

BANK OCHRONY ŚRODOWISKA
SPÓŁKA AKCYJNA

**ROCZNE
SPRAWOZDANIE FINANSOWE
BANKU OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.
ZA ROK ZAKOŃCZONY DNIA 31 GRUDNIA 2016
ROKU
WRAZ Z OPINIĄ NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO
REWIDENTA**

Warszawa, marzec 2017

Spis treści do rocznego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF zatwierdzonymi przez UE

	Strona
Roczny rachunek zysków i strat Banku	4
Roczne sprawozdanie z całkowitych dochodów Banku.....	5
Roczne sprawozdanie z sytuacji finansowej Banku.....	6
Roczne sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym Banku	7
Roczne sprawozdanie z przepływów pieniężnych	8
Dodatkowe noty objaśniające do rocznego sprawozdania finansowego.....	10
1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A.....	10
2. Identyfikacja skonsolidowanego sprawozdania finansowego	15
3. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu sprawozdania finansowego.....	15
4. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów	38
5. Ważniejsze oszacowania i oceny	38
6. Zarządzanie ryzykiem.....	42
7. Wynik z tytułu odsetek.....	96
8. Wynik z tytułu opłat i prowizji.....	97
9. Przychody z tytułu dywidend	97
10. Wynik na działalności handlowej	98
11. Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	98
12. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	98
13. Wynik z pozycji wymiany	98
14. Pozostałe przychody operacyjne.....	99
15. Pozostałe koszty operacyjne	99
16. Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości.....	100
17. Ogólne koszty administracyjne.....	100
18. Świadczenia pracownicze.....	101
19. Obciążenia podatkowe	101
20. Zysk/Strata przypadający na jedną akcję	102
21. Kasa, środki w Banku Centralnym	102
22. Należności od innych banków	102
23. Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu.....	103
24. Kredyty i pożyczki udzielone klientom.....	103
25. Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	104
26. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności.....	106
27. Inwestycje w jednostkach zależnych.....	107
28. Wartości niematerialne.....	107
29. Rzeczowe aktywa trwałe	109

---

30. Inne aktywa	111
31. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	111
32. Zobowiązania wobec klientów	112
33. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych.....	113
34. Zobowiązania podporządkowane	114
35. Rezerwy.....	114
36. Odroczonego podatek dochodowy.....	118
37. Pozostałe zobowiązania	119
38. Aktywa i zobowiązania warunkowe.....	119
39. Leasing operacyjny	120
40. Kapitał podstawowy	122
41. Kapitał z aktualizacji wyceny.....	124
42. Zyski zatrzymane	125
43. Płatności na bazie akcji	125
44. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych.....	128
45. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej	131
46. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych	136
47. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej	137
48. Sprawozdawczość dotycząca segmentów	140
49. Transakcje z podmiotami powiązаныmi	145
50. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek	151
51. Wypłacone i zaproponowane dywidendy	151
52. Zdarzenia po dniu bilansowym	151
53. Wynagrodzenie dla podmiotu uprawnionego do badań sprawozdań finansowych.....	151

Roczny rachunek zysków i strat Banku

Działalność kontynuowana	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	7	692 433	656 332
Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	7	-391 147	-402 208
Wynik z tytułu odsetek		301 286	254 124
Przychody z tytułu opłat i prowizji	8	81 741	87 285
Koszty z tytułu opłat i prowizji	8	-12 150	-12 274
Wynik z tytułu opłat i prowizji		69 591	75 011
Przychody z tytułu dywidend	9	15 382	13 622
Wynik na działalności handlowej	10	35 992	24 919
Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	11	553	25 071
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	12	3 821	707
Wynik z pozycji wymiany	13	19 223	34 942
Pozostałe przychody operacyjne	14	4 645	9 200
Pozostałe koszty operacyjne	15	-10 827	-16 524
Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości	16	-220 796	-112 938
- kredyty farm wiatrowych		-98 491	-6 358
Ogólne koszty administracyjne	17,18	-303 106	-354 749
Wynik na działalności operacyjnej		-84 236	-46 615
Zysk/Strata brutto		-84 236	-46 615
Obciążenia podatkowe	19	16 263	7 298
- część bieżąca		-	-67
- część odroczone		16 263	7 365
Zysk/Strata netto		-67 973	-39 317
Zysk/Strata na akcję Banku w trakcie okresu (w zł)			
- podstawowy	20	-1,63	-1,72
- rozwodniony	20	-1,63	-1,72

Działalność zaniechana w roku 2016 oraz w roku 2015 nie wystąpiła.

Noty przedstawione na stronach od 10 do 153 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Roczne sprawozdanie z całkowitych dochodów Banku

Wyszczególnienie	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
Zysk/Strata netto		-67 973	-39 317
Składniki przenoszone do rachunku zysków i strat		-15 024	-37 601
Zysk / Strata z tyt. wyceny aktywów dostępnych do sprzedaży	41	-13 358	-36 481
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	41	-5 190	-9 940
Podatek odroczony	36	3 524	8 820
Składniki nie przenoszone do rachunku zysków i strat		1 359	479
Przeszacowanie rezerw z tytułu świadczeń pracowniczych	41	1 678	591
Podatek odroczony	36	-319	-112
Całkowity dochód ogółem		-81 638	-76 439

Noty przedstawione na stronach od 10 do 153 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Roczne sprawozdanie z sytuacji finansowej Banku

Wyszczególnienie	Nota	31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
AKTYWA			
Kasa, środki w Banku Centralnym	21	513 730	614 889
Należności od innych banków	22	141 522	139 221
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	23	48 976	99 206
Pochodne instrumenty finansowe	45	117 177	199 325
Pochodne instrumenty zabezpieczające	45	4 840	11 557
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	24	14 038 283	14 387 832
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe:	25	5 408 792	4 980 122
– dostępne do sprzedaży		4 222 702	4 052 074
– utrzymywane do terminu zapadalności		1 186 090	928 048
Inwestycje w jednostkach zależnych	27	76 605	88 298
Wartości niematerialne	28	121 511	137 952
Rzeczowe aktywa trwałe	29	30 541	32 080
Aktywa z tytułu podatku dochodowego	36	64 472	48 158
- bieżące		602	3 757
- odroczone		63 870	44 401
Inne aktywa	30	36 117	47 191
Aktywa razem		20 602 566	20 785 831
ZOBOWIĄZANIA			
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	31	115 764	216 409
Pochodne instrumenty finansowe	45	119 253	151 343
Pochodne instrumenty zabezpieczające	45	27 406	37 621
Zobowiązania wobec klientów	32	17 097 212	15 970 056
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	33	829 702	2 318 132
Zobowiązania podporządkowane	34	601 373	599 961
Rezerwy	35	6 593	17 851
Pozostałe zobowiązania	37	63 795	45 444
Zobowiązania razem		18 861 098	19 356 817
KAPITAŁ WŁASNY			
Kapitał podstawowy	40	1 159 619	759 619
- kapitał zakładowy		628 732	228 732
- akcje własne		-1 294	-1 294
- kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej		532 181	532 181
Kapitał z aktualizacji wyceny	41	-23 603	-9 938
Zyski zatrzymane	42	605 452	679 333
Kapitał własny razem		1 741 468	1 429 014
Kapitał własny i zobowiązania razem		20 602 566	20 785 831

Noty przedstawione na stronach od 10 do 153 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego

Roczne sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym Banku

Wyszczególnienie	Kapitał podstawowy (nota 40)			Kapitał z aktualizacji wyceny (nota 40)	Zyski zatrzymane (nota 42)			Razem kapitał własny
	Kapitał zakładowy	Akcje własne	Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej		Pozostały kapitał zapasowy	Fundusz ogólnego ryzyka	Niepodzielony wynik finansowy	
Stan na 01-01-2016	228 732	-1 294	532 181	-9 938	676 156	48 302	-45 125	1 429 014
Wynik netto	-	-	-	-	-	-	-67 973	-67 973
Pozostałe całkowite dochody	-	-	-	-13 665	-	-	-	-13 665
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	-13 665	-	-	-67 973	-81 638
Emisja akcji własnych	400 000	-	-	-	-	-	-	400 000
Realizacja wypłat wynagrodzenia zmiennego w akcjach	-	-	-	-	-	-	-	-
Koszty emisji akcji	-	-	-	-	-	-	-5 908	-5 908
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	-45 125	-	45 125	-
Przeniesienie wyniku na pozostałe kapitały	-	-	-	-	-	-	-	-
Pokrycie straty z lat ubiegłych	-	-	-	-	-45 125	-	45 125	-
Stan na 31-12-2016	628 732	-1 294	532 181	-23 603	631 031	48 302	-73 881	1 741 468
Stan na 01-01-2015	228 732	-1 162	532 181	27 184	618 641	48 302	52 585	1 506 463
Wynik netto	-	-	-	-	-	-	-39 317	-39 317
Pozostałe całkowite dochody	-	-	-	-37 122	-	-	-	-37 122
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	-37 122	-	-	-39 317	-76 439
Nabycie akcji własnych	-	-132	-	-	-	-	-	-132
Opcje menadżerskie	-	-	-	-	-878	-	-	-878
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	58 393	-	-58 393	-
Przeniesienie wyniku na pozostałe kapitały	-	-	-	-	60 828	-	-60 828	-
Pokrycie straty z lat ubiegłych	-	-	-	-	-2 435	-	2 435	-
Stan na 31-12-2015	228 732	-1 294	532 181	-9 938	676 156	48 302	-45 125	1 429 014

Noty przedstawione na stronach od 10 do 153 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Roczne sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Metoda pośrednia	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
PRZEPIŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ			
Zysk / Strata brutto		-84 236	-46 615
Korekty razem:		1 708 458	305 929
Amortyzacja	17	36 853	43 751
Odsetki z działalności inwestycyjnej		-37 246	-42 482
Zysk/Strata z tytułu działalności inwestycyjnej – sprzedaż środków trwałych		301	-2 615
Odsetki z działalności finansowej		62 268	112 181
Zrealizowane i niezrealizowane różnice kursowe z działalności finansowej		63 066	21 460
Dywidendy otrzymane w tym:	9	-15 382	-13 622
dywidendy od jednostek zależnych wykazywane w działalności inwestycyjnej		-10 300	-8 500
dywidendy otrzymane od papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży		5 082	5 122
Zmiana stanu papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu		50 230	-99 206
Zmiana stanu aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych instrumentów finansowych i zabezpieczających	44	41 370	-42 050
Zmiana stanu należności od innych banków	44	-4 793	139 562
Zmiana stanu kredytów i pożyczek udzielonych klientom		349 549	-1 865 217
Zmiana stanu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych	44	96 122	366 530
Zmiana stanu inwestycji w jednostkach zależnych		11 308	-
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego	44	14 448	6 767
Zmiana stanu zobowiązań wobec innych banków i Banku Centralnego		-100 645	-137 715
Zmiana stanu zobowiązań wobec klientów		1 127 156	1 813 449
Zmiany stanu rezerw	44	-9 580	9 410
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego	44	18 953	-1 633
Zapłacony podatek dochodowy		-602	-7 763
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej		1 624 222	259 314
PRZEPIŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ			
Wpływy		304 824	275 683
Zbycie akcji w jednostce zależnej		133	-
Wykup papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności		250 759	217 529
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności		43 632	44 994
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych		-	4 660
Dywidendy otrzymane		10 300	8 500
Wydatki		-534 325	-174 012
Nabycie akcji w jednostce zależnej		-	-7
Nabycie wartości niematerialnych	28	-10 404	-11 851
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	29	-8 734	-4 391
Nabycie papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności		-515 187	-157 763
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		-229 501	101 671

Metoda pośrednia	Nota	Za rok zakończony	
		31-12-2016	31-12-2015 dane porównawcze
PRZEPLYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ			
Wpływy		400 000	543 324
Wpływy z obligacji emitowanych przez Bank		-	543 324
w tym obligacje podporządkowane		-	32 500
Wpływ z emisji akcji i dopłat do kapitału		400 000	-
Wydatki		-1 618 264	-920 139
Nabycie akcji własnych		-	-132
Wykup obligacji emitowanych przez Bank		-1 483 075	-794 000
Odsetki zapłacone od obligacji emitowanych przez Bank		-129 281	-126 007
w tym od obligacji podporządkowanych		-27 127	-26 151
Inne wydatki finansowe		-5 908	-
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		-1 218 264	-376 815
PRZEPLYWY PIENIĘŻNE NETTO, RAZEM		176 457	-15 830
BILANSOWA ZMIANA STANU ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH I EKWIWALENTÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH		176 457	-15 830
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA POCZĄTEK OKRESU		2 439 294	2 455 124
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA KONIEC OKRESU w tym:	44	2 615 751	2 439 294
środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych o ograniczonej możliwości dysponowania	44	564 282	514 209

Noty przedstawione na stronach od 10 do 153 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Dodatkowe noty objaśniające do rocznego sprawozdania finansowego

1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A.

1.1. Bank Ochrony Środowiska S.A.

Bank Ochrony Środowiska S.A., dalej „Bank”, „BOŚ S.A.”, „Spółka”, z siedzibą w Warszawie przy ul. Żelaznej 32 został utworzony na podstawie decyzji Prezesa Narodowego Banku Polskiego (NBP) Nr 42 z dnia 15 września 1990 roku i aktu notarialnego z dnia 28 września 1990 roku o utworzeniu Banku. Bank jest wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego Sądu Rejonowego dla miasta stołecznego Warszawy XII Wydział Gospodarczy pod numerem KRS 0000015525 oraz posiada numer statystyczny REGON 006239498.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) działalność Banku została zaklasyfikowana jako PKD 6419Z.

Czas trwania Banku jest nieoznaczony.

Podstawowym celem Banku jest efektywne gospodarowanie kapitałami akcjonariuszy i środkami pieniężnymi powierzonymi przez klientów, zapewniające dochodowość działalności i bezpieczeństwo powierzonych środków.

Przedmiotem działalności Banku jest wykonywanie czynności bankowych, w tym: gromadzenie środków pieniężnych, udzielanie kredytów, dokonywanie rozliczeń pieniężnych, wykonywanie innych usług bankowych, a także świadczenie finansowych usług konsultacyjno-doradczych.

Misją Banku jest wspieranie przedsięwzięć służących rozwojowi przemysłu i usług w zakresie ochrony środowiska, rozwojowi rynku produktów i usług związanych z ekologią oraz promowanie i kreowanie postaw proekologicznych i inicjatyw na rzecz ochrony środowiska naturalnego.

Do zakresu działania Banku należy:

- przyjmowanie wkładów pieniężnych płatnych na żądanie lub z nadejściem oznaczonego terminu oraz prowadzenie rachunków tych wkładów,
- prowadzenie innych rachunków bankowych,
- udzielanie kredytów,
- udzielanie i potwierdzanie gwarancji bankowych oraz otwieranie i potwierdzanie akredytyw,
- emitowanie bankowych papierów wartościowych,
- przeprowadzanie bankowych rozliczeń pieniężnych,
- wydawanie instrumentu pieniądza elektronicznego,
- udzielanie pożyczek pieniężnych,
- wykonywanie operacji czekowych i wekslowych,
- wydawanie kart płatniczych oraz wykonywanie operacji przy ich użyciu,
- nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych,
- przechowywanie przedmiotów i papierów wartościowych oraz udostępnianie skrytek sejfowych,
- prowadzenie skupu i sprzedaży wartości dewizowych,
- udzielanie i potwierdzanie poręczeń,
- wykonywanie czynności zleconych związanych z emisją papierów wartościowych,
- pośrednictwo w dokonywaniu przekazów pieniężnych oraz rozliczeń w obrocie dewizowym,
- pełnienie funkcji banku depozytariusza.

Do zakresu działania Banku należy ponadto:

- obejmowanie lub nabywanie akcji i praw z akcji, udziałów innej osoby prawnej i jednostek uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych,
- zaciąganie zobowiązań związanych z emisją papierów wartościowych,
- dokonywanie obrotu papierami wartościowymi,
- wykonywanie terminowych operacji finansowych,
- dokonywanie, na warunkach uzgodnionych z dłużnikiem, zamiany wierzytelności na składniki majątku dłużnika,
- nabywanie i zbywanie nieruchomości,
- świadczenie usług konsultacyjno-doradczych w sprawach finansowych, w szczególności w zakresie związanym z ekologią,
- świadczenie usług faktoringowych,
- przyjmowanie i przekazywanie zleceń nabycia lub zbycia instrumentów finansowych z zastrzeżeniem, że przedmiotem czynności mogą być wyłącznie papiery wartościowe emitowane przez Skarb Państwa, lub Narodowy Bank Polski, lub inne niedopuszczone do obrotu zorganizowanego instrumenty finansowe oraz obligacje, o których mowa w art. 39p ust.1 ustawy z dnia 27 października 1994 roku o autostradach płatnych, oraz o Krajowym Funduszu Drogowym, a także wykonywanie takich zleceń na rachunek dającego zlecenie,
- świadczenie usług agenta firmy inwestycyjnej,
- świadczenie usług pośrednictwa ubezpieczeniowego,
- prowadzenie czynności windykacyjnych na zlecenie banków oraz podmiotów, z którymi Bank zawarł umowy o wspólnym finansowaniu lub umowy o realizację działań w ramach programów operacyjnych.

Od dnia 24 stycznia 1997 roku decyzją Zarządu Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW), akcje Banku zostały dopuszczone do obrotu na GPW w Warszawie i zakwalifikowane do działu finanse - sektor bankowy.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe BOŚ S.A. zostało w dniu 28 marca 2017 roku zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie w dniu 31 marca 2017 roku.

1.2. Skład osobowy Zarządu oraz Rady Nadzorczej BOŚ S.A.

(a) Skład Zarządu Banku

Skład Zarządu Banku na 31 grudnia 2016 roku przedstawiał się następująco:

Stanisław Kluza – Prezes Zarządu,
Stanisław Kolasiński – Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,
Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu,
Paweł Pitera – Wiceprezes Zarządu.

W dniu 7 stycznia 2016 roku Rada Nadzorcza uzupełniła skład Zarządu o dwóch Członków, powołując:

- Pana Pawła Piterę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku,
- Pana Sławomira Zawadzkiego na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

Nowo powołani Członkowie Zarządu objęli swoje funkcje z dniem 11 stycznia 2016 roku.

W związku z powyższym skład Zarządu Banku przedstawiał się następująco:

Dariusz Daniluk - Prezes Zarządu,
Stanisław Kolasiński – Wiceprezes-pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,
Piotr Lisiecki – Wiceprezes Zarządu,
Paweł Pitera – Wiceprezes Zarządu,
Sławomir Zawadzki – Wiceprezes Zarządu.

W dniu 15 lutego 2016 roku Rada Nadzorcza odwołała Pana Dariusza Daniluka ze stanowiska Prezesa Zarządu Banku i Pana Piotra Lisieckiego ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku. Rada powierzyła pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu BOŚ S.A. Panu Sławomirowi Zawadzkiemu, Wiceprezesowi Zarządu BOŚ S.A. Jednocześnie Rada delegowała Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku na okres trzech miesięcy.

W związku z powyższym skład Zarządu przedstawiał się następująco:

Sławomir Zawadzki – Wiceprezes Zarządu pełniący obowiązki Prezesa Zarządu,
Stanisław Kolasiński – Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,
Paweł Pitera – Wiceprezes Zarządu,
Oskar Kowalewski – Członek Rady Nadzorczej Banku delegowany do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu.

W dniu 17 marca 2016 roku Rada Nadzorcza podjęła uchwałę uchylającą z dniem 23 marca 2016 roku Uchwałę Rady Nadzorczej z dnia 15 lutego 2016 roku w sprawie powierzenia Panu Sławomirowi Zawadzkiemu pełnienia obowiązków Prezesa Zarządu BOŚ S.A. oraz powołała Pana Stanisława Kluzę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

Rada Nadzorcza powierzyła z dniem 23 marca 2016 roku Panu Stanisławowi Kluzie, Wiceprezesowi Zarządu BOŚ S.A. pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu BOŚ S.A., jednocześnie wystąpiła do Komisji Nadzoru Finansowego z wnioskiem o wyrażenie zgody na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A..

Jednocześnie, w związku ze złożeniem w dniu 17 marca 2016 roku rezygnacji z członkostwa w Radzie Nadzorczej BOŚ S.A. przez Panią Annę Milewską, Rada Nadzorcza BOŚ S.A. podjęła uchwałę w sprawie zmiany okresu delegowania Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku, postanawiając, że okres ten ulegnie zakończeniu z dniem 23 marca 2016 roku oraz powołała z dniem 23 marca 2016 roku Panią Annę Milewską na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

W dniu 23 marca 2016 roku Rada Nadzorcza odwołała Pana Sławomira Zawadzkiego ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu Banku.

W związku z powyższym skład Zarządu Banku od dnia 23 marca 2016 roku przedstawiał się następująco:

Stanisław Kluz – Wiceprezes Zarządu pełniący obowiązki Prezesa Zarządu,
Stanisław Kolasiński – Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,
Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu,
Paweł Pitera – Wiceprezes Zarządu.

W dniu 6 grudnia 2016 roku Komisja Nadzoru Finansowego wyraziła zgodę na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu Banku Ochrony Środowiska S.A.

W dniu 7 grudnia 2016 roku Rada Nadzorcza powołała Pana Stanisława Kluzę na stanowisko Prezesa Zarządu Banku (Uchwała weszła w życie z dniem 8 grudnia 2016 roku, tj. z dniem doręczenia do Banku decyzji KNF o wyrażeniu zgody na powołanie Pana Stanisława Kluzy na stanowisko Prezesa Zarządu BOŚ S.A.).

Skład Zarządu Banku na 31 grudnia 2015 roku przedstawiał się następująco:

Dariusz Daniluk - Prezes Zarządu,
Stanisław Kolasiński - Wiceprezes - pierwszy zastępca Prezesa Zarządu,
Piotr Lisiecki - Wiceprezes Zarządu.

(b) Skład Rady Nadzorczej Banku

W skład Rady Nadzorczej Banku na 31 grudnia 2016 roku wchodził:

Wojciech Wardacki - Przewodniczący Rady Nadzorczej,
Andrzej Matysiak - Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
Emil Ślązak – Sekretarz Rady Nadzorczej,

Członkowie:

Janina Goss,
Oskar Kowalewski,
Paweł Mzyk,
Piotr Sadowsnik,
Marian Szołucha.

W dniu 15 lutego 2016 roku w trakcie obrad Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOŚ S.A. Pan Jacek Ciepluch, Przewodniczący Rady Nadzorczej, złożył rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej BOŚ S.A.

Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. podjęło uchwały w sprawie:

- odwołania ze składu Rady Nadzorczej Banku: Pana Bartosza Januszewskiego, Pana Piotra Kaczyńskiego, Pana Józefa Koziola, Pana Marka Mielczarka, Pana Ryszarda Ochwata, Pana Adama Wasiaka i Pana Adama Wojtasia,
- powołania do składu Rady Nadzorczej Banku: Pana Oskara Kowalewskiego, Pana Andrzeja Kurnickiego, Pana Andrzeja Matysiaka, Panią Annę Milewską, Pana Pawła Mzyka, Pana Piotra Sadowsnika, Pana Mariana Szołuchę, Pana Emila Ślązaka i Pana Wojciecha Wardackiego.

Na posiedzeniu w dniu 15 lutego 2016 roku Rada Nadzorcza wybrała Pana Wojciecha Wardackiego na Przewodniczącego Rady Nadzorczej, Pana Andrzeja Matysiaka na Wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej oraz Pana Andrzeja Kurnickiego na Sekretarza Rady Nadzorczej.

Jednocześnie Rada delegowała Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana O. Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku na okres trzech miesięcy.

W dniu 17 marca 2016 roku:

- Rada Nadzorcza podjęła uchwałę w sprawie zmiany okresu delegowania Członka Rady Nadzorczej BOŚ S.A., Pana Oskara Kowalewskiego do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku, skracając ten okres do dnia 23 marca 2016 roku,
- Pani Anna Milewska złożyła rezygnację z członkostwa w Radzie Nadzorczej Banku.

Uwzględniając powyższe skład Rady Nadzorczej przedstawiał się następująco:

Wojciech Wardacki – Przewodniczący Rady Nadzorczej,
Andrzej Matysiak – Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej,
Andrzej Kurnicki – Sekretarz Rady Nadzorczej,
Oskar Kowalewski (w okresie od 15.02 do 23.03. delegowany do czasowego pełnienia obowiązków Wiceprezesa Zarządu Banku),
Anna Milewska (do 17 marca 2016 roku),
Paweł Mzyk,
Piotr Sadowsnik,
Marian Szołucha,
Emil Ślązak.

W dniu 23 czerwca 2016 roku Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. powołało Radę Nadzorczą nowej (X) kadencji w następującym składzie:

Janina Goss,
Oskar Kowalewski,
Andrzej Matysiak,
Paweł Mzyk,
Piotr Sadowsnik,
Marian Szołucha,

Emil Ślązak,
Wojciech Wardacki.

Na posiedzeniu w dniu 23 czerwca 2016 roku Rada Nadzorcza ukonstytuowała się w następujący sposób:

- na Przewodniczącego Rady Nadzorczej wybrała Pana Wojciecha Wardackiego,
- na Wiceprzewodniczącego Rady Nadzorczej wybrała Pana Andrzeja Matysiaka,
- na Sekretarza Rady Nadzorczej wybrała Pana Emila Ślązaka.

W skład Rady Nadzorczej Banku na dzień 31 grudnia 2015 roku wchodził:

Jacek Ciepluch – Przewodniczący,
Piotr Kaczyński – Wiceprzewodniczący,
Adam Wasiak – Sekretarz.

Członkowie:

Bartosz Januszewski,
Józef Kozioł,
Marek Mielczarek,
Ryszard Ochwat,
Adam Wojtaś.

2. Identyfikacja skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Grupa Kapitałowa Banku Ochrony Środowiska S.A. sporządziła również skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok zakończony 31 grudnia 2016 roku, które zostało w dniu 28 marca 2017 roku zatwierdzone przez Zarząd do publikacji w dniu 31 marca 2017 roku.

3. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu sprawozdania finansowego

3.1. Podstawa sporządzenia

Roczne sprawozdanie finansowe Banku Ochrony Środowiska S.A. obejmuje:

- rachunek zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku ,
- sprawozdanie z całkowitych dochodów za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku,
- sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz dane porównawcze na dzień 31 grudnia 2015 roku,
- sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku,
- sprawozdanie z przepływów pieniężnych za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku oraz zawiera dane porównawcze za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2015 roku,
- dodatkowe noty objaśniające.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w wersji zatwierdzonej przez Unię Europejską (UE) obowiązującymi na dzień sprawozdawczy tj. 31 grudnia 2016 roku przy zastosowaniu takich samych zasad rachunkowości dla każdego z okresów.

MSSF obejmują standardy i interpretacje zaakceptowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF).

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe zostało sporządzone według zasady kosztu historycznego z wyjątkiem wyceny aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży i papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu oraz wszystkich kontraktów pochodnych wycenianych do wartości godziwej. Stosowane zasady rachunkowości zostały szczegółowo opisane w notcie 3.3-3.28 niniejszego sprawozdania finansowego.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe jest sporządzone w złotych polskich (zł), a wszystkie wartości, o ile nie przedstawiono inaczej, podawane są w tysiącach złotych (tys. zł).

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez Bank w dającej się przewidzieć przyszłości, tj. co najmniej 12 miesięcy od dnia bilansowego.

Ze względu na powstanie straty bilansowej w 2015 r. oraz w związku wymaganiami określonymi w art. 142 Prawa bankowego, Bank opracował Program Postępowania Naprawczego. Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała wyżej wymieniony Program z uwzględnieniem uwag i informacji Komisji przedstawionych w piśmie przesłanym do Banku w dniu 14 grudnia 2016 roku Ponadto, Bank opracował Ramową Strategię działania BOŚ na lata 2016-2020, przy zachowaniu spójności z wyżej wymienionym Programem pod względem założeń, kierunków i planowanych do osiągnięcia celów. Główne założenia Strategii zostały przekazane do publicznej wiadomości w formie raportu bieżącego w dniu 20 kwietnia 2016 roku.

Założenia ujęte w Strategii obejmują osiągnięcie w horyzoncie 2020 r. celów biznesowych, którymi są:

- wskaźnik rentowności aktywów (ROA) na poziomie ok. 0,7%,
- wskaźnik rentowności kapitałów własnych (ROE) na poziomie powyżej 7%,
- wskaźnika kosztów do przychodów netto z działalności operacyjnej (C/I) na poziomie ok. 51%

przy czym wartości wskaźników nie uwzględniają podatku bankowego.

Osiągnięcie nadrzędnych celów strategicznych odbędzie się poprzez realizację założonych kierunków strategicznych bazujących na istniejących i rozwijanych przewagach konkurencyjnych Banku. Realizowana Strategia opiera się na 4 podstawowych kierunkach:

- budowa efektywnej i nowoczesnej bankowości detalicznej,
- wzrost rentowności i efektywności bankowości korporacyjnej,
- aktywne, efektywne wsparcie klientów zewnętrznych i wewnętrznych adekwatnie do potrzeb,
- budowanie kultury wysokich wyników i jakości, opartej o wartości Banku.

W ramach realizacji nowej Strategii, w I półroczu 2016 r. BOŚ S.A. przeprowadził w trybie subskrypcji prywatnej podwyższenie kapitału zakładowego Banku. Wartość emisji akcji wyniosła 400 mln zł. Rejestracja przez sąd podwyższenia kapitału miała miejsce w dniu 12 lipca 2016 roku.

Skutkiem powyższego jest osiągnięcie przez Bank wymaganych poziomów współczynników kapitałowych zgodnie z zaleceniami Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 22 października 2015 roku i dnia 19 października 2016 roku.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank spełniał wymagane poziomy współczynników kapitałowych zalecanych przez KNF przedstawionych w punkcie 6.3.3. Deklaracji zgodności z wymogami w zakresie adekwatności kapitałowej.

Z dniem 15 lipca 2016 roku do Ordynacji Podatkowej zostały wprowadzone zmiany w celu uwzględnienia postanowień Ogólnej Klauzuli Zapobiegającej Nadużyciom (GAAR). GAAR ma zapobiegać powstawaniu i wykorzystywaniu sztucznych struktur prawnych tworzonych w celu uniknięcia zapłaty podatku w Polsce. GAAR definiuje unikanie opodatkowania jako czynność dokonaną przede wszystkim w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem i celem przepisy ustawy podatkowej. Zgodnie z GAAR taka czynność nie skutkuje osiągnięciem korzyści podatkowej, jeżeli sposób działania był sztuczny. Wszelkie występowanie (i) nieuzasadnionego dzielenia operacji, (ii) angażowania podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego lub gospodarczego, (iii) elementów wzajemnie się znoszących lub kompensujących oraz (iv) inne działania o podobnym działaniu do wcześniej wspomnianych, mogą być potraktowane jako przesłanka istnienia sztucznych czynności podlegających przepisom GAAR. Nowe regulacje będą wymagać znacznie większego osądu przy ocenie skutków podatkowych poszczególnych transakcji.

Klauzulę GAAR należy stosować w odniesieniu do transakcji dokonanych po jej wejściu w życie oraz do transakcji, które zostały przeprowadzone przed wejściem w życie klauzuli GAAR ale, dla których po dacie wejścia klauzuli w życie korzyści były lub są nadal osiągane. Wdrożenie powyższych przepisów umożliwi polskim organom kontroli podatkowej kwestionowanie realizowanych przez podatników prawnych ustaleń i porozumień.

BOŚ S.A. jest objęty programem postępowania naprawczego w związku z tym na podstawie art. 11 ust. 2 pkt 1 Ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych jest podmiotem zwolnionym z obowiązku zapłaty podatku od niektórych instytucji finansowych.

Z dniem 9 października 2016 roku wszedł w życie art. 381a Ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji na podstawie którego Bank kontynuuje zwolnienie z podatku od niektórych instytucji finansowych w oparciu o art. 11 ust. 2 pkt 1 Ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych w brzmieniu obowiązującym do 9 października 2016 roku.

Biorąc pod uwagę opisane czynniki, na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez Bank

w okresie co najmniej 12 miesięcy po dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania bądź ograniczenia dotychczasowej działalności.

W niniejszym rocznym sprawozdaniu finansowym zastosowano takie same zasady rachunkowości, jakie zastosowano przy sporządzaniu rocznego sprawozdania finansowego za 2015 rok z wyjątkiem zastosowania następujących zmian do standardów oraz nowych interpretacji obowiązujących dla okresów rocznych rozpoczynających się w dniu 1 stycznia 2016 roku.

1) Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2010-2012 obejmujące:

– Zmiany do MSSF 2 „Płatności oparte na akcjach”.

Zmiana wyjaśnia definicję „warunku nabycia uprawnień” oraz osobno definiuje „warunek związany z wynikami” i „warunek związany ze świadczeniem usługi”.

– Zmiany do MSSF 3 „Połączenie przedsięwzięć”.

Standard ten został zmieniony w celu wyjaśnienia, że zobowiązanie do dokonania zapłaty warunkowej, które spełnia definicję instrumentu finansowego, klasyfikowane jest jako zobowiązanie finansowe lub kapitał własny na podstawie definicji zawartych w MSR 32 „Instrumenty finansowe- Prezentacja”.

Inna zmiana do tego standardu wyjaśnia, że każda zapłata warunkowa, która nie jest klasyfikowana jako kapitał własny, zarówno finansowa, jak i niefinansowa, jest wyceniana w wartości godziwej na każdy dzień sprawozdawczy, a zmiany wartości godziwej ujmowane są w wyniku finansowym. W związku z tą zmianą zmienione zostały także MSSF 9, MSR 37 i MSR 39.

– Zmiany do MSSF 8 „Segmenty operacyjne”.

Standard ten został zmieniony poprzez wprowadzenie wymogu, że osąd dokonany przez kierownictwo przy agregowaniu segmentów operacyjnych musi zostać ujawniony. Ujawnienie takie musi zawierać opis segmentów, które zostały połączone, a także wskaźniki ekonomiczne, za pomocą których ustalono, że połączone segmenty mają podobne cechy ekonomiczne. Poprawka ma na celu zaadresowanie kwestii nieprawidłowej agregacji segmentów przez sporządzających sprawozdania finansowe.

Inna zmiana do tego standardu wymaga, w przypadku wykazywania aktywów segmentu, zawarcia uzgodnienia sumy aktywów segmentu z aktywami jednostki w bilansie.

– Zmiany do MSSF 13 „Ustalenie wartości godziwej”.

W momencie opublikowania MSSF 13 usunięto paragraf B5.4.12 MSSF 9 i paragraf AG79 MSR 39 (zmiany te wynikały z publikacji MSSF 13). Spowodowało to obawy, że jednostki nie będą już mogły wyceniać należności i zobowiązań krótkoterminowych w kwotach wynikających z faktur w przypadkach, gdzie wpływ braku dyskonta jest nieistotny. RMSR zmieniła uzasadnienie wniosków do MSSF 13 wyjaśniając, że nie zamierzała w opisanych przypadkach uniemożliwić wyceny należności i zobowiązań krótkoterminowych w kwotach wynikających z faktur.

– Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 38 „Wartości niematerialne”.

Obydwa standardy zostały zmienione, aby wyjaśnić sposób ujmowania wartości bilansowej brutto i umorzenia, gdy jednostka stosuje model wartości przeszacowanej.

W przypadku przeszacowania podział pomiędzy wartością bilansową brutto a umorzeniem jest ujmowany w jeden z następujących sposobów:

1. wartość bilansowa brutto jest przeszacowywana w sposób spójny z przeszacowaniem wartości bilansowej, a umorzenie jest korygowane tak, aby było równe różnicy między wartością bilansową brutto a wartością bilansową uwzględniającą umorzenie i odpisy z tytułu utraty wartości, albo
2. umorzenie jest eliminowane w korespondencji z wartością bilansową brutto składnika aktywów.

– Zmiany do MSR 24 „Ujawnianie informacji na temat podmiotów powiązanych”.

Standard ten został zmieniony poprzez wprowadzenie wymogu ujawniania informacji na temat podmiotu, który świadczy na rzecz jednostki sprawozdawczej lub jej podmiotu dominującego usługi kluczowego personelu kierowniczego („podmiot zarządzający”).

Jednostka sprawozdawcza nie jest zobowiązana do ujawniania wynagrodzeń wypłaconych przez podmiot zarządzający pracownikom lub dyrektorom tego podmiotu, ale jest zobowiązana do ujawniania kwot wypłaconych przez jednostkę sprawozdawczą podmiotowi zarządzającemu za wyświadczone usługi.

2) Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2012-2014 obejmujące:

- Zmiany do MSSF 5 „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży oraz działalność zaniechana” – metody zbycia.

Zmiana objaśnia, że w przypadku, gdy składnik aktywów (lub grupa aktywów przeznaczonych do sprzedaży) ulega przeklasyfikowaniu z aktywów „przeznaczonych do sprzedaży” do „przeznaczonych do dystrybucji”, lub odwrotnie – nie oznacza to zmiany planu sprzedaży bądź dystrybucji i nie musi być jako taka wykazywane. To znaczy, że składnik aktywów (lub grupa aktywów przeznaczonych do sprzedaży) nie musi być przywracany w sprawozdaniu finansowym, jak gdyby nigdy nie był klasyfikowany jako „przeznaczony do sprzedaży” lub „przeznaczony do dystrybucji”, wyłącznie z powodu zmiany sposobu zbycia. Zmiana wyjaśnia również, że wytyczne dotyczące zmian planu sprzedaży stosuje się do składnika aktywów (lub grupy aktywów przeznaczonych do sprzedaży), które przestają być zaliczane do „przeznaczonych do dystrybucji”, ale nie zostały zaliczone do „przeznaczonych do sprzedaży”.

- Zmiany do MSSF 7 „Instrumenty finansowe: Informacje do ujawnienia” – umowy o obsługę i śródroczne sprawozdania finansowe.

Wprowadzono dwie zmiany:

1) Umowy obsługi:

W przypadku, gdy spółka przenosi składnik aktywów finansowych na osobę trzecią na warunkach umożliwiających jednostce przenoszącej usunięcie składnika aktywów z bilansu, MSSF 7 wymaga ujawnienia wszelkiego rodzaju utrzymywanego zaangażowania, jakie jednostka może jeszcze posiadać w przenoszonych aktywach.

MSSF 7 podaje wytyczne w sprawie tego, co oznacza w tym kontekście utrzymywane zaangażowanie. Zmiana dodaje konkretne wytyczne, aby pomóc kierownictwu spółki w ustaleniu, czy warunki umowy o obsługę składnika aktywów finansowych, który został przeniesiony, stanowią utrzymywane zaangażowanie. Zmianę należy stosować prospektywnie, ale jest możliwość jej retrospektywnego zastosowania. Wprowadzona została związana z tym zmiana do MSSF 1, która daje taką samą ulgę jednostkom stosującym MSSF po raz pierwszy.

2) Śródroczne sprawozdania finansowe

Zmiana wyjaśnia, że dodatkowe ujawnienia wymagane na mocy zmiany do MSSF 7 dotyczące sposobu ujawniania kompensowania aktywów finansowych i zobowiązań finansowych nie są wymagane dla wszystkich okresów śródrocznych, o ile nie wymaga tego MSR 34. Zmianę należy stosować retrospektywnie.

- Zmiany do MSSF 11 „Wspólne porozumienia umowne” w zakresie rachunkowości nabycia udziału we wspólnej działalności.

Zmiany przedstawiają konkretne wytyczne w zakresie ujęcia nabycia udziału we wspólnej działalności, będącej przedsięwzięciem (ang. business). Zmiany mają na celu rozwiązanie problemu różnorodnych rozwiązań księgowych przyjmowanych w praktyce dla tego typu transakcji.

- Zmiany do MSR 1 „Prezentacja sprawozdań finansowych” – Inicjatywa dotycząca ujawniania informacji (opublikowano 18 grudnia 2014 roku) - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później.

Zmiany objaśniają, że może być konieczna dalsza dezagregacja niektórych pozycji sprawozdania finansowego określonych w MSR 1.54 (sprawozdanie z sytuacji finansowej) i MSR 1.82 (wynik finansowy). Dezagregacja sald jest wymagana, o ile jest to istotne dla zrozumienia sytuacji finansowej

lub wyników jednostki. Standard wskazuje, jakie dodatkowe sumy cząstkowe są dopuszczalne i jak mają być prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej lub w sprawozdaniu z wyniku finansowego i innych całkowitych dochodów. Wytyczne obejmują swoim zakresem powszechnie stosowane sumy cząstkowe, które nie są konkretnie wymagane przez MSSF, takie jak zysk/strata z działalności operacyjnej lub zysk przed odsetkami i opodatkowaniem.

- Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa trwałe” i MSR 41 „Rolnictwo” – Rolnictwo: Rośliny produkcyjne (opublikowano dnia 30 czerwca 2014 roku) – mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później.

Nowelizacja wprowadza rozróżnienie pomiędzy roślinami produkcyjnymi a pozostałymi aktywami biologicznymi.

- Zmiany do MSR 16 „Rzeczowe aktywa” i MSR 38 „Wartości niematerialne” w zakresie wyjaśnienia dopuszczalnych metod amortyzacji.

Zmiana do MSR 38 wprowadza możliwe do odrzucenia założenie, że amortyzacja składnika wartości niematerialnych w oparciu o przychody wypracowane za pomocą tego składnika aktywów jest niewłaściwym rozwiązaniem. Założenie to można odrzucić jedynie w pewnych określonych warunkach:

- 1) gdy składnik wartości niematerialnych jest wyrażony jako miara przychodów; lub
- 2) gdy można wykazać, że przychody i konsumowanie korzyści ekonomicznych ze składnika wartości niematerialnych są ze sobą ściśle powiązane.

W stosunku do amortyzacji aktywów niematerialnych standard wprowadza konieczność rozważenia co stanowi kluczowy czynnik limitujący korzyści osiągane z aktywa i podaje przykłady z których wynika, że przychód lub wolumen mogą być takimi czynnikami tylko w ograniczonych sytuacjach.

- Zmiany do MSR 19 „Świadczenia pracownicze” – ustalenie stóp dyskonta dla obowiązków z tytułu świadczeń po okresie zatrudnienia.

Zmiana polega na objaśnieniu, że przy ustalaniu stopy dyskonta stosowanej do zobowiązań z tytułu świadczeń po okresie zatrudnienia ważna jest waluta zobowiązania, a nie kraju, w którym zobowiązanie powstało. Oceną, czy występuje głęboki rynek na wysokiej jakości obligacje korporacyjne, opiera się na obligacjach korporacyjnych w danej walucie, a nie na obligacjach korporacyjnych w danym kraju. Analogicznie, w przypadku braku głębokiego rynku na wysokiej jakości obligacje korporacyjne w danej walucie, należy uwzględnić obligacje skarbowe w danej walucie. Zmianę należy stosować retrospektywnie, ale ogranicza się to do początku najwcześniejszego prezentowanego okresu.

- Zmiany do MSR 27 „Jednostkowe sprawozdania finansowe” w zakresie stosowania metody praw własności w jednostkowych sprawozdaniach finansowych.

Zmiana dotyczy ujmowania inwestycji w jednostkach zależnych, wspólnych przedsięwzięciach i jednostkach stowarzyszonych w jednostkowym sprawozdaniu finansowym - według ceny nabycia, lub zgodnie z MSSF 9/MSR 39 lub metodą praw własności zgodnie wytycznymi MSR 28.

Doprecyzowano również definicję jednostkowego sprawozdania finansowego jako takiego sprawozdania finansowego, które sporządzane jest dodatkowo do skonsolidowanego sprawozdania finansowego przez jednostkę posiadającą jednostki zależne lub sprawozdania finansowego sporządzanego przez jednostkę nieposiadającą jednostek zależnych, ale posiadającą inwestycje w jednostki stowarzyszone lub wspólne przedsięwzięcia, które zgodnie z MSR 28 muszą być wyceniane metodą praw własności.

- Zmiany do MSR 34 „Śródroczna sprawozdawczość finansowa” – informacje ujawniane w innej części śródrocznego raportu finansowego.

Zmiana polega na objaśnieniu odwołania w standardzie do „informacji ujawnionych gdzie indziej w śródrocznym raporcie finansowym”. Wprowadzona jest też dodatkowa zmiana do MSR 34, na mocy której wymagane jest podanie odwołania pomiędzy śródrocznym sprawozdaniem finansowym a miejscem ujawnienia danej informacji. Zmianę należy stosować retrospektywnie.

- Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe”, MSSF 12 „Ujawnienia udziałów w innych jednostkach” i MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych” – Spółki inwestycyjne: Stosowanie zwolnienia z konsolidacji.

Zmiany wyjaśniają, że zwolnienie ze sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych dotyczy pośrednich jednostek dominujących będących spółkami zależnymi jednostek inwestycyjnych, które wyceniają swoje spółki zależne w wartości godziwej. Pośrednia jednostka dominująca musi również spełnić pozostałe kryteria zwolnienia wymienione w MSSF 10. W przypadku spółki inwestycyjnej należy konsolidować jednostki zależne niebędące spółkami inwestycyjnymi, których głównym celem i obszarem działalności jest świadczenie usług wspierających działalność inwestycyjną spółki inwestycyjnej.

Wprowadzone zmiany potwierdzają natomiast, że w przypadku, gdy spółka zależna sama jest spółką inwestycyjną, dominująca spółka inwestycyjna powinna wyceniać swoją inwestycję w taką spółkę zależną według wartości godziwej przez wynik finansowy. Takie podejście jest wymagane niezależnie od tego, czy spółka zależna świadczy usługi związane z działalnością inwestycyjną jej jednostki dominującej, czy też na rzecz osób trzecich.

Zmiany do MSR 28 pozwalają podmiotowi niebędącemu spółką inwestycyjną, ale posiadającemu udział w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu będącym spółką inwestycyjną, dokonać wyboru zasady rachunkowości przy stosowaniu metody praw własności. Spółka może zdecydować się na utrzymanie wyceny według wartości godziwej stosowanej przez jednostkę stowarzyszoną lub wspólne przedsięwzięcie będące spółką inwestycyjną, albo też zrezygnować z tej wyceny i zamiast tego przeprowadzić konsolidację na poziomie jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia będącego spółką inwestycyjną.

- Zmiany do MSSF 10 „Skonsolidowane sprawozdania finansowe” i MSR 28 „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych” w zakresie sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostkami stowarzyszonymi lub wspólnymi przedsięwzięciami.

Zmiany będą miały zastosowanie wyłącznie w przypadku sprzedaży lub wniesienia aktywów przez inwestora do jego jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsięwzięcia. Nie dotyczą one ujęcia księgowego sprzedaży lub wniesienia aktywów inwestora we wspólnej działalności.

Zastosowanie powyższych zmian nie miało wpływu na sytuację finansową, wyniki działalności Banku, ani też na zakres informacji prezentowanych w niniejszym sprawozdaniu finansowym Banku.

3.2. Nowe standardy i interpretacje, które zostały opublikowane, a nie weszły jeszcze w życie

Następujące standardy i interpretacje zostały wydane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości lub Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej, a nie weszły jeszcze w życie:

- MSSF 9 „Instrumenty Finansowe” (opublikowano dnia 24 lipca 2014 roku) – mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.

Wdrożenie, z dniem 1 stycznia 2018 roku, Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej 9 (MSSF 9) spowoduje zmiany w co najmniej trzech obszarach (1) w modelu pomiaru utraty wartości, (2) modelu klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych oraz (3) rachunkowości zabezpieczeń.

W zakresie pomiaru utraty wartości nastąpi wdrożenie modelu opartego o oczekiwane straty kredytowe. Nowy model będzie dotyczył instrumentów dłużnych wycenianych według kosztu zamortyzowanego, oczekiwane straty kredytowe są ujmowane jako odpis, w kwocie równej:

- sumie oczekiwanych strat kredytowych w okresie 12 miesięcy (strat, które mogą powstać wskutek niewywiązania się przez dłużników ze zobowiązań wynikających z instrumentów finansowych w okresie 12 miesięcy od daty sprawozdania finansowego) lub
- sumie oczekiwanych strat kredytowych w całym okresie życia danego składnika aktywów (czyli prognozowanych strat kredytowych wynikających ze wszystkich przypadków niewywiązania się, które mogą wystąpić w okresie życia instrumentu finansowego).

Nowością w MSSF 9 jest wprowadzenie pojęcia „istotnego wzrostu ryzyka”, po wystąpieniu którego oczekiwane straty kredytowe wyznaczone będą w horyzoncie życia ekspozycji, zwiększając tym samym wysokość ujętego odpisu. Dodatkową zmianą jest konieczność wykorzystywania prognoz dotyczących przyszłych warunków makroekonomicznych w kalkulacji straty oczekiwanej.

W zakresie modelu klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych:

Wdrożenie MSSF 9 skutkuje nowym podejściem do klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych, tzn. wprowadzone zostaną dwa główne kryteria klasyfikacji i wyceny:

- 1) Kryterium modelu biznesowego jednostki w zakresie zarządzania aktywami finansowymi.
- 2) Kryterium charakterystyki przepływów pieniężnych wynikających z umowy przepływów pieniężnych dla składnika aktywów finansowych.

Ad. 1. W ramach prowadzonej działalności Bank dokona klasyfikacji aktywów do 3 rodzajów modeli biznesowych:

- Utrzymywane dla przepływów pieniężnych (ang. Held to collect), gdzie klasyfikowane będą aktywa, względem których zamiarem jest ich utrzymywanie w celu pozyskiwania umownych przepływów pieniężnych.
- Utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż (ang. Held to collect and sell), gdzie klasyfikowane będą aktywa, względem których zamiarem jest ich utrzymywanie zarówno w celu pozyskiwania umownych przepływów pieniężnych jak i sprzedaży.
- Pozostałe, gdzie klasyfikowana będzie każda inna działalność operacyjna niespełniająca kryteriów dwóch powyższych modeli.

Ad. 2. Aktywa finansowe Banku zaklasyfikowane do pierwszych dwóch modeli biznesowych zostaną poddane testowi przepływów pieniężnych, weryfikującemu czy umowne przepływy pieniężne są wyłącznie spłatą kapitału i odsetek (tzw. Test SPPI – ang. Solely Payment of Principal and Interest). Test ma na celu sprawdzenie czy aktywa mogą być wyceniane wg:

- zamortyzowanego kosztu - w przypadku aktywów zaklasyfikowanych jako utrzymywane dla przepływów pieniężnych,
- w wartości godziwej przez inne całkowite dochody - w przypadku aktywów zaklasyfikowanych jako utrzymywane dla przepływów pieniężnych i na sprzedaż.

Niespełnienie testu przepływów pieniężnych skutkować będzie koniecznością zastosowania wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Analizie i weryfikacji pod kątem spełnienia warunków testu przepływów pieniężnych podlegają zapisy umowne dotyczące m.in. zmodyfikowanego elementu wartości pieniądza w czasie, opłat za przedterminowe spłaty, opłat za prolongaty, kowenantów finansowych w kontekście ich powiązania z ryzykiem kredytowym, oprocentowania ustalanego na podstawie decyzji organów regulacyjnych, oprocentowania ustalanego jednostronnie przez Bank, górnych i dolnych pułapów oprocentowania oraz klauzul inflacyjnych.

Względem opisanych wcześniej metod wyceny zastosowanie mogą mieć alternatywnie:

- opcja wyceny w wartości godziwej przez wynik finansowy, która może być stosowana w celu eliminacji niedopasowania księgowego w przypadku instrumentów dłużnych,
- opcja wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, która może zostać zastosowana w początkowym ujęciu dla instrumentów kapitałowych (dla których domyślną metodą jest wycena w wartości godziwej przez wynik finansowy).

W przypadku decyzji o zastosowaniu którejkolwiek z opcji, składniki aktywów są nieodwołalnie wyznaczone do wyceny w ten sposób.

W obszarze rachunkowości zabezpieczeń zmianie ulegną: zakres transakcji kwalifikujących się do rachunkowości zabezpieczeń (rozszerzono zakres zabezpieczeń pozycji niefinansowych) oraz testy efektywności powiązań w ramach desygnacji w rachunkowości zabezpieczeń.

Z ekonomicznego punktu widzenia ewentualne obciążenia związane z wdrożeniem nowego modelu pomiaru utraty wartości w momencie przejścia na MSSF 9 w dacie 1 stycznia 2018 roku mogą

korygować kapitały własne lub wynik finansowy w wysokości różnicy pomiędzy wysokością odpisów wyliczonych zgodnie z MSSF9, a dotychczasowym poziomem odpisów wyliczanych zgodnie z MSR 39. Nowy sposób klasyfikacji i wyceny aktywów może natomiast skutkować korektą kapitałów w momencie przejścia na MSSF9 oraz zwiększoną zmiennością wyniku finansowego w kolejnych okresach wobec potencjalnej konieczności wyceny części posiadanych aktywów w wartości godziwej przez wynik finansowy.

W celu wdrożenia standardu MSSF 9, w Banku został powołany dedykowany projekt oraz Bank uzyskał wsparcie uznanej na rynku firmy doradczej. Zakończenie prac projektowych w zakresie doradztwa merytorycznego w w/w obszarach planowane jest w I półroczu 2017 r., natomiast prace wdrożeniowe w systemach IT zostaną ukończone w IV kwartale 2017 r.

W chwili obecnej nie jest możliwy do oszacowania, potencjalny wpływ MSSF 9 na sytuację finansową oraz fundusze własne – prace w tym zakresie trwają.

– MSSF 15 „Przychody z tytułu umów z klientami” (opublikowano dnia 28 maja 2014 roku), obejmujący zmiany do MSSF 15 „Data wejścia w życie MSSF 15” (opublikowano dnia 11 września 2015 roku) – mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.

Standard zastępuje wytyczne dotyczące ujmowania przychodów z MSR 18 i MSR 11 oraz związane z nimi interpretacje, dotyczy wszystkich umów zawartych z klientami, z wyjątkiem takich, które wchodzą w zakres innych MSSF m.in. instrumentów finansowych.

Zakres nowego standardu nie obejmuje ujmowania przychodów odsetkowych i z tytułu dywidendy.

Głównymi umowami generującymi przychód Banku są umowy na świadczenie usług finansowych rozliczane wg zasad ujętych w MSR 39.

W celu zidentyfikowania czy istnieją w Banku umowy spełniające warunki MSSF 15 Bank dokona przeglądu zawartych umów z klientami Banku generującymi przychody inne niż odsetki i dywidendy oraz określi wpływ zmian na przyszłe przychody Banku. Na ten moment nie jest znany szacowany wpływ.

- MSSF 16 „Leasing” (opublikowano dnia 24 lipca 2014 roku) – mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później.

W celu wdrożenia nowego standardu MSSF 16 Bank zamierza dokonać przeglądu wszystkich umów najmu w celu wyodrębnienia umów długookresowych leasingu operacyjnego tzn. takich, których okres obowiązywania wykracza poza okres 1 stycznia 2019 roku i będą podlegały regulacjom MSSF 16.

Następnie dokona przeglądu istotnych warunków wyłonionych umów w celu określenia czy spełniają kryteria MSSF 16 oraz określi ich wpływ na wyniki finansowe Banku. Na ten moment nie jest znany szacowany wpływ.

Spółka nie zdecydowała się na wcześniejsze zastosowanie żadnego standardu, interpretacji lub zmiany, które zostały opublikowane, lecz nie weszły dotychczas w życie.

Standardy i Interpretacje przyjęte przez RMSR, ale jeszcze niezatwierdzone do stosowania w UE

MSSF w kształcie zatwierdzonym przez UE nie różnią się obecnie w znaczący sposób od regulacji przyjętych przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR), z wyjątkiem poniższych standardów, zmian do standardów i interpretacji, które według stanu na dzień (dzień publikacji sprawozdania finansowego) nie zostały jeszcze przyjęte do stosowania w UE (poniższe daty wejścia w życie odnoszą się do standardów w wersji pełnej):

- MSSF 14 Regulacyjne rozliczenia międzyokresowe (opublikowano dnia 30 stycznia 2014 roku) – zgodnie z decyzją Komisji Europejskiej proces zatwierdzania standardu w wersji wstępnej nie zostanie zainicjowany przed ukazaniem się standardu w wersji ostatecznej – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2016 roku lub później.

- Zmiany do MSSF 10 i MSR 28 Transakcje sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostką stowarzyszoną lub wspólnym przedsięwzięciem (opublikowano dnia 11 września 2014 roku) - prace prowadzące do zatwierdzenia niniejszych zmian zostały przez UE odłożone bezterminowo - termin wejścia w życie został odroczony przez RMSR na czas nieokreślony.
- MSSF 16 Leasing (opublikowano dnia 13 stycznia 2016 roku) - do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2019 roku lub później.
- Zmiany do MSSF 4 Stosowanie MSSF 9 Instrumenty finansowe łącznie z MSSF 4 Umowy ubezpieczeniowe (opublikowano 12 września 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mający zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.
- Zmiany do MSR 12 Ujmowanie aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynikających z nierozliczonych strat podatkowych (opublikowano dnia 19 stycznia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE –mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później.
- Zmiany do MSR 7 Inicjatywa w zakresie ujawniania informacji (opublikowano dnia 29 stycznia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później.
- Wyjaśnienia do MSSF 15 Przychody z tytułu umów z klientami (opublikowano dnia 12 kwietnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.
- Zmiany do MSSF 2 Klasyfikacja i wycena transakcji płatności na bazie akcji (opublikowano dnia 20 czerwca 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.
- Zmiany wynikające z przeglądu MSSF 2014-2016 (opublikowano dnia 8 grudnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - Zmiany do MSSF 12 mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2017 roku lub później, natomiast Zmiany do MSSF 1 oraz MSR 28 mają zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.
- Interpretacja KIMSF 22 Transakcje w walucie obcej i zaliczki (opublikowano dnia 8 grudnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.
- Zmiany do MSR 40: Przeniesienie nieruchomości inwestycyjnej (opublikowano dnia 8 grudnia 2016 roku) – do dnia zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego niezatwierdzony przez UE - mające zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 1 stycznia 2018 roku lub później.

3.3. Sprawozdawczość według segmentów operacyjnych

Segment operacyjny jest częścią składową BOŚ S.A., angażującą się w działalność gospodarczą, w związku z którą może uzyskiwać przychody oraz ponosić koszty, oraz której wyniki są regularnie przeglądane przez Zarząd Banku. Ponadto wyniki te są wykorzystywane przy podejmowaniu decyzji o alokacji zasobów do segmentu oraz przy ocenie wyników działalności segmentu. Dla każdego z wydzielonych segmentów są dostępne oddzielne informacje finansowe.

Sprawozdawczość dotycząca segmentów jest oparta na tej samej podstawie, co zastosowana do celów sprawozdawczości wewnętrznej.

Zgodnie z MSSF 8 Bank wyodrębnił następujące segmenty operacyjne:

- pion korporacji i finansów publicznych,

- pion detaliczny,
- działalność skarbową i inwestycyjną,
- pozostałe (nieulokowane w segmentach).

Bank nie prowadzi działalności zdywersyfikowanej pod względem geograficznym. Szczegółowy opis zasad sprawozdawczości według segmentów przedstawiono w nocie 48.

3.4. Wycena pozycji wyrażonych w walutach obcych

(a) Waluta funkcjonalna i waluta prezentacji

Pozycje zawarte w sprawozdaniach finansowych wycenia się w walucie podstawowego środowiska gospodarczego, w którym dana jednostka prowadzi działalność („waluta funkcjonalna”). Roczne sprawozdanie finansowe prezentowane jest w złotych polskich, które są walutą funkcjonalną i walutą prezentacji.

(b) Transakcje i salda

Transakcje wyrażone w walutach obcych przeliczane są na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Zyski i straty z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań wyrażonych w walutach obcych ujmują się w rachunku zysków i strat. Różnice kursowe z tytułu pozycji niepieniężnych, takich jak aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wykazuje się w ramach zysków i strat z tytułu zmian wartości godziwej. Różnice kursowe z tytułu takich pozycji niepieniężnych jak instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, uwzględnia się w pozostałych dochodach całkowitych.

Zmiana wartości godziwej pieniężnych aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży obejmuje różnice kursowe wynikające z wyceny według zamortyzowanego kosztu, które ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Do przeliczenia pozycji bilansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku zastosowano średnie kursy ogłoszone przez NBP odpowiednio na dzień 31 grudnia 2016 roku, oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku, które wyniosły:

	2016	2015
zł za 1 EUR	4,4240	4,2615
zł za 1 USD	4,1793	3,9011
zł za 1 CHF	4,1173	3,9394

Do przeliczenia pozycji rachunków i strat za okres od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku oraz za okres od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku zastosowano średnie arytmetyczne średnich kursów ogłoszonych przez NBP na ostatni dzień każdego miesiąca odpowiednio w okresie od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku, oraz w okresie od 1 stycznia 2015 roku do 31 grudnia 2015 roku, które wyniosły:

	2016	2015
zł za 1 EUR	4,3757	4,1848
zł za 1 USD	3,9680	3,7928
zł za 1 CHF	4,0133	3,9341

3.5. Przychody i koszty z tytułu odsetek

W rachunku zysków i strat ujmowane są wszystkie przychody odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych wycenianych według kosztu zamortyzowanego przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej, aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą obliczania zamortyzowanej wartości początkowej aktywów lub zobowiązań finansowych oraz alokacji przychodów lub kosztów z tytułu odsetek do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa to stopa, dla której zdyskontowane przyszłe płatności lub wpływy pieniężne są równe bieżącej wartości bilansowej netto danego aktywa lub zobowiązania finansowego. Obliczając efektywną stopę procentową, Bank szacuje przepływy pieniężne uwzględniając wszystkie warunki umowne danego instrumentu finansowego (np. opcje wcześniejszej spłaty niepodlegające wydzieleniu), nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy, które są integralną częścią efektywnej stopy procentowej oraz koszty transakcji i wszystkie inne premie lub dyskonta.

W momencie dokonania odpisu z tytułu utraty wartości aktywa finansowego lub grupy podobnych aktywów finansowych, przychody z tytułu odsetek wykazywane są według stopy procentowej, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

3.6. Rachunkowość zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń ujmuje wpływające na rachunek zysków i strat skutki kompensowania zmian wartości godziwej i przepływów pieniężnych instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń, pod warunkiem spełnienia wszystkich poniższych kryteriów, określonych w MSR 39:

- w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, cel zarządzania ryzykiem przez Bank oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia; dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji, charakter zabezpieczanego ryzyka, oraz sposób, w jaki Bank będzie oceniał efektywność instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej pozycji zabezpieczanej lub przepływów pieniężnych związanych z zabezpieczanym ryzykiem,
- oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne w kompensowaniu zmian wartości godziwej lub przepływów pieniężnych wynikających z zabezpieczanego ryzyka, zgodnie z udokumentowaną pierwotnie strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,
- w przypadku zabezpieczeń przepływów pieniężnych, planowana transakcja będąca przedmiotem zabezpieczenia, musi być wysoce prawdopodobna oraz musi podlegać zagrożeniu zmianami przepływów pieniężnych, które w rezultacie mogą wpływać na rachunek zysków i strat,
- efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić tj. wartość godziwa lub przepływy pieniężne związane z pozycją zabezpieczaną wynikające z zabezpieczanego ryzyka oraz wartość godziwa instrumentu zabezpieczającego, mogą być wiarygodnie wycenione,
- zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenia zostało ustanowione.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych i wartości godziwej.

Zabezpieczenie przepływów pieniężnych jest to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmiennością przepływów pieniężnych, które można przypisać konkretnemu rodzajowi ryzyka związanego z ujętym składnikiem aktywów lub zobowiązaniem (takim jak całość lub część przyszłych płatności odsetkowych od zadłużenia o zmiennym oprocentowaniu) lub z wysoce prawdopodobną planowaną transakcją, i które mogłoby wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie przyszłych przepływów pieniężnych, spełniających warunki rachunkowości zabezpieczeń, Bank ujmuje w sposób następujący:

- zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym, z tytułu efektywnej części zabezpieczenia, są ujmowane w czasie trwania powiazania zabezpieczenia w kapitale własnym, poprzez sprawozdanie z całkowitych dochodów,
- zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym, z tytułu ewentualnej nieefektywnej części zabezpieczenia, są ujmowane w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”,
- odsetki od zabezpieczających instrumentów pochodnych prezentowane są w tej samej linii rachunku wyników, w której prezentowane są odsetki od instrumentów zabezpieczanych, tzn.: w wyniku odsetkowym.

W przypadku, gdy zabezpieczenie przepływów pieniężnych przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń, wycena instrumentu zabezpieczającego ujęta bezpośrednio w kapitale na dzień ostatniego efektywnego testu pozostaje w kapitałach do czasu realizacji przepływu wynikającego z transakcji zabezpieczanej. Przeniesienie wyceny, o której mowa w zdaniu poprzednim, do rachunku zysków i strat do pozycji „wynik na rachunkowości zabezpieczeń” następuje w okresach, w których transakcja zabezpieczana ma wpływ na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej to zabezpieczenie przed ryzykiem zmiany wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów, zobowiązania lub uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej spełniające w danym okresie warunki rachunkowości zabezpieczeń Bank ujmuje w sposób następujący:

- 1) zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (tj.: instrumentu pochodnego wyznaczonego i kwalifikującego się jako zabezpieczenie wartości godziwej) ujmuje się w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”,
- 2) zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na rachunkowości zabezpieczeń”,
- 3) odsetki od zabezpieczających instrumentów pochodnych prezentowane są w tej samej linii rachunku wyników, w której prezentowane są odsetki od pozycji zabezpieczanych, tzn.: w wyniku odsetkowym,
- 4) wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

W przypadku, gdy zabezpieczenie wartości godziwej przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń wycena zabezpieczonych składników aktywów finansowych zaksięgowana w rachunku wyników w okresach, kiedy zabezpieczenie było efektywne powinna podlegać rozliczeniu w rachunku wyników do kapitału do czasu zbycia lub terminu zapadalności. Wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, prezentowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

3.7. Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji

Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji ujmuje się zasadniczo według zasady memoriału, z chwilą wykonania usługi. Opłaty za uruchomienie kredytu dotyczące kredytów, które prawdopodobnie zostaną udzielone są odraczane (wraz z odnośnymi kosztami bezpośrednimi) i ujmowane w chwili ujęcia należności jako korekta efektywnej stopy procentowej kredytu. Koszty prowizji i opłat związanych z kredytami wycenianymi wg ESP są rozliczane od daty ich poniesienia wg ESP i prezentowane w wyniku odsetkowym. Opłaty z tytułu udostępnienia kredytów konsorcjalnych wykazuje się jako przychód po zakończeniu organizacji konsorcjum, jeżeli Bank nie zachował dla siebie żadnej części ryzyka kredytowego lub zachował część o tej samej efektywnej stopie procentowej, co inni uczestnicy. Prowizje i opłaty z tytułu negocjowania lub uczestnictwa w negocjowaniu transakcji na rzecz osoby trzeciej, takiej jak nabycie akcji/udziałów lub innych papierów wartościowych bądź nabycie lub zbycie przedsiębiorstwa, ujmuje się z chwilą zrealizowania odnośnej transakcji. Opłaty

z tytułu zarządzania portfelem i inne opłaty za usługi zarządzania, doradztwa i inne są wykazywane na podstawie odpowiednich umów o świadczenie usług, zazwyczaj proporcjonalnie do upływu czasu. Przychody z tytułu opłat na pokrycie kosztów ponoszonych na BFG były naliczane w indywidualnych przypadkach od łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko z tytułu umowy kredytowej na koniec poprzedniego roku i ujmowane jednorazowo.

3.8. Zasady ujmowania przychodów i kosztów związanych z bancassurance

Bank ujmuje i rozlicza przychody i koszty z tytułu oferowanych produktów ubezpieczeniowych zgodnie z treścią ekonomiczną tych produktów. Ze względu na treść ekonomiczną Bank rozróżnia opłaty stanowiące:

- 1) integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego dodatkowo instrumentu finansowego,
- 2) wynagrodzenie za wykonanie dodatkowych czynności już po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego,
- 3) wynagrodzenie otrzymywanego z tytułu świadczenia usług pośrednictwa ubezpieczeniowego.

Otrzymane lub należne Bankowi wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego wraz z instrumentem finansowym, gdy produkt ubezpieczeniowy jest bezpośrednio powiązany z instrumentem finansowym, stanowi integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego instrumentu finansowego i rozliczane jest w czasie jako integralna część stopy procentowej oraz ujmowane jest w rachunku zysków i strat w pozycji przychody z tytułu odsetek. Bezpośrednie powiązanie występuje w szczególności, gdy jest spełniony co najmniej jeden z dwóch warunków:

- 1) instrument finansowy jest oferowany przez Bank zawsze z produktem ubezpieczeniowym tj. obydwie transakcje zostały zawarte w tym samym czasie lub zostały zawarte w sekwencji, w której każda kolejna transakcja wynika z poprzedniej,
- 2) produkt ubezpieczeniowy jest oferowany przez Bank wyłącznie z instrumentem finansowym tj. nie ma możliwości zakupu w Banku produktu ubezpieczeniowego identycznego co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej bez połączonego zakupu finansowego.

Przy braku spełnienia jednego z warunków dokonywana jest szczegółowa analiza treści ekonomicznej produktu ubezpieczeniowego pod kątem spełnienia kryteriów niezależności umów ubezpieczenia od oferowanych instrumentów finansowych. Analiza bezpośredniego powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym może skutkować podziałem produktu złożonego, tj.: wydzieleniem wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej produktu ubezpieczeniowego sprzedawanego łącznie z tym instrumentem. W takim przypadku wynagrodzenie należne Bankowi z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego jest dzielone pomiędzy część stanowiącą element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego oraz część stanowiącą wynagrodzenie za wykonanie czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego. Podział wynagrodzenia dokonywany jest proporcjonalnie do wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa w stosunku do sumy obu tych wartości. Wartość godziwą instrumentu finansowego wylicza się metodą dochodową opartą na przeliczeniu przyszłych kwot na wartość bieżącą, z uwzględnieniem bieżących danych na temat dochodowości i kosztowości produktu. Wartość godziwą usługi pośrednictwa wylicza się metodą rynkową przy wykorzystaniu cen i innych odpowiednich informacji generowanych przez identyczne lub porównywalne transakcje rynkowe.

Wynagrodzenie z tytułu wykonania usługi pośrednictwa Bank ujmuje w przychodach z tytułu prowizji w momencie sprzedaży produktu ubezpieczeniowego lub jego odnowienia. Przychody z tytułu wynagrodzenia za sprzedaż produktów ubezpieczeniowych pomniejszane są o rezerwę na oszacowaną przez Bank wartość procentową zwrotów dokonywanych w okresach po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego (np.: z tytułu rezygnacji przez klienta z ubezpieczenia). Jeżeli w okresie umowy ubezpieczenia Bank otrzymuje wynagrodzenie z tytułu wykonywania czynności/usług wynikających z zaoferowanego produktu ubezpieczeniowego lub jeśli ich wykonywanie jest prawdopodobne, Bank rozlicza to wynagrodzenie w okresie obowiązywania umowy, przy uwzględnieniu zasady współmierności przychodów i kosztów. Wynagrodzenie to ujmowane jest w przychodach z tytułu prowizji z zachowaniem zasady określenia stopnia zaawansowania czynności/usług. W przypadku, gdy nie jest możliwe dokładne określenie liczby działań wykonywanych przez Bank w określonym przedziale czasu, Bank rozlicza wynagrodzenie liniowo w okresie życia produktu ubezpieczeniowego, o ile nie istnieją dowody, że inna metoda rozliczenia lepiej zobrazuje stopień zaawansowania prac.

Wysokość przewidywanych zwrotów oraz proporcje podziału przychodów ze względu na ich treść ekonomiczną jest weryfikowana każdorazowo po powzięciu informacji o istotnych zmianach w tym zakresie, nie rzadziej niż na dzień bilansowy.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów jako:

- 1) element amortyzowanego kosztu instrumentu finansowego, jeśli całość przychodów związanych ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego będzie rozliczana metodą efektywnej stopy procentowej,
- 2) odpowiednio w proporcji zastosowanej przy podziale przychodów na rozpoznawane w ramach kalkulacji kosztu amortyzowanego i przychodów rozpoznawanych jednorazowo lub rozliczanych w czasie, jeżeli dokonano podziału wynagrodzenia.

Koszty stałe lub niepowiązane bezpośrednio ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych lub instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

3.9. Inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych

Inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych są wykazywane w sprawozdaniu finansowym według ceny nabycia, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości oraz z uwzględnieniem kosztów programów opartych na akcjach w spółkach zależnych.

3.10. Aktywa i zobowiązania finansowe

BOŚ S.A. klasyfikuje swoje aktywa finansowe do następujących kategorii: aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, pożyczki i należności, inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności oraz aktywa finansowe dostępne do sprzedaży. O klasyfikacji inwestycji decyduje Zarząd Banku w momencie wykazania ich po raz pierwszy.

(a) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Kategoria ta obejmuje aktywa finansowe przeznaczone do obrotu oraz instrumenty pochodne, które nie zostały wyznaczone jako instrumenty zabezpieczające. Bank nie posiada aktywów finansowych przeznaczonych w momencie ich początkowego ujęcia do wyceny w wartości godziwej, z zyskami lub stratami ujmowanymi w rachunku zysków i strat. Zyski i straty z tytułu aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat odnoszone są na wynik działalności handlowej, natomiast przychody i koszty z tytułu odsetek, amortyzacji dyskonta i premii na wynik z tytułu odsetek. Składnik aktywów finansowych zalicza się do tej kategorii, jeżeli nabyty został przede wszystkim w celu sprzedaży w krótkim terminie lub stanowi instrument pochodny o ile nie został on wyznaczony jako instrument zabezpieczający.

(b) Pożyczki i należności

Pożyczki i należności to niezaliczane do instrumentów pochodnych aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach, nienotowane na aktywnym rynku, inne niż:

- (i) należności przeznaczone do sprzedaży w krótkim terminie (klasyfikowane jako przeznaczone do obrotu),
- (ii) zaklasyfikowane przy początkowym ujęciu jako instrumenty dostępne do sprzedaży,
- (iii) instrumenty, w których Bank nie odzyska zasadniczo całości zainwestowanej kwoty w sposób inny niż z powodu ryzyka kredytowego.

Przychody z tytułu odsetek ujmuje się w rachunku zysków i strat przez okres obowiązywania umów metodą efektywnej stopy procentowej.

(c) Utrzymywane do terminu zapadalności

Inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności to niezaliczane do pożyczek i należności aktywa finansowe o ustalonych lub możliwych do ustalenia płatnościach i ustalonym terminie zapadalności, które Zarząd zamierza i jest w stanie utrzymać do terminu zapadalności. Gdyby Bank dokonał sprzedaży istotnej części aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności klasyfikacja całej kategorii

zostałaby zmieniona na aktywa dostępne do sprzedaży. Przychody i koszty z tytułu odsetek, premii i dyskonta ujmowane są w rachunku zysków i strat i odnoszone na wynik z tytułu odsetek.

(d) Dostępne do sprzedaży

Inwestycje dostępne do sprzedaży to inwestycje, które Bank zamierza utrzymywać przez czas nieokreślony, a które nie zostały zakwalifikowane ani do aktywów wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, ani do portfela aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności, ani do pożyczek i należności. Mogą one zostać sprzedane, aby poprawić płynność lub w reakcji na zmiany stóp procentowych, kursów wymiany walut lub cen instrumentów kapitałowych. Zyski i straty z tytułu zmiany wartości godziwej aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży są odnoszone do sprawozdania z całkowitych dochodów jako pozostałe całkowite dochody do czasu usunięcia danego składnika aktywów finansowych z bilansu lub utraty jego wartości – wówczas łączna kwota zysków i strat ujmowanych dotychczas w sprawozdaniu z całkowitych dochodów jako pozostałe całkowite dochody wykazywana jest w rachunku zysków i strat w pozycji wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych lub w pozycji wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości. Natomiast dyskonto, premie i odsetki naliczane według efektywnej stopy procentowej ujmowane są w rachunku zysków i strat i wykazywane w pozycji wynik z tytułu odsetek. Dywidendy z tytułu instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży są wykazywane w rachunku zysków i strat w pozycji przychody z tytułu dywidend w momencie ustanowienia prawa jednostki do otrzymania płatności.

Transakcje zakupu i sprzedaży aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, utrzymywanych do terminu zapadalności i dostępnych do sprzedaży ujmują się na dzień przeprowadzenia transakcji – dzień, w którym Bank podejmie zobowiązanie do zakupu lub sprzedaży danego składnika aktywów. Pożyczki i należności wykazywane są w momencie wypłaty gotówki na rzecz kredytobiorcy. Aktywa finansowe ujmują się początkowo według wartości godziwej powiększonej o koszty transakcyjne, z wyjątkiem aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, które początkowo wykazywane są według wartości godziwej. Aktywa finansowe wyłącza się ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy prawa do uzyskania przepływów pieniężnych z ich tytułu wygasły lub zostały przeniesione i Bank dokonał przeniesienia zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści z tytułu ich własności.

Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży i aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat są na dzień bilansowy wykazywane według wartości godziwej. Pożyczki i należności oraz inwestycje utrzymywane do terminu zapadalności wykazywane są według skorygowanej ceny nabycia (zamortyzowanego kosztu), metodą efektywnej stopy procentowej.

W portfelu aktywów dostępnych do sprzedaży Bank posiada m.in.: papiery wartościowe wyemitowane przez banki, przez Skarb Państwa (obligacje i bony), bony NBP, obligacje komunalne oraz instrumenty kapitałowe. Wartość godziwa papierów notowanych wynika z ich bieżącej ceny rynkowej. Jeżeli rynek na dany składnik aktywów finansowych nie jest aktywny (a także w odniesieniu do nienotowanych papierów wartościowych), Bank ustala wartość godziwą, stosując techniki wyceny. Obejmują one wykorzystanie cen uzyskanych w ramach transakcji, które zostały dokonane w terminie bliskim dacie bilansowej, na normalnych zasadach rynkowych jak również odwołanie się do innych, podobnych instrumentów, analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych (w tym uwzględniając m.in.: marżę na ryzyko kredytowe) i inne metody wyceny powszechnie stosowane przez uczestników rynku (m.in. wycenę metodą porównawczą do spółek o zbliżonym profilu działalności notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie S.A. z uwzględnieniem dyskonta z tytułu braku płynności).

W rzadkich przypadkach, gdy zastosowanie takich modeli nie jest możliwe i nie ma możliwości ustalenia wartości godziwej w sposób rzetelny, instrumenty finansowe wykazywane są według kosztu nabycia.

(e) Zobowiązania finansowe

Zobowiązania przy początkowym ujęciu wykazuje się w wartości godziwej, a w okresie późniejszym wykazuje się je według amortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jednostka wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe wtedy, gdy zobowiązanie wygasło, to znaczy kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł. Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych wyceniane są do wartości godziwej zgodnie z opracowanymi przez Bank modelami.

W Banku nie występują zobowiązania finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy.

(f) Przekwalifikowanie instrumentów finansowych

Instrumenty finansowe wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy, jeżeli przestały być utrzymywane w celu sprzedaży lub odkupienia ich w bliskim terminie, mogą być przekwalifikowane:

- 1) do kategorii pożyczki i należności pod warunkiem, że Bank ma zamiar i może utrzymać te aktywa w dającej się przewidzieć przyszłości lub do czasu, gdy staną się one wymagalne; lub
- 2) do innych kategorii jedynie w wyjątkowych okolicznościach.

Powyższe nie ma zastosowania w odniesieniu do:

- 1) instrumentów pochodnych,
- 2) instrumentów wyznaczonych przez Bank przy początkowym ujęciu jako wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy,

które to instrumenty nie podlegają przekwalifikowaniu.

Przekwalifikowanie składnika aktywów z kategorii wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy następuje według jego wartości godziwej w dniu przekwalifikowania. Nie poddaje się odwróceniu zysków i strat, które zostały już ujęte w rachunku zysków i strat. Wartość godziwą składnika aktywów finansowych w dniu przekwalifikowania Bank uznaje za jego nowy koszt lub nowy zamortyzowany koszt.

Aktywa finansowe zaliczone uprzednio do innych kategorii nie mogą być przekwalifikowane do przeznaczonych do obrotu.

W 2016 roku oraz w 2015 roku Bank nie dokonywał przekwalifikowania instrumentów finansowych.

3.11. Wyłączenie składników aktywów finansowych z bilansu

Bank dokonuje wyłączenia składników aktywów finansowych z bilansu wtedy i tylko wtedy, gdy wygasają umowne prawa do przepływów pieniężnych z tych aktywów lub przenosi składnik aktywów finansowych, a przeniesienie spełnia warunki wyłączenia z bilansu. W szczególności Bank dokonuje spisania należności kredytowych z bilansu w ciężar utworzonych odpisów z tytułu utraty wartości, gdy te należności są nieściągalne, to znaczy:

- koszty dalszej windykacji należności przekraczać będą spodziewane wpływy z windykacji,
- nieskuteczność egzekucji należności Banku stwierdzona została odpowiednim dokumentem właściwego organu postępowania egzekucyjnego,
- nie jest możliwe ustalenie majątku dłużnika nadającego się do egzekucji i nie jest znane miejsce pobytu dłużnika,
- roszczenia uległy przedawnieniu.

Ponadto, Bank dokonuje wyłączenia z ewidencji bilansowej z jednoczesnym przeniesieniem do ewidencji pozabilansowej należności kredytowych, które charakteryzują się następującymi parametrami:

- zaklasyfikowane do należności „straconych” przez okres co najmniej jednego roku.
- utworzona rezerwa celowa (odpowiadająca kwocie odpisu aktualizującego) była równa kwocie należności pozostającej do spłaty, co oznacza, że wartość netto należności była równa zero,
- odpis aktualizacyjny utworzony na ekspozycje był równy kwocie kapitału, a impairmentowa korekta odsetek była równa kwocie odsetek naliczonych, czyli wartość netto kredytów zgodnie z zasadami wyceny MSSF/MSR była równa zero,
- stan prawny ekspozycji – niezakończona upadłość, niezakończone kolejne postępowanie egzekucyjne prowadzone bezskutecznie od wielu lat nie wymagają ciągłego monitorowania.

3.12. Utrata wartości aktywów finansowych

(a) Aktywa finansowe wykazywane według zamortyzowanego kosztu

Bank przeprowadza przegląd swojego portfela kredytowego pod kątem pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych w okresach miesięcznych. Utrata wartości ekspozycji kredytowych jest ponoszona, gdy istnieją obiektywne dowody utraty wartości na skutek wydarzeń, które nastąpiły po początkowym ujęciu danego składnika aktywów („indywidualne przesłanki utraty wartości”) oraz gdy wydarzenia te mają wpływ na oczekiwane przepływy pieniężne dotyczące tych aktywów, a przepływy te można wiarygodnie oszacować.

Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną oparty jest na wyliczeniu bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej. W przypadku kredytów, dla których zostało ustanowione zabezpieczenie, bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uwzględnia przepływy pieniężne, które mogą zostać uzyskane z egzekucji przedmiotu zabezpieczenia, pomniejszone o koszty egzekucji oraz sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia. W wyniku obniżenia wartości bieżącej możliwych do realizacji przepływów pieniężnych tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości.

Ekspozycje kredytowe ze stwierdzonymi przesłankami utraty wartości, dla których indywidualny test na utratę wartości nie wskazuje na obniżenie wartości bieżącej przepływów pieniężnych tych aktywów poniżej progu materialności, klasyfikowane są do kategorii kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości i tworzony jest dla nich odpis równy wysokości odpisowi IBNR dla danych ekspozycji kredytowych.

Przy wycenie metodą portfelową stosuje się miary statystyczne skonstruowane na bazie danych historycznych, dotyczące prawdopodobieństwa wystąpienia utraty wartości oraz stopnia odzysku dla danego portfela z uwzględnieniem wartości zaangażowania kredytowego w danym portfelu. Bank planuje przyszłe przepływy pieniężne na podstawie szacunków opartych na historycznych parametrach. Parametry decydujące o zaklasyfikowaniu ekspozycji kredytowej do konkretnej grupy homogenicznej odzwierciedlają zdolność dłużnika do spłaty całości zobowiązania zgodnie z warunkami umowy.

W procesie rozpoznawania i pomiaru utraty wartości Bank uwzględnia okres kwarantanny. Ekspozycje dla których ustąpiły obiektywne przesłanki utraty wartości mogą być ponownie zaklasyfikowane do grupy ekspozycji bez utraty wartości po okresie karencji, liczonemu od momentu wystąpienia zdarzenia powodującego ustąpienie przesłanki. Wymagany okres kwarantanny jest zróżnicowany w zależności od rodzaju przesłanki utraty wartości, jaką zaraportowano wobec danej ekspozycji kredytowej.

Przyjęta metodologia pomiaru utraty wartości i założenia, na podstawie których określa się szacunkowe kwoty przepływów pieniężnych i okresy, w których one nastąpią, są poddawane regularnym przeglądom w celu zmniejszenia różnic pomiędzy szacunkową a rzeczywistą wielkością strat.

Wycena odpisów aktualizujących i rezerw utworzonych w złotych oraz w walutach obcych (włączając różnice kursowe) jest odnoszona odpowiednio na koszty lub przychody Banku z tytułu odpisów i rezerw.

(b) Aktywa finansowe wykazywane według kosztu

W odniesieniu do składnika aktywów finansowych wycenianego według kosztu, jeżeli występują obiektywne dowody, że nastąpiła utrata wartości:

- nienotowanego instrumentu kapitałowego, który nie jest wyceniany według wartości godziwej, gdyż jego wartości godziwej nie można wiarygodnie ustalić,
- instrumentu pochodnego, który jest z nim powiązany i musi zostać rozliczony poprzez dostawę takiego nienotowanego instrumentu finansowego,

kwotę straty z tytułu utraty wartości ustala się jako różnicę pomiędzy wartością bilansową składnika aktywów finansowych oraz wartością bieżącą oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych,

zdyskontowanych przy zastosowaniu bieżącej rynkowej stopy zwrotu dla podobnych aktywów finansowych. Tak ustalonych strat z tytułu utraty wartości nie poddaje się odwróceniu.

(c) Aktywa finansowe wyceniane w wartości godziwej

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości danego składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych. W przypadku instrumentów kapitałowych klasyfikowanych jako inwestycje dostępne do sprzedaży, przy ocenie, czy nastąpiła utrata wartości, brany jest pod uwagę znaczny lub długotrwały spadek wartości papieru wartościowego poniżej jego wartości początkowej. Jeżeli istnieją tego rodzaju przesłanki dotyczące aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, łączna strata – ustalona jako różnica pomiędzy pierwotnym kosztem nabycia a bieżącą wartością godziwą, pomniejszona o utratę wartości danego składnika aktywów uprzednio wykazaną w rachunku zysków i strat - zostaje wyksięgowana z kapitału własnego i wykazana w rachunku zysków i strat. Odpisy z tytułu utraty wartości instrumentów kapitałowych wykazane w rachunku zysków i strat nie są odwracane w rachunku zysków i strat. Jeżeli wartość godziwa instrumentu dłużnego klasyfikowanego jako dostępny do sprzedaży wzrośnie, a wzrost ten będzie można obiektywnie powiązać ze zdarzeniem, które nastąpiło po wykazaniu utraty wartości w rachunku zysków i strat, wówczas odpis z tytułu utraty wartości jest odwracany w rachunku zysków i strat.

(d) Umowy renegotjowane

Renegocjacja warunków spłaty może być przeprowadzana na każdym etapie spłaty kredytu. W ramach zmian warunków spłaty podejmowane są działania mające na celu odzyskanie całości należności Banku, bądź w sytuacjach szczególnych, zminimalizowanie wysokości przewidywanej straty Banku. Przesłanką do podjęcia kroków zmierzających do restrukturyzacji zadłużenia jest ustalenie na podstawie analizy sytuacji finansowej Klienta, ze szczególnym uwzględnieniem programu naprawczego, czy istnieje realna szansa na odzyskanie przez Kredytobiorcę zdolności kredytowej, a co za tym idzie możliwości spłaty zadłużenia.

3.13. Kompensowanie instrumentów finansowych

Składniki aktywów finansowych i zobowiązań finansowych kompensuje się i wykazuje w bilansie w kwocie netto wyłącznie wtedy, gdy Bank posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz zamierza rozliczyć się w kwocie netto lub jednocześnie zrealizować dany składnik aktywów i uregulować zobowiązanie.

3.14. Umowy sprzedaży i odkupu

Papiery wartościowe sprzedawane przy jednoczesnym zawarciu powiązanej umowy odkupu (transakcje repo, sell-buy-back) są prezentowane w sprawozdaniu finansowym jako inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, jeśli jednostka zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem danych papierów wartościowych. Zobowiązanie wobec kontrahenta ujmuje się w zobowiązaniach wobec innych banków lub zobowiązaniach wobec klientów, w zależności od jego charakteru. Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży (transakcje reverse repo, buy-sell-back) ujmuje się jako kredyty i pożyczki udzielone innym bankom lub klientom, w zależności od ich charakteru. Różnicę pomiędzy ceną sprzedaży a odkupu traktuje się jako odsetki i ujmuje metodą efektywnej stopy procentowej przez okres obowiązywania umowy. Papiery wartościowe pożyczane kontrahentom nie są wyłączone z bilansu Banku.

Pożyczonych przez Bank papierów wartościowych nie ujmuje się w sprawozdaniu finansowym chyba, że zostały sprzedane osobom trzecim. W takim wypadku transakcje kupna i sprzedaży ujmuje się w sprawozdaniu finansowym, zaś odnośne zyski i straty uwzględnia się w wyniku na działalności handlowej. Obowiązek zwrotu pożyczonych papierów ujmuje się według wartości godziwej jako zobowiązania wobec klientów. Ryzyko i korzyści dotyczące papierów pozostają po stronie kontrahenta transakcji.

3.15. Gwarancje finansowe

Gwarancje finansowe to kontrakty, które wymagają od wystawcy dokonania wyspecyfikowanych wypłat pokrywających stratę poniesioną przez posiadacza z powodu nie dokonania przez określonego

dłużnika płatności w terminie zgodnym z warunkami instrumentu dłużnego. Tego rodzaju gwarancji finansowych udziela się bankom, instytucjom finansowym i innym organizacjom w imieniu klientów w celu zabezpieczenia kredytów, linii kredytowych i innych bankowych narzędzi finansowania.

W momencie początkowego ujęcia, gwarancje finansowe wycenia się w sprawozdaniu finansowym w wartości godziwej na dzień udzielenia gwarancji.

Po początkowym ujęciu, zobowiązania Banku wynikające z takich gwarancji wycenia się według wyższej z dwóch kwot: wartości początkowego ujęcia pomniejszonej o amortyzację naliczoną w celu ujęcia w rachunku zysków i strat przychodu z tytułu prowizji naliczanych liniowo przez okres trwania gwarancji oraz dokonanego na dzień bilansowy szacunku wydatków, które powstaną w przypadku realizacji gwarancji. Szacunki te określa się na podstawie historii poniesionych strat z gwarancji w przeszłości oraz oceny prawdopodobieństwa realizacji gwarancji. Wzrost odpisu na zobowiązania związany z gwarancjami obciąża rachunek zysków i strat w pozycji wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości.

3.16. Pochodne instrumenty finansowe

Pochodne instrumenty finansowe wykazywane są w wartości godziwej, począwszy od dnia zawarcia transakcji. Wartość godziwą ustala się w oparciu o notowania instrumentów na aktywnych rynkach lub w oparciu o techniki wyceny, w tym modele bazujące na zdyskontowanych przepływach pieniężnych. Wszystkie instrumenty pochodne o dodatniej wartości godziwej prezentowane są w bilansie jako aktywa, a o wartości ujemnej jako zobowiązania.

3.17. Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży

Aktywa trwale zalicza się do „przeznaczonych do sprzedaży” i wykazuje według niższej z dwóch kwot: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży, jeżeli ich wartość bilansową realizuje się przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie bieżącego używania.

Jeśli jednostka zaklasyfikowała składnik aktywów (lub grupę do zbycia) jako przeznaczony do sprzedaży, ale jego wartość bilansowa nie zostanie odzyskana w drodze transakcji sprzedaży tylko poprzez jego dalsze wykorzystanie, jednostka zaprzestaje klasyfikacji tego składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczonego do sprzedaży.

Jednostka wycenia składnik aktywów, który nie jest dłużej klasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży (lub nie wchodzi już w skład grupy do zbycia zaklasyfikowanej jako przeznaczona do sprzedaży) w kwocie niższej z:

- 1) jego wartości bilansowej z dnia poprzedzającego klasyfikację składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczonego do sprzedaży, skorygowanej o amortyzację lub aktualizację wyceny, która zostałaby ujęta, gdyby składnik aktywów (lub grupa do zbycia) nie został zaklasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży i
- 2) wartości odzyskiwalnej z dnia podjęcia decyzji o jego niesprzedawaniu.

3.18. Wartości niematerialne

(a) Licencje i oprogramowanie komputerowe

Zakupione licencje oraz wytworzone we własnym zakresie oprogramowanie komputerowe aktywuje się w wysokości kosztów poniesionych na zakup i przygotowanie do używania konkretnego oprogramowania komputerowego. Aktywowane koszty amortyzuje się przez szacowany okres użytkowania oprogramowania metodą liniową.

Wydatki związane z utrzymaniem programów komputerowych ujmowane są jako koszty z chwilą poniesienia lub koszty rozliczane w czasie.

Okres ekonomicznego użytkowania wartości niematerialnych zawiera się w przedziale powyżej 1 roku do 15 lat.

(b) Nakłady na wartości niematerialne

Bank aktywuje koszty poniesione na etapie prac rozwojowych przedsięwzięcia prowadzonego we własnym zakresie jedynie w przypadku, gdy Bank ma możliwość i zamiar ukończenia oraz użytkowania wytwarzanego składnika wartości niematerialnych, posiada stosowne środki techniczne i finansowe służące ukończeniu prac rozwojowych i użytkowaniu składnika, oraz ma możliwość wiarygodnego ustalenia nakładów poniesionych, które można bezpośrednio przyporządkować czynnościom tworzenia, produkcji i przystosowania składnika aktywów do użytkowania w sposób zamierzony przez kierownictwo.

Aktywowane koszty amortyzuje się metodą liniową po zakończeniu prac rozwojowych. Szacowany okres użytkowania określony jest indywidualnie.

(c) Testowanie utraty wartości

Wartości niematerialne są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej wartości niematerialnych pomniejszonej o koszty ich sprzedaży i wartości użytkowej.

3.19. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazuje się według kosztu historycznego pomniejszonego o umorzenie. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały (tam, gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Banku, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki na naprawę i konserwację odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie obrotowym, w którym je poniesiono.

Grunty nie podlegają amortyzacji. Amortyzację środków trwałych nalicza się metodą liniową przez okresy ich użytkowania, które dla poszczególnych grup środków trwałych wynoszą:

- 40 lat dla budynków (stawka amortyzacji 2,5%),
- 2-12 lat dla ulepszeń w obcym środku trwałym, lub krócej, jeżeli tak wynika z umowy (stawka amortyzacji 10%),
- 3-20 lat dla urządzeń i środków transportu (stawka amortyzacji 10%-100%).

Weryfikacji wartości końcowej i okresów użytkowania środków trwałych dokonuje się również na każdy dzień bilansowy.

Amortyzowane środki trwałe są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa środka trwałego jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej środka trwałego pomniejszonej o koszty jego sprzedaży i wartości użytkowej.

Zyski i straty z tytułu zbycia środków trwałych ustala się drogą porównania wpływów ze sprzedaży z ich wartością bilansową i ujmuje w rachunku zysków i strat.

Inwestycje rozpoczęte dotyczą środków trwałych będących w toku budowy lub montażu i są wykazywane według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, pomniejszonych o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Środki trwałe w budowie nie podlegają amortyzacji do czasu zakończenia budowy i przekazania środka trwałego do używania.

3.20. Leasing

W momencie zawarcia umowy ustala się czy umowa zawiera leasing. Dokonuje się tego w oparciu o istotę umowy i wymaga to oceny, czy:

- wywiązanie się z umowy zależy od korzystania z określonego aktywa lub aktywów oraz
- umowa przekazuje prawo do użytkowania składnika aktywów.

W przypadku umów leasingu, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy, przedmiot leasingu jest ujmowany w aktywach jako środek trwały i jednocześnie ujmowane jest zobowiązanie w kwocie równej wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu. Opłaty leasingowe są dzielone między koszty finansowe i zmniejszenie salda zobowiązania w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek od pozostałego do spłaty zobowiązania. Koszty z tytułu leasingu finansowego ujmowane są bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Umowa jest klasyfikowana jako leasing operacyjny jeśli nie następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści z tytułu posiadania przedmiotu leasingu.

Całość opłat leasingowych dokonanych w ramach leasingu operacyjnego jest rozliczana w ciężar kosztów metodą liniową w okresie trwania umowy leasingowej. W przypadku rozwiązania umowy leasingu przed upływem okresu jej obowiązywania ewentualna płatność wymagana na rzecz leasingodawcy tytułem kary umownej, powiększa koszty w okresie, w którym nastąpiło rozwiązanie umowy.

3.21. Odroczony podatek dochodowy

Na potrzeby sprawozdania finansowego podatek odroczony obliczany jest metodą zobowiązań bilansowych. Bank tworzy rezerwę i aktywa na przejściowe różnice z tytułu odroczonego podatku dochodowego wywołane odmiennością momentu uznawania przychodów za osiągnięte oraz kosztów za poniesione zgodnie ze stosowanymi zasadami rachunkowości i przepisami o podatku dochodowym od osób prawnych.

Główne różnice przejściowe powstają z tytułu aktualizacji wyceny pewnych aktywów i zobowiązań finansowych, w tym kontraktów pochodnych, rezerw na świadczenia emerytalne i inne świadczenia po okresie zatrudnienia, a także strat podatkowych do odliczenia.

Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są w pełnej wysokości z wyjątkiem:

- sytuacji, gdy rezerwa na podatek odroczony powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na zysk lub stratę brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się, jeżeli jest prawdopodobne, że w przyszłości osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który umożliwi wykorzystanie różnic przejściowych z wyjątkiem, gdy składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynika z początkowego ujęcia składnika aktywów lub zobowiązań pochodzącego z transakcji, która:

- 1) nie jest połączeniem jednostek gospodarczych oraz
- 2) nie wpływa w momencie przeprowadzania transakcji na wynik finansowy brutto ani na dochód do opodatkowania (stratę podatkową).

Podatek dochodowy dotyczący pozycji ujmowanych w pozostałych całkowitych dochodach jest ujmowany również w pozostałych całkowitych dochodach.

Odroczony podatek dochodowy ustala się przy zastosowaniu stawek (i przepisów) podatkowych, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywać w momencie realizacji odnośnych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego lub uregulowania zobowiązania z tytułu odroczonego podatku

dochodowego przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień bilansowy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień bilansowy.

Bank kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczonego podatku dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

3.22. Aktywa przejęte za długi

Aktywa przejęte za długi wycenia się na moment ich początkowego ujęcia w kwocie odpowiadającej ich wartości godziwej. W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest wyższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie wobec kredytobiorcy i jest zwracana na rachunek właściciela przejętego majątku po pomniejszeniu o koszty poniesione w związku z przejęciem, przechowaniem i wyceną.

W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest niższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie kredytobiorcy wobec Banku, które może podlegać restrukturyzacji lub windykacji.

W Banku nie występują aktywa przejęte za długi.

3.23. Przedpłaty, rozliczenia międzyokresowe i przychody przyszłych okresów

Przedpłaty dotyczą kosztów poniesionych w bieżącym roku obrotowym, a dotyczących okresów przyszłych. Są one ujmowane w bilansie w pozycji inne aktywa.

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów stanowią koszty dotyczące bieżącego okresu, które będą poniesione przez Bank w okresach przyszłych. Bierne międzyokresowe rozliczenia kosztów oraz przychody przyszłych okresów są prezentowane w bilansie w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

3.24. Rezerwy na świadczenia pracownicze

Bank tworzy rezerwy na zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych ustalone w oparciu o oszacowania tego rodzaju zobowiązań na podstawie modelu aktuarialnego. Stosowany przez jednostkę model aktuarialny w celu ustalenia wartości bieżącej swoich zobowiązań z tytułu określonych świadczeń oraz związanych z nimi kosztów bieżącego zatrudnienia - oraz tam gdzie ma to zastosowanie - kosztów przeszłego zatrudnienia, wykorzystuje metodę prognozowanych uprawnień jednostkowych. Zgodnie z metodą prognozowanych uprawnień jednostkowych (czasami znaną pod nazwą metody świadczeń narosłych w stosunku do stażu pracy lub metody „świadczenie/staż pracy”), każdy okres wykonywania pracy jest postrzegany jako powodujący powstanie dodatkowej jednostki uprawnienia do świadczeń i każda jednostka uprawnienia do świadczeń wyliczana jest oddzielnie przed wejściem w skład ostatecznego zobowiązania. Zyski i straty aktuarialne ujmowane są w całości w całkowitych innych dochodach.

3.25. Rezerwy

Rezerwy ujmuje się wówczas, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- na dzień bilansowy Bank posiada obecny, prawny lub zwyczajowo oczekiwany obowiązek wydatkowania środków, wynikający ze zdarzeń przeszłych; przy czym do określenia istnienia tego obowiązku wykorzystywane są opinie prawne,
- gdy prawdopodobieństwo zaistnienia wydatku z tytułu zaspokojenia roszczeń jest wyższe niż prawdopodobieństwo braku takiego wydatku oraz
- gdy wielkość tego wydatku można wiarygodnie oszacować.

Rezerwy wyceniane są w bieżącej wartości nakładów, które jak się oczekuje, będą niezbędne do wypełnienia obowiązku, z uwzględnieniem wartości pieniądza w czasie (jeśli jest to istotne) oraz ryzyka związanego z danym obowiązkiem.

W przypadku dyskontowania kwoty przewidywanego wydatku, wzrost rezerwy spowodowany upływem czasu wykazuje się jako koszt z tytułu odsetek.

3.26. Kapitał własny

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz ze statutem Banku.

(a) Kapitał podstawowy

Na kapitał podstawowy składa się zarejestrowany kapitał zakładowy i kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej.

Kapitał zakładowy wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

(b) Akcje własne.

W przypadku wykupu akcji własnych, kwota zapłaty za akcje własne obciąża kapitał własny i jest wykazywana w bilansie w odrębnej pozycji „akcje własne”.

(c) Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje zmianę wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży wynikającą z ich wyceny oraz podatek odroczony od pozycji ujętych w kapitale z aktualizacji wyceny, zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym, z tytułu efektywnej części zabezpieczenia, oraz zyski i straty aktuarialne w programie określonych świadczeń.

(d) Zyski zatrzymane

Zyski zatrzymane obejmują niepodzielony wynik finansowy oraz pozostałe kapitały tj. pozostały kapitał zapasowy, pozostałe kapitały rezerwowe oraz fundusz ogólnego ryzyka.

Pozostałe kapitały tworzone są z odpisów z zysku i są przeznaczone na cele określone w statucie lub przepisach prawa.

3.27. Płatności na bazie akcji

W Banku realizowany jest program motywacyjny, w ramach którego kluczowym członkom kadry menedżerskiej przyznawane są prawa do nabycia akcji Banku Ochrony Środowiska S.A.

Koszt transakcji rozliczanych z pracownikami w instrumentach kapitałowych jest wyceniany przez odniesienie do wartości godziwej na dzień przyznania praw. Wartość godziwa ustalana jest przy zastosowaniu symulacji Monte Carlo. Przy wycenie transakcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych uwzględniane są rynkowe warunki nabycia uprawnień (związane z ceną akcji jednostki dominującej) oraz warunki inne niż warunki nabycia uprawnień.

Koszt transakcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych jest ujmowany wraz z odpowiadającym mu wzrostem wartości kapitału własnego w okresie, w którym spełnione zostały warunki dotyczące wyników i świadczenia pracy, kończącym się w dniu, w którym określone pracownicy zdobędą pełne uprawnienia do świadczeń („dzień nabycia praw”). Skumulowany koszt ujęty z tytułu transakcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych na każdy dzień bilansowy do dnia nabycia praw odzwierciedla stopień upływu okresu nabywania praw oraz liczbę nagród, do których prawa – w opinii Zarządu na ten dzień, opartej na możliwie najlepszych szacunkach liczby instrumentów kapitałowych – zostaną ostatecznie nabyte.

Koszt z tytułu opcji menedżerskich, dla których nie zostały spełnione nierynkowe warunki związane z dokonaniem lub warunki związane ze świadczeniem pracy, nie jest rozpoznawany. W przypadku niespełnienia rynkowych warunków nabycia uprawnień koszty z tytułu programu są ujmowane, o ile pozostałe (nierynkowe) warunki związane z dokonaniem oraz warunki związane ze świadczeniem pracy zostały spełnione.

W przypadku modyfikacji warunków przyznawania nagród rozliczanych w instrumentach kapitałowych, w ramach spełnienia wymogu minimum ujmuje się koszty, jak w przypadku gdyby warunki te nie

uległy zmianie. Ponadto, ujmowane są koszty z tytułu każdego wzrostu wartości transakcji w wyniku modyfikacji, wycenione na dzień zmiany.

W przypadku anulowania nagrody rozliczanej w instrumentach kapitałowych, jest ona traktowana w taki sposób, jakby prawa do niej zostały nabyte w dniu anulowania, a wszelkie jeszcze nieujęte koszty z tytułu nagrody są niezwłocznie ujmowane. Dotyczy to również nagród, w przypadku których warunki inne niż warunki nabycia uprawnień będące pod kontrolą jednostki dominującej lub pracownika nie są spełnione. Jednakże w przypadku zastąpienia anulowanej nagrody nową nagrodą – określoną jako nagroda zastępcza w dniu jej przyznania, nagroda anulowana i nowa nagroda są traktowane tak, jakby stanowiły modyfikację pierwotnej nagrody, tj. w sposób opisany powyżej.

Koszty z tytułu programu są ujmowane w kapitale w korespondencji z kosztami wynagrodzeń (wyłącznie w części dotyczącej pracowników Banku) oraz jako zwiększenie udziałów w jednostkach zależnych (w części dotyczącej pozostałych osób uprawnionych).

3.28. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Dla potrzeb rachunku przepływów pieniężnych, środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych obejmują pozycje wymagalne w ciągu trzech miesięcy od dnia nabycia, w tym: kasę, środki w bankach centralnych o możliwościach dysponowania, bony skarbowe oraz inne kwalifikujące się bony, kredyty i pożyczki udzielone innym bankom, należności od innych banków oraz krótkoterminowe papiery wartościowe Skarbu Państwa.

4. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów

W okresie dwunastu miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2016 roku nie wystąpiła konieczność dokonania korekty błędów poprzednich okresów.

5. Ważniejsze oszacowania i oceny

Bank przyjął założenia i szacunki na temat przyszłości na podstawie wiedzy posiadanej podczas sporządzania sprawozdania finansowego. Występujące założenia i szacunki mogą ulec zmianie na skutek wydarzeń w przyszłości wynikających ze zmian rynkowych lub zmian nie będących pod kontrolą Banku. Takie zmiany są odzwierciedlane w szacunkach lub założeniach w chwili wystąpienia.

Sporządzenie sprawozdania finansowego Banku wymaga od Zarządu osądów, szacunków oraz założeń, które mają wpływ na prezentowane przychody, koszty, aktywa i zobowiązania i powiązane z nimi noty, oraz ujawnienia dotyczące zobowiązań warunkowych. Niepewność co do tych założeń i szacunków może spowodować korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w przyszłości. Wymaga również od Zarządu stosowania własnego osądu przy stosowaniu przyjętych zasad rachunkowości. Zagadnienia, w odniesieniu do których wymagana jest większa doza osądu, zagadnienia bardziej złożone, założenia i szacunki znaczące z punktu widzenia sprawozdania finansowego zostały przedstawione poniżej.

Bank ujmuje i wycenia aktywa lub zobowiązania z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego przy zastosowaniu wymogów MSR 12 Podatek dochodowy w oparciu o zysk (stratę podatkową), podstawę opodatkowania, nierozliczone straty podatkowe, niewykorzystane ulgi podatkowe i stawki podatkowe, uwzględniając ocenę niepewności związanych z rozliczeniami podatkowymi. Gdy istnieje niepewność co do tego, czy i w jakim zakresie organ podatkowy będzie akceptował poszczególne rozliczenia podatkowe transakcji, Bank ujmuje te rozliczenia uwzględniając ocenę niepewności.

(a) Utrata wartości kredytów i pożyczek

Bank w okresach miesięcznych dokonuje przeglądu wszystkich ekspozycji kredytowych pod kątem identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości oraz dokonuje pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych.

Utrata wartości ma miejsce wtedy, gdy dla ekspozycji kredytowej zidentyfikowano obiektywne przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń, mających miejsce po początkowym ujęciu ekspozycji kredytowej w księgach rachunkowych, a zdarzenie/zdarzenia mają

negatywny wpływ na oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające z ekspozycji kredytowej i przepływy te można wiarygodnie oszacować.

Pomiar utraty wartości ekspozycji odbywa się metodą indywidualną oraz grupową. Metodą indywidualną objęte są ekspozycje indywidualnie istotne, spełniające zdefiniowane przez Bank kryteria odnoszące się do segmentacji klientów oraz wysokości zaangażowania. Informacje dotyczące modeli wykorzystywanych w pomiarze utraty wartości opisane są w notach dotyczących zarządzania ryzykiem.

W pierwszym półroczu 2016 r. Bank dokonał zmian w zakresie rozpoznawania ekspozycji, które utraciły wartość, poprzez wprowadzenie proggu materialności straty (równego wysokości odpisu IBNR dla danej ekspozycji kredytowej, który zostałby dla niej utworzony w przypadku braku wystąpienia przesłanek utraty wartości), którego przekroczenie skutkuje zaklasyfikowaniem ekspozycji do pozycji „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości”.

Jednocześnie, Bank dokonał zmian w sposobie prezentacji kredytów posiadających przesłanki utraty wartości w nocie 6.1.3. Ekspozycje kredytowe ze stwierdzonymi przesłankami utraty wartości, dla których indywidualny test na utratę wartości nie wskazuje na przekroczenie proggu materialności starty, klasyfikowane są do kategorii „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne”. Zastosowanie powyższych zmian nie skutkowało koniecznością przekształcenia danych porównawczych w niniejszym sprawozdaniu finansowym z uwagi na brak wpływu na sumę bilansową i wynik netto Banku.

W obszarze ryzyka kredytowego w 2016 roku, w stosunku do stanu z końca 2015 roku, nastąpił wzrost poziomu wyliczonych odpisów aktualizacyjnych i rezerw na zobowiązania pozabilansowe o 179,8 mln zł.

Ogółem w segmencie klientów korporacyjnych i finansów publicznych na koniec 2016 roku w stosunku do 2015 roku nastąpił wzrost poziomu odpisów aktualizujących o 146,8 mln zł, w tym wzrost w wysokości 2,3 mln zł wynika z przeklasyfikowania do segmentu klientów korporacyjnych ekspozycji kredytowej ze stwierdzoną utratą wartości wobec banku. W odniesieniu do należności klientów detalicznych, tzn. kredytów mieszkaniowych i pozostałych kredytów detalicznych, w 2016 roku, nastąpił wzrost poziomu odpisów aktualizujących o 37,2 mln zł w stosunku do poziomu z 2015 roku.

Poziom odpisów aktualizacyjnych na kapitał należności brutto wyliczony na koniec grudnia 2016 roku wyniósł 562,6 mln zł w stosunku do 381,0 mln zł na koniec 2015 roku.

Poziom pokrycia odpisami kredytów wykazujących utratę wartości według stanu na 31 grudnia 2016 roku wynosi 30,6% w tym dla portfela z wyłączeniem farm wiatrowych 38,4%, co oznacza istotny wzrost w stosunku do roku poprzedniego. Wskaźnik pokrycia w 2016 roku portfela klientów detalicznych wynosił 50,2% oraz 24,0% dla portfela klientów korporacyjnych, w tym dla portfela klientów korporacyjnych bez kredytów farm wiatrowych 30,9%. Na koniec 2015 roku wskaźnik wynosił odpowiednio 31,9% dla całego portfela kredytowego Banku, 25,1% dla portfela klientów korporacyjnych, oraz 42,9% dla portfela klientów detalicznych.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości z portfela farm wiatrowych wyniosła 554,4 mln zł, a saldo utworzonych na te ekspozycje odpisów aktualizujących wyniosło 86,8 mln zł.

W grudniu 2016 roku przeprowadzono analizę wrażliwości odpisów na zmiany parametrów portfelowych PD i LGD w metodzie grupowej. W przypadku wzrostu PD o 0.1 pkt. proc. i jednoczesnym spadku stop odzysku o 10 pkt. proc., stan odpisów wzrósłby o ok. 38,1 mln zł i w takiej wysokości wpłynąłby na wynik Banku.

(b) Utrata wartości instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży

Bank rozpoznaje utratę wartości instrumentów kapitałowych dostępnych do sprzedaży, gdy wystąpiło znaczne lub długotrwałe obniżenie ich wartości godziwej poniżej wartości początkowej. Ustalenie, czy obniżenie jest znaczne lub długotrwałe, wymaga zastosowania własnej oceny. Wykazanie utraty wartości może również być wskazane, gdy istnieją dowody na pogorszenie się sytuacji finansowej emitenta, branży lub sektora gospodarki, technologii lub przepływów z działalności operacyjnej i finansowej.

Utratę wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży (zgodnie z MSR) ujmuje się w rachunku zysków i strat.

W roku 2016 oraz 2015 Bank nie odnotował utraty wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży.

(c) Dłużne papiery utrzymywane do terminu zapadalności

Bank stosuje zalecenia MSR 39 dotyczące klasyfikowania aktywów finansowych innych niż instrumenty pochodne o stałych lub możliwych do ustalenia płatnościach i określonym terminie zapadalności jako aktywa utrzymywane do terminu zapadalności. Klasyfikacja ta w znacznym stopniu oparta jest na własnej ocenie. Dokonując tej oceny, Bank ocenia swój zamiar i możliwości utrzymywania tych papierów do terminu zapadalności zgodnie z przepisami wewnętrznymi. Jeżeli Bank nie utrzyma papierów do terminu zapadalności, będzie musiał zmienić klasyfikację całej kategorii na aktywa dostępne do sprzedaży (z wyjątkiem pewnych okoliczności, jak np. sprzedaż o niewielkiej wartości krótko przed datą zapadalności). Dłużne papiery wyceniane są wtedy według wartości godziwej, a nie zamortyzowanego kosztu. W przypadku sprzedaży wartość portfela papierów utrzymywanych do terminu zapadalności na dzień 31 grudnia 2016 roku byłaby wyższa w porównaniu z wartością księgową o 21 919 tys. zł, zaś na dzień 31 grudnia 2015 roku o 49 627 tys. zł.

(d) Test na utratę wartości aktywów niefinansowych

Na dzień 31 grudnia 2016 roku, kapitalizacja giełdowa Banku Ochrony Środowiska S.A. utrzymywała się na poziomie poniżej wartości księgowej. Sytuacja ta została przez Zarząd Banku uznana za przesłankę wskazującą na potencjalną możliwość utraty wartości aktywów Banku. W związku z powyższym, na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank przeprowadził test na utratę wartości aktywów niefinansowych i ustalił ich wartość odzyskiwalną na poziomie wartości użytkowej oszacowanej metodą zdyskontowanych przyszłych przepływów pieniężnych. Do ustalenia wartości odzyskiwalnej aktywów trwałych przyjęto koszt kapitału własnego w wysokości 7,04% (beta=1) oraz koszt długu Banku na poziomie 5,5% brutto.

Przepływy finansowe zastosowane w modelu obejmowały lata 2017-2025 i wynikały z prognoz dotyczących rozwoju Banku, w szczególności Planów Finansowych oraz Ramowej Strategii Rozwoju a także analiz dotyczących sektora bankowego w Polsce. W przepływach uwzględniono spodziewaną wartość obciążeń związanych z podatkiem od aktywów. Przeprowadzone testy na utratę wartości polegające na oszacowaniu wartości użytkowej za pomocą modelu zdyskontowanych przepływów pieniężnych wykazały, że wartość użytkowa aktywów przewyższa ich wartość księgową o 2 334,4 mln zł, w związku z czym nie zaistniała konieczność rozpoznania utraty wartości. Wyniki testów przeprowadzone metodą zysków rezydualnych oraz w oparciu o model dywidendy również wykazały, że wartość użytkowa aktywów przewyższa ich wartość księgową odpowiednio o 114 mln zł i 168 mln zł.

(e) Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość instrumentów finansowych nie notowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując modele wyceny przyjęte na rynku. Uwzględniają one m.in. zdyskontowaną (za pomocą krzywej zerokuponowej z marżą) do wartości obecnej ocenę przyszłych przepływów pieniężnych, porównywalne ceny transakcyjne (jeśli istnieją), jak również odniesienie do podobnych instrumentów kwotowanych na aktywnych rynkach. W rzadkich przypadkach, gdy zastosowanie takich modeli nie jest możliwe i nie ma możliwości ustalenia wartości godziwej w sposób rzetelny, instrumenty finansowe wykazywane są według kosztu nabycia. Informacje dotyczące wrażliwości instrumentów finansowych znajdują się w Nocie 47.

(f) Rezerwa na świadczenia pracownicze

W poprzednich latach pracownikom przysługiwały nagrody jubileuszowe. Zgodnie z obecnie obowiązującym w Banku Regulaminem nagrody jubileuszowe nie były wypłacane od 1 stycznia 2014 roku.

Prawo do odprawy emerytalnej przysługuje każdemu pracownikowi, który osiągnie wiek emerytalny.

Odprawy emerytalne związane ze świadczeniami lub zasiłkami przedemerytalnymi oraz przejścia na emeryturę w ramach zwolnień grupowych nie są uwzględnione w obliczeniach i w przypadku ich wystąpienia w przyszłości, rezerwa taka powinna zostać przeliczona odrębnie.

Odprawa rentowa przysługuje pracownikowi, który nabył trwałą niezdolność do pracy uprawniającą do pobierania świadczenia rentowego w ramach ubezpieczenia społecznego.

Podstawa wymiaru zarówno odprawy emerytalnej, jak i rentowej obliczana jest na podstawie wynagrodzenia pracownika, obliczanego jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy, w momencie nabycia uprawnień do odprawy.

Wysokość odprawy w zależności od posiadanego stażu pracy w Banku Ochrony Środowiska S.A. wynosi w relacji do podstawy wymiaru:

do 10 lat pracy	-	100%
po 10 latach pracy	-	200%
po 15 latach pracy	-	250%

Do obliczeń przyjęte zostały wynagrodzenia pracowników na dzień 31 grudnia 2016 roku.

Analiza wrażliwości

Przeprowadzono analizę wrażliwości wartości obecnej przyszłych zobowiązań na zmianę poszczególnych założeń przy pozostałych założeniach niezmiennych. Rozpatrywano następujące wahania zakładanych parametrów:

- 1) Wzrost i spadek stopy procentowej do dyskontowania przyszłych świadczeń o 25 punktów bazowych;

Zmiana wartości obecnej przyszłych zobowiązań odzwierciedla ryzyko stopy procentowej. Wartość obecną zobowiązań oblicza się przy użyciu stopy dyskonta określonej przez odniesienie do rentowności obligacji skarbowych. Spadek oprocentowania obligacji powoduje zwiększenie zobowiązań programu.

- 2) Wzrost zakładanej stopy przyrostu płac od 2016 roku o 100 punktów bazowych;

Zmiana wartości obecnej przyszłych zobowiązań odzwierciedla ryzyko wzrostu wynagrodzeń. Wartość obecną zobowiązań oblicza się przez odniesienie do przyszłych wynagrodzeń pracowników. Większy niż zakładany wzrost wynagrodzeń spowoduje wzrost zobowiązań.

Warianty	Centralny	Spadek stopy dyskontowej	Wzrost stopy dyskontowej	Wzrost stopy przyrostu płac
Stopa przyrostu płac	2,5% (0% w 2017)	2,5% (0% w 2017)	2,5% (0% w 2017)	2,75% (0% w 2017)
Stopa procentowa	3,5%	3,25%	3,75%	3,5%
Odprawy emerytalno-rentowe	2 513	2 547	2 480	2 548
Zmiana procentowa		1,35%	-1,31%	1,39%

Wyżej opisana analiza wrażliwości nie musi być reprezentatywnym przedstawieniem faktycznych zmian wysokości wartości obecnej przyszłych zobowiązań opisanych powyżej. Jest mało prawdopodobne, by zmiany poszczególnych założeń występowały w izolacji od innych, ponieważ pewne założenia mogą być skorelowane.

Ryzyka związane z odprawami emerytalno–rentowymi:

Ryzyko stopy procentowej	Bieżącą wartość zobowiązań oblicza się przy użyciu stopy dyskonta określonej przez odniesienie do rentowności obligacji skarbowych. Spadek oprocentowania obligacji powoduje zwiększenie zobowiązań programu.
Ryzyko wynagrodzeń	Wartość bieżącą zobowiązań oblicza się przez odniesienie do przyszłych wynagrodzeń pracowników. Większy niż zakładany wzrost wynagrodzeń spowoduje wzrost zobowiązań.
Ryzyko rotacji	Bieżącą wartość zobowiązań oblicza się przy założeniu pewnego poziomu rotacji pracowników. Jeśli rzeczywista rotacja w przyszłości będzie mniejsza niż zakładana, zobowiązania wzrosną.

(g) Ocena wpływu Banku na spółkę Wodkan S.A.

Bank ocenia, że nie wywiera znaczącego wpływu na spółkę Wodkan S.A. Udział Banku w kapitale zakładowym Wodkan S.A. równy jest 29,48%, zapewniający przekroczenie 20% udziału w głosach na walnym zgromadzeniu spółki, nie przekłada się to jednak na istotny wpływ Banku nad spółką. Poprawność powyższej oceny potwierdza fakt braku wyegzekwowania przez Bank umorzenia akcji własnych Spółki.

(h) Składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego

Bank rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione.

W związku z poniesioną w 2015 r. stratą podatkową w wysokości 32,4 mln zł. oraz zrealizowaniem w roku 2016 dochodu, odliczona została w tym roku połowa straty podatkowej w wysokości 16,2 mln zł. W oparciu o planowany wynik finansowy na 2017 rok uwzględniony w Programie Postępowania Naprawczego szacuje się, że Bank dokona odliczenia pozostałej kwoty straty podatkowej w 2017 roku.

6. Zarządzanie ryzykiem

6.1. Ryzyko kredytowe

(a) Definicja ryzyka kredytowego

Ryzyko kredytowe rozumiane jest jako ryzyko niewykonania zobowiązania lub zagrażające wykonaniu zobowiązania przez klienta.

(b) Metody zarządzania ryzykiem

Bank realizuje politykę zarządzania ryzykiem kredytowym w ujęciu indywidualnym (transakcja kredytowa) i portfelowym uwzględniając poziom apetytu na ryzyko.

Apetyt na ryzyko określany był w ramach granic wyznaczonych przez praktykę ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem i przyjmowany jest na poziomie umiarkowanym.

Proces zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku obejmował w szczególności:

- 1) postępowanie przy ocenie ryzyka pojedynczej transakcji, ustanawianiu zabezpieczeń oraz podejmowaniu decyzji kredytowych,
- 2) monitorowanie poziomu ryzyka, limitowanie oraz przeprowadzanie testów warunków skrajnych,
- 3) modele ratingowe i scoringowe wykorzystywane w ocenie ryzyka klientów indywidualnych i instytucjonalnych,
- 4) zasady odpowiedzialności w procesie oceny ryzyka kredytowego,
- 5) portfelowy pomiar ryzyka kredytowego,
- 6) zasady zarządzania ekspozycjami zabezpieczonymi hipotecznie,
- 7) zasady identyfikacji ekspozycji z utratą wartości oraz wyznaczania odpisów aktualizujących,

- 8) zasady raportowania dla kadry kierowniczej Banku,
- 9) systemy informatyczne, wspierające realizację wyżej wymienionych zadań.

Zarządzanie ryzykiem pojedynczych transakcji realizowane było z uwzględnieniem następujących zasad:

- 1) każda transakcja kredytowa wymagała wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem był rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- 2) podstawą pozytywnej decyzji kredytowej było posiadanie przez klienta zdolności kredytowej,
- 3) pomiar ryzyka kredytowego potencjalnych oraz zawartych transakcji kredytowych dokonywany był na etapie ich udzielania, oraz monitorowania,
- 4) proces kredytowy zapewniał niezależność oceny poziomu ryzyka kredytowego od służb sprzedaży,
- 5) decyzje kredytowe podejmowane były wyłącznie przez osoby do tego uprawnione,
- 6) oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależały od poziomu ryzyka kredytowego związanego z klientem i/lub transakcją.

Finansowanie pojedynczej transakcji uzależnione było od:

- 1) posiadania przez kredytobiorcę zdolności kredytowej do spłaty wnioskowanego zadłużenia w terminach uzgodnionych z Bankiem,
- 2) przedstawienia zabezpieczenia spłaty w formie i o wartości akceptowanej przez Bank, o ile przepisy wewnętrzne tego wymagają,
- 3) spełnienia innych kryteriów warunkujących podjęcie finansowania takich jak, w szczególności, wyniki dotychczasowej współpracy klienta z Bankiem oraz oceny historii kredytowej klienta w sektorze bankowym.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w ujęciu portfelowym realizowane było z wykorzystaniem różnych metod pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- 1) prawdopodobieństwa niewypłacalności,
- 2) oczekiwanej straty kredytowej,
- 3) macierzy migracji pomiędzy okresami opóźnienia lub klasami ryzyka,
- 4) analizy generacji kredytów (kredytów udzielanych w danym okresie czasu),
- 5) udziału i struktury kredytów zagrożonych,
- 6) udziału i struktury ekspozycji z utratą wartości i spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości.

W Banku funkcjonuje Komitet Zarządzania Ryzykiem Kredytowym, którego celem jest kształtowanie zasad zarządzania ryzykiem kredytowym i monitorowanie tego ryzyka, w ramach określonych przez właściwą strategię, politykę lub zasady przyjęte przez Zarząd Banku lub Radę Nadzorczą oraz wzmocnienie funkcji zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku.

Komitet działa w następujących podstawowych obszarach:

- 1) zarządzanie ryzykiem kredytowym i proces kredytowy,
- 2) wycena aktywów,
- 3) modele i metodyki oceny ryzyka kredytowego.

W styczniu 2016 r. został powołany Komitet ds. Ryzyka. W skład Komitetu wchodzi członkowie Rady Nadzorczej. Do głównych zadań Komitetu należy wsparcie Rady Nadzorczej w nadzorze nad obszarem ryzyka. Realizując te zadania Komitet w szczególności: opiniuje całościową bieżącą i przyszłą gotowość Banku do podejmowania ryzyka, opiniuje strategię zarządzania ryzykiem w działalności Banku, wspiera Radę Nadzorczą we wdrażaniu tej strategii, a także weryfikuje czy ceny aktywów i pasywów oferowane klientom w pełni odzwierciedlają model biznesowy Banku i jego strategię w zakresie ryzyka.

(c) Procesy ustalone w celu zarządzania ryzykiem

Bank oceniał ryzyko kredytowe z wykorzystaniem modeli ratingowych i scoringowych. Modele były budowane, rozwijane, monitorowane i nadzorowane w Obszarze Ryzyka z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych wymogów w tym zakresie. Modele podlegają cyklicznej walidacji przez

komórkę organizacyjną niezwiązaną z komórkami odpowiedzialnymi za budowę modeli, zgodnie z wymogami nadzorczymi w tym zakresie.

Odstąpienie od przyjętego sposobu oceny ryzyka wymagało akceptacji dyrektora Departamentu odpowiedzialnego za ocenę ryzyka pojedynczych transakcji i skutkowało dodatkową weryfikacją ryzyka przez pracownika w/w Departamentu wyspecjalizowanego w identyfikacji ryzyk i doborze adekwatnych form mitygacji, niezależnego od służb sprzedaży.

Bank monitorował ryzyko kredytowe przez cały okres funkcjonowania transakcji kredytowej. Częstotliwość i zakres monitorowania były zależne od poziomu identyfikowanego ryzyka.

W procesie oceny i monitorowania ryzyka Bank wykorzystywał informacje pochodzące z wewnętrznych baz danych oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym z Biura Informacji Kredytowej S.A. i Krajowego Rejestru Długów.

Ryzyko braku terminowej obsługi lub spłaty zadłużenia oraz ryzyko utraty lub spadku wartości przyjętego zabezpieczenia mitygowane było z wykorzystaniem systemu wczesnego ostrzegania i systemu monitorowania klienta i transakcji.

W przypadku zidentyfikowania sytuacji mogących zagrozić terminowej spłacie Bank podejmował działania upominawcze i restrukturyzacyjne wykorzystując w tym celu właściwe narzędzie informatyczne.

W Banku funkcjonowały zasady nadawania i przeglądu uprawnień do podejmowania decyzji kredytowych. Przy ustalaniu wysokości kompetencji organom jednoosobowo podejmującym decyzje kredytowe na poziomie wyższym niż minimalny uwzględniane były: terminowość procesu monitorowania, doświadczenie zawodowe, jakość portfela kredytowego jakością podejmowanych decyzji oraz jakość pracy analityków biznesowych zatrudnionych w jednostce.

Decyzje kredytowe podejmowane były zgodnie z przyznanym zakresem kompetencji.

Podejmując decyzje kredytowe w sprawie transakcji zawieranych z członkami organów Banku lub osobami zajmującymi stanowiska kierownicze w Banku albo podmiotami powiązаныmi z nimi kapitałowo lub organizacyjnie, Bank uwzględniał wymogi ustawy Prawo bankowe.

Decyzje o udzieleniu kredytu podejmowane były na podstawie rekomendacji lub decyzji w sprawie zawarcia transakcji wydanej przez osobę dokonującą oceny ryzyka.

W przypadku ekspozycji istotnych ze względu na poziom ryzyka lub kwotę transakcji, ocena ryzyka weryfikowana była przez eksperta ds. ryzyka kredytowego.

Bank preferował transakcje zabezpieczone z zastrzeżeniem, że ustalono maksymalny poziom transakcji niezabezpieczonych z uwzględnieniem specyfiki produktowej, wpływu tych transakcji na wyniki Banku i wysokość potencjalnej straty.

Poziom zabezpieczenia był uzależniony od poziomu ryzyka generowanego przez transakcję, w tym w szczególności od rodzaju transakcji i długości jej trwania.

Ustalając wartość zabezpieczenia Bank kierował się zasadą ostrożnej wyceny.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank uwzględniał:

- należytą ochronę interesów Banku,
- wysokość kosztów związanych z ustanowieniem danego zabezpieczenia,
- możliwość szybkiego upłynnienia danego zabezpieczenia.

Bank oceniając i monitorując wartość zabezpieczenia korzysta z zewnętrznych baz danych, w tym z bazy AMRON oraz bazy Cenatorium sp. z o.o.

(d) Narzędzia/techniki służące do pomiaru ryzyka

Klient i transakcja podlegały wszechstronnej ocenie ryzyka kredytowego uwzględniającej wymagania nadzorcze w tym zakresie.

Bank różnicował modele oceny ryzyka w zależności od rodzaju klienta i transakcji kredytowej.

Model oceny ryzyka kredytowego dla osób fizycznych ubiegających się o finansowanie na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą obejmował analizę ilościową – polegającą na ustaleniu wysokości i stabilności źródeł spłaty zobowiązania kredytowego - oraz analizę jakościową, polegającą na ocenie cech klienta, które mają istotny wpływ na skłonność do spłaty zaciągniętego zobowiązania kredytowego w terminach określonych w umowie, w tym ocenę scoringową i ocenę zachowania klienta w oparciu o informacje z Biura Informacji Kredytowej S.A. W procesie oceny zostały uwzględnione postanowienia Rekomendacji T i S KNF, w szczególności w zakresie wprowadzenia odpowiednich poziomów wskaźnika DtI i LtV oraz możliwości zastosowania uproszczonej oceny zdolności kredytowej.

Model oceny ryzyka klientów ubiegających się o finansowanie na cele związane z prowadzeniem działalności gospodarczej lub statutowej (finanse publiczne) uwzględniał dwa obszary: ocenę klienta i ocenę transakcji (ocena ratingowa).

Ocena klienta dokonywana była przez właściwy poziom decyzyjny na podstawie elementów ilościowych i jakościowych. Ocena ilościowa dotyczyła podstawowych, z punktu widzenia generowania wyniku finansowego i zachowania płynności, obszarów działalności klienta. Ocena jakościowa obejmowała ocenę w szczególności: planów rozwojowych, doświadczenia i umiejętności osób zarządzających, jakości relacji klienta z otoczeniem zewnętrznym, w tym z Bankiem.

Ocena klienta dokonywana była na tle sytuacji ekonomicznej branży, lokalnego rynku i kraju. Dodatkowo, ocena uwzględniała skalę narażenia klienta na negatywne skutki zmian stóp procentowych i kursów walutowych oraz stosowaną przez klienta politykę zabezpieczeń przed ryzykiem kursowym i stopy procentowej.

W przypadku finansowania klienta funkcjonującego w ramach grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie Bank oceniał ryzyko kredytowe z uwzględnieniem wpływu sytuacji podmiotów powiązanych.

Ocena transakcji dokonywana była w szczególności na podstawie oceny celu finansowania, długości okresu kredytowania i wartości zabezpieczenia spłaty. Bank ustanawiał taką strukturę finansowania, aby zapewnić podział ryzyka pomiędzy kredytobiorcę i Bank, głównie poprzez odpowiednie do skali ryzyka zaangażowanie środków własnych kredytobiorcy.

Narzędzia do pomiaru ryzyka kredytowego

Bank wykorzystuje w celu pomiaru ryzyka kredytowego różnego rodzaju narzędzia/aplikacje, w których zostały zaimplementowane obowiązujące m.in. modele ratingowe/scoringowe i metodyka oceny zdolności kredytowej.

Zróżnicowanie stosowanych aplikacji powiązane jest z segmentacją klienta i/lub rodzajami transakcji kredytowych.

(e) Opis poszczególnych ryzyk koncentracji, sposobów ich pomiaru, monitorowania

Zarządzania ryzykiem koncentracji Bank dokonywał zgodnie z zasadami określonymi w „Polityce zarządzania ryzykiem koncentracji” (a przed wprowadzeniem „Polityki zarządzania ryzykiem koncentracji” zgodnie z istniejącymi regulacjami z obszaru ryzyka koncentracji zatwierdzonymi przez Zarząd Banku i Radę Nadzorczą). Wymóg posiadania przez Bank regulacji o charakterze polityki w obszarze zarządzania ryzykiem koncentracji wynika z wydania przez KNF nowelizacji Rekomendacji C, która stanowi zbiór zasad dotyczących dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem koncentracji.

Bank identyfikował, dokonywał pomiaru, monitorował i raportował ryzyko koncentracji zaangażowania na poziomie:

- 1) pojedynczego klienta/transakcji oraz
- 2) portfela kredytowego.

Na poziomie klienta i transakcji, ryzyko koncentracji zaangażowania zarządzane było poprzez przestrzeganie nadzorczych limitów zaangażowania, wynikających z przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku lub Prawa

Bankowego, jak również poprzez stosowanie zasady, że przebieg procesu oceny i monitorowania ryzyka zależy od kwoty zaangażowania kredytowego.

Na poziomie portfela kredytowego zarządzanie koncentracją zaangażowań dokonywane było poprzez przestrzeganie limitów wewnętrznych lub wartości ostrzegawczych, zatwierdzonych przez Radę Nadzorczą lub Zarząd Banku.

W szczególności Bank stosował następujące limity:

- 1) geograficzne – zaangażowanie wobec innych krajów;
- 2) dotyczące parametrów produktowych – np. maksymalne LTV;
- 2) dotyczące portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie – wynikające z Rekomendacji KNF;
- 3) łącznego zaangażowania (bilansowego i pozabilansowego) wobec pojedynczego klienta i podmiotów z nim powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, uzależnione od przyznanej oceny ratingowej klienta/podmiotów powiązanych,
- 4) udziału kredytów walutowych w portfelu kredytów Banku,
- 5) sumy zaangażowania (bilansowego i pozabilansowego) wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, wobec których zaangażowanie Banku przekracza 10% funduszy własnych BOŚ S.A.

Poziom wykorzystania limitów był cyklicznie monitorowany i raportowany organom Banku w trybie wynikającym z regulacji wewnętrznych Banku.

6.1.1. Opis metodologii rozpoznawania utraty wartości ekspozycji kredytowych

Bank dokonuje przeglądu ekspozycji kredytowych polegającego na identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości, przeprowadzaniu pomiaru utraty wartości oraz ustalaniu wysokości odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości tych ekspozycji w okresach miesięcznych.

W tym celu Bank przeprowadza podział ekspozycji kredytowych, uwzględniający wielkość ich zaangażowania oraz charakterystykę ryzyka, na ekspozycje wyceniane metodą indywidualną i metodą grupową, oraz przeprowadza ocenę tych ekspozycji pod względem wystąpienia przesłanek wskazujących na utratę ich wartości.

Za ekspozycje kredytowe, które utraciły wartość Bank uznaje te ekspozycje, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu ekspozycji w księgach Banku i zdarzenie powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przepływy pieniężne wynikające z tej ekspozycji, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Za przesłanki utraty wartości Bank uznaje w szczególności:

- opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 90 dni, z wyłączeniem ekspozycji kredytowych banków, dla których przyjmuje się opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 7 dni,
- pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażające się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej 14 i gorszej, wskazującej na zagrożenie dla spłaty zadłużenia,
- zawarcie umowy restrukturyzacji,
- pogorszenie wskaźników finansowych dotyczących między innymi: płynności klienta oraz możliwości obsługi zadłużenia,
- wystąpienie innych zdarzeń, będących równoważnymi z wejściem klienta w stan niewypłacalności, skutkującymi niemożliwością terminowej spłaty zadłużenia.

Dodatkowo w przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych, za przesłankę utraty wartości uznaje się fakt występowania deficytu środków pieniężnych w trakcie okresu kredytowania oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Bank perspektywie do końca okresu finansowania.

Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną, oparty jest na wyliczeniu bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej. W przypadku kredytów dla których zostało ustanowione zabezpieczenie, bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uwzględnia przepływy pieniężne, które mogą zostać uzyskane z egzekucji przedmiotu zabezpieczenia,

poniższe o koszty egzekucji oraz sprzedaży przedmiotu. W przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych, bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych szacowana jest w oparciu o opracowany model wyceny pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych prawdopodobnych do wygenerowania w ramach realizacji poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji parametrach wyceny. W wyniku obniżenia wartości bieżącej możliwych do realizacji przepływów pieniężnych, tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości odpowiadający przewidywanej stracie kredytowej z tytułu nie wywiązania się dłużnika ze zobowiązań wobec Banku pomniejszonej o korektę odsetek impairmentowych (IKON - korekta pomniejszająca przychody odsetkowe Banku).

Metodę indywidualną pomiaru utraty wartości stosuje się w odniesieniu do:

- 1) ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych:
  - spełniających przesłanki indywidualnej utraty wartości lub znajdujących się w okresie kwarantanny lub
  - dotyczących klienta, wobec którego Bank posiada inne ekspozycje kredytowe, dla których rozpoznano przesłankę indywidualnej utraty wartości (propagacja utraty wartości), lub
- 2) ekspozycji kredytowych indywidualnie nieistotnych, dla których jest identyfikowana przesłanka utraty wartości lub ekspozycje znajdują się w okresie kwarantanny, o ile na moment rozpoznania utraty wartości były znaczące indywidualnie oraz spełniały dodatkowe warunki określone przez Bank,
- 3) ekspozycji kredytowych nieistotnych, posiadających nietypowe charakterystyki ryzyka kredytowego.

Pomiar grupowej utraty wartości dokonywany jest w oparciu o parametry pomiaru utraty wartości szacowane metodami statystycznymi na podstawie danych historycznych, dla wyodrębnionych portfeli, grupowanych dla celów łącznego pomiaru utraty wartości według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego. Historyczne trendy strat są oczyszczane ze zdarzeń jednorazowych.

Bank w wycenie grupowej stosuje podział na 8 portfeli:

- klienci detaliczni kredyty hipoteczne (portfel dalej segmentowany ze względu na poziom LTV oraz walutę udzielenia kredytu),
- klienci detaliczni pożyczki gotówkowe,
- klienci detaliczni pożyczki hipoteczne,
- klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw (z wyłączeniem pożyczek hipotecznych), z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- klienci detaliczni pozostali,
- klienci korporacyjni, w tym instytucje finansowe oraz klienci segmentu funduszy ekologicznych,
- klienci segmentu finansów publicznych.

Odwroćenie straty czyli ponowna klasyfikacja kredytu jako bez utraty wartości możliwa jest po wystąpieniu kryterium ustąpienia przesłanki oraz upływie określonego okresu kwarantanny, w którym przesłanka nie jest identyfikowana. Dla ekspozycji, dla których nie zidentyfikowano przesłanki utraty wartości, Bank tworzy odpisy aktualizujące na wypadek zaistniałych, ale jeszcze niezidentyfikowanych strat (tzw. odpis IBNR). Odpis pokrywa straty, które wystąpiły na moment pomiaru utraty wartości, ale nie zostały jeszcze rozpoznane na poziomie indywidualnym. Odpisy IBNR tworzone są przy wykorzystaniu modelowego prawdopodobieństwa wystąpienia utraty wartości (PD) w okresie identyfikacji straty (LIP).

Odrębne (podwyższone) stawki IBNR stosuje się dla ekspozycji restrukturyzowanych oraz w przypadku klientów korporacyjnych dla ekspozycji o podwyższonym ryzyku („watch lista”).

W I półroczu 2016 r. Bank dokonał zmian w zakresie rozpoznawania ekspozycji, które utraciły wartość, poprzez wprowadzenie progu materialności straty (równego wysokości odpisu IBNR dla danej

ekspozycji kredytowej, który zostałby dla niej utworzony w przypadku braku wystąpienia przesłanek utraty wartości), którego przekroczenie skutkuje zaklasyfikowaniem ekspozycji do pozycji „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości”.

Jednocześnie, Bank dokonał zmian w sposobie prezentacji kredytów posiadających przesłanki utraty wartości w nocie 6.1.3. Ekspozycje kredytowe ze stwierdzonymi przesłankami utraty wartości, dla których indywidualny test na utratę wartości nie wskazuje na przekroczenie progu materialności starty, klasyfikowane są do kategorii „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne”. Zastosowanie powyższych zmian nie skutkowało koniecznością przekształcenia danych porównawczych w niniejszym sprawozdaniu finansowym z uwagi na brak wpływu na sumę bilansową i wynik netto Banku.

Metodyka i założenia przyjęte przez Bank do szacowania utraty wartości podlegają regularnej analizie w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi, a rzeczywistymi.

6.1.2. Należności od innych banków

Poniżej zaprezentowano wartości brutto należności od innych banków w podziale na grupy ratingowe nadane przez Moody's, Fitch oraz Standard & Poor's (S&P).

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Moody's		
A1	62 380	40 484
A2	24 704	8 476
A3	13 496	30 176
Aa2	14 986	6 766
Aa3	-	2 256
AA3	689	-
B2	-	138
Baa1	170	2 207
Baa2	-	167
Ba2	76	-
Fitch		
A-	1	1
BBB-	304	109
S&P		
A	24 716	-
A-	-	33 366
bez ratingu * \		
	-	17 445
Razem brutto	141 522	141 591
Odpisy aktualizujące należności od innych banków	-	-2 370
Razem netto	141 522	139 221

* \ Lokatom w innych bankach oraz kredytom i pożyczkom udzielonym innym bankom, które nie posiadają ratingów zewnętrznych przypisane zostały ratingi wewnętrzne Banku. Poniżej przedstawiono zestawienie wg ratingów wewnętrznych i odpowiadające im klasy ratingów zewnętrznych wg Moody's.

Rating wewnętrzny	Odpowiadająca klasa wg Moody's	31-12-2016	Odpowiadająca klasa wg Moody's	31-12-2015
A	Aaa, Aa1, Aa2, Aa3,		Aaa, Aa1, Aa2, Aa3,	-
B	A1, A2, A3, Baa1		A1, A2, A3, Baa1	-
C	Baa2, Baa3		Baa2, Baa3	-
D	Ba1, Ba2		Ba1, Ba2	-
E	Ba3, B1		Ba3, B1	15 075
F	B2		B2	2 370
Razem		-		17 445

6.1.3. Kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości, w tym:	11 841 838	13 480 970
Kredyty i pożyczki, które nie są zaległe	11 616 224	13 288 632
Kredyty i pożyczki, które są zaległe	225 614	192 338
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym: *\\	1 134 814	249 083
- farmy wiatrowe	938 793	-
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym: *\\	1 624 250	1 038 777
- farmy wiatrowe	554 440	-
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	14 600 902	14 768 830
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom, w tym:	-562 622	-381 007
- farmy wiatrowe	-107 756	-9 209
Pozostałe należności	4	10
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto, w tym:	14 038 284	14 387 833
- klienci	14 038 283	14 387 832
- banki	1	1

*\\ W II kwartale 2016 r. Bank dokonał zmian w zakresie rozpoznawania ekspozycji, które utraciły wartość, poprzez wprowadzenie progu materialności straty (równego wysokości odpisu IBNR dla danej ekspozycji kredytowej, który zostałby dla niej utworzony w przypadku braku wystąpienia przesłanek utraty wartości), którego przekroczenie skutkuje zaklasyfikowaniem ekspozycji do pozycji „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości”.

Jednocześnie, Bank dokonał zmian w sposobie prezentacji kredytów posiadających przesłanki utraty wartości w nocie 6.1.3. Ekspozycje kredytowe ze stwierdzonymi przesłankami utraty wartości, dla których indywidualny test na utratę wartości nie wskazuje na przekroczenie progu materialności straty, klasyfikowane są do kategorii „Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne”. Zastosowanie powyższych zmian nie skutkowało koniecznością przekształcenia danych porównawczych w niniejszym sprawozdaniu finansowym z uwagi na brak wpływu na sumę bilansową i wynik netto Banku.

2016-12-31	Kredyty korporacyjne oraz dla sektora finansów publicznych	Kredyty mieszkaniowe	Pozostałe kredyty detaliczne	Banki	Razem
Kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości	7 427 274	3 570 682	843 881	1	11 841 838
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	1 123 124	1 588	10 102	-	1 134 814
- oceniane indywidualnie *\\	-	-	-	-	-
- farmy wiatrowe	938 793	-	-	-	938 793
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym:	1 212 339	227 006	184 905	-	1 624 250
- oceniane indywidualnie, w tym:	1 196 890	140 831	42 772	-	1 380 493
- farmy wiatrowe	554 440	-	-	-	554 440
Odpisy na kredyty i pożyczki nie wykazujące utraty wartości (IBNR) w tym:	- 46 665	- 7 826	- 10 836	-	- 65 327
- farmy wiatrowe	-20 891	-	-	-	- 20 891
Odpisy na kredyty i pożyczki wykazujące utratę wartości, w tym:	- 290 399	- 93 781	- 113 115	-	- 497 295
- oceniane indywidualnie, w tym:	- 281 372	- 61 475	- 24 170	-	- 367 017
- farmy wiatrowe	- 86 865	-	-	-	- 86 865
Razem wartość netto	9 425 673	3 697 669	914 937	1	14 038 280
Pozostałe należności netto					4
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto					14 038 284

*\\Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne są wyceniane grupowo.

2015-12-31	Kredyty korporacyjne oraz dla sektora finansów publicznych	Kredyty mieszkaniowe	Pozostałe kredyty detaliczne	Banki	Razem
Kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości	8 917 635	3 666 716	896 618	1	13 480 970
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne w tym:	235 845	4 429	8 809	-	249 083
- oceniane indywidualnie	-	-	-	-	-
- farmy wiatrowe	-	-	-	-	-
Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości, w tym:	640 342	239 891	156 174	2 370	1 038 777
- oceniane indywidualnie, w tym:	617 950	147 484	47 630	2 370	815 434
- farmy wiatrowe	-	-	-	-	-

Odpisy na kredyty i pożyczki bez przesłanki utraty wartości (IBNR), w tym:	-31 454	-7 745	-10 824	-	-50 023
- farmy wiatrowe	-9 209	-	-	-	-9 209
Odpisy na kredyty i pożyczki posiadające przesłankę utraty wartości, w tym:	-158 835	-82 269	-87 510	-2 370	-330 984
- oceniane indywidualnie, w tym:	-146 201	-54 337	-24 729	-2 370	-227 637
- farmy wiatrowe	-	-	-	-	-
Razem wartość netto	9 603 533	3 821 022	963 267	1	14 387 823
Pozostałe należności netto					10
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto					14 387 833

W 2016 roku nastąpiło zwiększenie poziomu wartości brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości z segmentu klienta korporacyjnego i finansów publicznych o 572,0 mln zł w stosunku do 2015 roku, przy czym wzrost ten wynikał w większości z przeklasyfikowania 554,4 mln zł ekspozycji farm wiatrowych. Udział wartości brutto kredytów z utratą wartości w portfelu z segmentu klienta korporacyjnego i finansów publicznych z wyłączeniem kredytów farm wiatrowych wynosi 8,7%, wobec poziomu 8,3% na koniec 2015 roku w analogicznym portfelu.

W 2016 roku poziom wartości brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości w segmencie detalicznym wzrósł o 15,8 mln zł (tj. o 4,0%) w stosunku do 2015 roku, przy czym największy wzrost wartości dotyczył pożyczek gotówkowych (w tym głównie sprzedanych w ramach współpracy z pośrednikami finansowymi – 57% pożyczek gotówkowych z przesłanką utraty wartości). W 2016 roku z uwagi na konieczność poprawy jakości portfela Bank zamknął ten kanał dystrybucji.

W grupie kredytów mieszkaniowych nastąpił spadek kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości o 12,9 mln zł (tj. o 5,4%). Jest to konsekwencją aktywnych działań pionu detalicznego, dotyczących bieżącego nadzoru nad terminowością obsługi zaangażowania przez klientów. W stosunku do roku 2015 kredyty hipoteczne o wartości ok. 10,6 mln zł zostały przeklasyfikowane z grupy kredytów „Kredyty i pożyczki w przypadku których wykazano utratę wartości” do kategorii „Kredyty i pożyczki, które są zaległe na dzień sprawozdawczy, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości w podziale na klasy klientów”.

W całej grupie kredytów detalicznych odnotowano wzrost udziału wartości brutto kredytów z przesłanką utraty wartości i wykazujących utratę wartości do poziomu 8,5% wobec 8,0% na koniec 2015 roku, przy czym wartość brutto kredytów należących do segmentu detalicznego spadła o 134,5 mln zł (tj. o 2,7%) w stosunku do 2015 roku.

Portfel kredytowy Banku obejmuje zaangażowanie związane z finansowaniem kilkudziesięciu projektów realizowanych przez firmy funkcjonujące na rynku elektrowni wiatrowych. Bank w IV kwartale 2016 roku rozpoczął kompleksowy przegląd zaangażowań związanych z finansowaniem elektrowni wiatrowych. Rozpoznane na dzień bilansowy 31 grudnia 2016 odpisy aktualizujące dla tego portfela zgodnie z wartościami w poniższej tabeli, są wynikiem tego przeglądu

	Ekspozycja brutto	Odpisy aktualizujące	Ekspozycja netto
Bez przesłanki utraty wartości	704 656	7 970	696 686
Stwierdzona przesłanka utraty wartości	938 793	12 921	925 872
Stwierdzona utrata wartości	554 440	86 864	467 576
Suma	2 197 889	107 756	2 090 133

Na dzień 31 grudnia 2016 r. żaden z ww. projektów nie posiada zaległości w obsłudze zobowiązań. Bank na bieżąco monitoruje sytuację finansową ww. podmiotów, zmiany regulacyjne oraz sytuację rynkową branży. Z uwagi na zmiany przepisów zewnętrznych wpływających na branżę wiatrową w Polsce w tym wpływające na znaczne obniżenie poziomu cen praw majątkowych (zielonych certyfikatów), Bank identyfikuje przesłanki utraty wartości dla znacznej części tego portfela. Największy wpływ na kondycję finansową podmiotów działających w branży elektrowni wiatrowych, które zaciągnęły kredyty w bankach oddziałują:

- brak spodziewanego podniesienia limitu obowiązkowego udziału energii z OZE (w związku z Pakietem Klimatycznym i Ustawą OZE), skutkujący narastaniem nadpodaży zielonych certyfikatów i negatywnym wpływem na ich ceny
- zmienione zasady wsparcia dla wytwórców odnawialnych źródeł energii (Dz.U. 2016, poz. 925) w tym zniesienia obowiązku odbioru energii wyprodukowanej w OZE dla instalacji o mocy powyżej 500kW
- zmiana zasad naliczania podatku od nieruchomości dla elektrowni wiatrowych (Dz.U. 2016, poz. 961) wynikająca z wprowadzenia w ustawie o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych definicji elektrowni wiatrowej skutkująca potencjalnym wzrostem podatku od nieruchomości, który obejmuje całość środków trwałych farm wiatrowych uznanych, jako nieruchomości oraz nowelizacja prawa budowlanego w zakresie definicji budowli.

W celu ograniczenia, w zakresie w jakim będzie to możliwe, negatywnych skutków sytuacji branży elektrowni wiatrowych na wyniki Banku, ww. portfel kredytowy objęty został szczególnym monitoringiem, w ramach którego przeprowadzane są okresowe testy warunków skrajnych. Ze wszystkimi klientami z tego portfela podjęto rozmowy dotyczące możliwych działań optymalizujących ich politykę kosztową. Wobec podmiotów, dla których identyfikowane jest podwyższone ryzyko zagrożenia terminowej obsługi kredytu, Bank podejmuje działania wyprzedzające wprowadzając zmiany w funkcjonujących umowach kredytowych umożliwiające prawidłową dalszą obsługę zadłużenia.

Bank ocenia ryzyko projektów z branży elektrowni wiatrowych przyjmując, jako przesłanki utraty wartości zaistnienie potencjalnego deficytu środków pieniężnych oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Bank perspektywie długoterminowej. Dla przeprowadzenia wyceny ww. projektów opracowany został model wyceny pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych dla poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji (zmiennych) parametrach wyceny, do których należą:

- wysokość naliczanego podatku od nieruchomości określona prawdopodobieństwem utrzymania w perspektywie długoterminowej dotychczasowych zasad naliczania podstawy opodatkowania dla elektrowni wiatrowych na poziomie 20%,
- produktywność poszczególnych projektów ustalana indywidualnie dla danego projektu w oparciu o analizę wietrzności wynikającą z raportów wietrzności (P90/P75) oraz faktyczną uzyskaną w okresie działania elektrowni wiatrowej,
- ścieżki cenowe dla cen energii elektrycznej i cen zielonych certyfikatów przyjęte przez Bank w oparciu o analizę wewnętrzną Banku oraz analizę pozyskanych przez Bank raportów zewnętrznych renomowanych firm w perspektywie długoterminowej; Bank przyjął scenariusz, który zakłada na lata 2017 i 2018 ceny zielonych certyfikatów zbliżone do obecnych cen notowanych na Towarowej Giełdzie Energii; na podstawie pozyskanych przez Bank niezależnych cen prognoz czarnej energii i zielonych certyfikatów, Bank opracował ścieżkę cenową na kolejne lata,
- średni ważony koszt kapitału (WACC) przyjęty dla scenariusza restrukturyzacyjnego na poziomie efektywnej stopy procentowej poszczególnej ekspozycji i dla scenariusza windykacyjnego na poziomie 10,9%,
- scenariusze wyceny określające indywidualnie dla każdego z projektów prawdopodobieństwo wystąpienia regularnej obsługi, restrukturyzacji i windykacji. Scenariusz restrukturyzacji zakłada zmianę harmonogramu spłat kredytu w okresie użyteczności turbin. W scenariuszu windykacyjnym zakłada się sprzedaż zorganizowanej części przedsiębiorstwa do inwestora branżowego.

Specyficzne dla branży OZE przesłanki utraty wartości to:

- występowanie w modelu dla poszczególnych projektów deficytu środków pieniężnych (brak możliwości obsługi długu bez zmiany harmonogramu spłaty i/lub bez wsparcia zewnętrznego) w trakcie okresu kredytowania,
- ujemne equity value dla scenariusza restrukturyzacyjnego.

Udział portfela farm wiatrowych w portfelu kredytów korporacyjnych w wartości brutto w Banku na 31 grudnia 2016 roku wyniósł 27,8%, co stanowi 15,1% portfela kredytów ogółem i w stosunku do 31 grudnia 2015 roku uległ zwiększeniu o 1,1%. Wartościowo portfel farm wiatrowych wyniósł wg stanu na 31 grudnia 2016 roku 2 197,89 mln zł.

W obszarze ryzyka kredytowego w 2016 roku, w stosunku do stanu z końca 2015 roku, nastąpił wzrost poziomu wyliczonych odpisów aktualizacyjnych i rezerw na zobowiązania pozabilansowe. W segmencie klientów korporacyjnych i finansów publicznych wzrost poziomu odpisów aktualizujących wyniósł 146,8 mln zł, w tym dla portfela ekspozycji wobec farm wiatrowych 98,7 mln zł.

Poziom pokrycia odpisami kredytów z utratą wartości według stanu na 31 grudnia 2016 roku dla portfela klientów korporacyjnych wynosi 24,0%, w tym dla portfela farm wiatrowych 15,7%. Na koniec 2015 roku wskaźnik ten wynosił 25,6% dla portfela klientów korporacyjnych a w portfelu farm wiatrowych nie identyfikowano kredytów z utratą wartości dla analogicznego portfela wskaźnik ten na datę 31.12.2016 wynosi 30,9%.

Wartość ekspozycji wobec farm wiatrowych z rozpoznaną przesłanką utraty wartości wynosi 1.493,2 mln zł i obejmuje 24 podmioty, co w stosunku do całości portfela ekspozycji z rozpoznaną przesłanką utratą wartości wynosi 54,1% w ujęciu wartościowym.

5 największych Spółek w portfelu farm wiatrowych stanowi 52,5% tego portfela i 7,9% portfela ogółem Banku. W analizowanym portfelu Spółki z zaangażowaniem 659,34 mln zł posiadają stałe umowy na odbiór zielonej energii po gwarantowanych cenach. W przypadku Spółek posiadających takie umowy Bank do analizy modeli, kalkulacji odpisów i identyfikacji przesłanek utraty wartości przyjmuje ceny wynikające z zawartych umów. Dla tego portfela Bank identyfikuje ryzyko prawne mogące się zmaterializować w przyszłości, związane z ewentualnym wypowiedzeniem umów przez odbiorców zielonych certyfikatów.

Dla portfela ze zidentyfikowaną przesłanką utraty wartości Bank dokonał analizy wrażliwości na kluczowe parametry opisane powyżej, tj.:

- 1) wzrost podstawy opodatkowania nieruchomości wynikający ze zmiany przepisów,
- 2) zmiany średniego ważonego kosztu kapitału (WACC) o +/-1 p.p.,
- 3) zmiany cen zielonych certyfikatów o +/-1 %. w okresie prognozy.

w mln zł

Zmiany parametrów	(-) rozwiązanie odpisu
	(+) dotworzenie odpisu
Przyjęcie nowych zasad opodatkowania - przyjęcie do kalkulacji odpisów wyłącznie podatku od nieruchomości na nowych zasadach	5,60
Spadek średniego ważonego kosztu kapitału (WACC dla scenariusza windykacyjnego) o 1 p.p.	-4,47
Wzrost średniego ważonego kosztu kapitału (WACC dla scenariusza windykacyjnego) o 1 p.p.	4,16
Spadek cen zielonych certyfikatów o 1% w okresie prognozy	1,82
Wzrost cen zielonych certyfikatów o 1% w okresie prognozy	-1,78

(a) Kredyty i pożyczki (wartość brutto), które nie są zaległe i w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości

Dla kredytów i pożyczek dla których nie zanotowano żadnych opóźnień w spłacie (nawet 1 dnia) nie rozpoznaje się utraty wartości pod warunkiem, że nie wystąpiły inne przesłanki utraty wartości. Są to należności klientów o dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej, o regularnych spłatach, dla których nie występowały przesłanki utraty wartości, a odpisy tworzone na poniesione, lecz niezidentyfikowane

straty. Poniżej zaprezentowano kwoty brutto kredytów i pożyczek, które nie były przeterminowane i dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów.

Ogólna charakterystyka klas ratingowych przedstawia się następująco :

Rating 1 Najwyższa jakość kredytowa

Rating 2 Bardzo wysoka jakość kredytowa

Rating 3 Wysoka jakość kredytowa

Ratingi 4-5 Bardzo dobra jakość kredytowa

Ratingi 6-7 Dobra jakość kredytowa

Ratingi 8-9 Zadowalająca jakość kredytowa

Ratingi 10-11 Przeciętna i słaba jakość kredytowa

Ratingi 12-13 Bardzo słaba jakość kredytowa

Ratingi 14-16 Brak zdolności kredytowej (jakość kredytowa nie występuje)

Dane do sprawozdań prezentowane są w podziale na następujące segmenty:

- klientów korporacyjnych,
- klientów detalicznych,
- finansów publicznych,
- banków.

Wyszczególnienie	Rating	31-12-2016	31-12-2015
Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	(1-3)	17 844	22 767
	(4-5)	521 524	370 291
	(6-7)	897 371	1 024 558
	(8-9)	2 154 953	2 737 922
	(10-11)	1 503 933	1 937 396
	(12-13)	458 919	629 743
	bez ratingu	7 644	6 080
Razem kredyty dla podmiotów korporacyjnych		5 562 188	6 728 757
Kredyty dla podmiotów detalicznych	osoby prywatne	4 134 489	4 305 256
	klienci z ratingiem	30 403	38 819
	bez ratingu	19 018	33 525
	mikroprzedsiębiorstwa ze scoringiem*\	22 678	29 819
Razem kredyty dla podmiotów detalicznych		4 206 588	4 407 419
Kredyty dla finansów publicznych	(1-3)	-	-
	(4-5)	175 856	78 132
	(6-7)	987 940	1 112 129
	(8-9)	642 115	885 043
	(10-11)	37 510	24 461
	(12-13)	4 018	51 218
	(14-16)	-	1 462
	bez ratingu	8	10
Razem kredyty dla finansów publicznych		1 847 447	2 152 455
Kredyty dla pozostałych klientów, w tym:	bez ratingu	1	1
- banki		1	1
Razem		11 616 224	13 288 632

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

*\ Ocena scoringowa jest statystyczną miarą kredytobiorcy - mikroprzedsiębiorstwa obrazującą jego skłonność do spłaty zadłużenia, w wyniku oceny scoringowej, Bank klasyfikuje mikroprzedsiębiorstwo do jednej z grup scoringowych, których charakterystyka przedstawia się następująco:

Grupa scoringowa 1 Bardzo dobry

Grupa scoringowa 2 Dobry

Grupa scoringowa 3 Przeciętny

Grupa scoringowa 4 Mierny

Grupa scoringowa 5 Dostateczny

Grupa scoringowa 6 Nieakceptowalny

Mikroprzedsiębiorstwa	Scoring	31-12-2016	31-12-2015
	(1)	6 991	9 373
	(2)	4 498	5 601
	(3)	8 148	12 077
	(4)	2 372	2 118
	(5)	668	627
	(6)	1	23
Razem		22 678	29 819

(b) Kredyty i pożyczki (wartości brutto), które są zaległe na dzień sprawozdawczy, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości w podziale na klasy klientów i dni opóźnienia w spłacie wraz z ogólną charakterystyką

Jako zaangażowanie przeterminowane przyjmuje się sumę zaangażowania wobec klienta, dla którego przynajmniej jedna z należności Banku jest przeterminowana o jeden lub więcej dni. Dla kredytów i pożyczek przeterminowanych krócej niż 90 dni nie rozpoznaje się utraty wartości, chyba że inne dostępne informacje świadczą o jej wystąpieniu. Dla kredytów i pożyczek, których bieżąca wartość godziwa przekracza wartość ekspozycji mimo spełnienia przesłanek utraty wartości odpis aktualizujący nie jest rozpoznawany.

Poniżej zaprezentowano kwoty brutto kredytów i pożyczek, które były przeterminowane, lecz dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów.

31-12-2016 Opóźnienia w spłacie	Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	Kredyty dla klientów detalicznych	Kredyty dla finansów publicznych	Razem
Od 1 do 30 dni	11 191	163 460	5 314	179 965
Od 31 do 60 dni	444	31 228	377	32 049
Od 61 do 90 dni	313	13 287	-	13 600
pow. 90 dni	-	-	-	-
Razem	11 948	207 975	5 691	225 614

31-12-2015 Opóźnienia w spłacie	Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	Kredyty dla klientów detalicznych	Kredyty dla finansów publicznych	Razem
Od 1 do 30 dni	14 682	126 030	19 075	159 787
Od 31 do 60 dni	365	24 626	1 840	26 831
Od 61 do 90 dni	32	5 253	429	5 714
pow. 90 dni	-	6	-	6
Razem	15 079	155 915	21 344	192 338

Opis ustanowionych zabezpieczeń zamieszczono w nocie 6.1.3.(f)

(c) Kredyty i pożyczki (wartości brutto) w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na klasy klientów wraz z ogólną charakterystyką

Poniżej przedstawiono należności brutto, w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na segmenty.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
kredyty dla klientów korporacyjnych	1 212 339*	640 342
kredyty dla klientów detalicznych	411 911	396 065
Banki	-	2 370*
Razem	1 624 250	1 038 777

Opis ustanowionych zabezpieczeń zamieszczono w nocie 6.1.3.(f)

*Na koniec grudnia 2015 roku w odniesieniu do segmentu ekspozycji kredytowych wobec banków jedna ekspozycja została określona jako ze stwierdzoną utratą wartości. W wyniku ogłoszenia upadłości przez wskazany bank w 2016 roku, jego ekspozycja została przeklasyfikowana do segmentu klientów korporacyjnych (wartość należności brutto wg stanu na koniec grudnia 2016 roku wyniosła 2 586 tys. zł.)

(d) Podział portfela kredytów i pożyczek Banku wg ratingów/scoringu, i w podziale na klasy klientów

Wyszczególnienie	Rating	31-12-2016	31-12-2015
Kredyty dla podmiotów korporacyjnych	(1-3)	17 844	22 767
	(4-5)	523 563	389 255
	(6-7)	970 458	1 037 918
	(8-9)	3 105 355	2 794 892
	(10-11)	2 053 876	2 203 775
	(12-13)	927 662	859 173
	(14-16)	299 330	294 904
	bez ratingu	8 925	17 339
Razem kredyty dla podmiotów korporacyjnych		7 907 013	7 620 023
Kredyty dla podmiotów detalicznych	osoby prywatne	4 715 143	4 825 547
	klienci z ratingiem	35 034	43 929
	bez ratingu	48 464	56 330
	mikroprzedsiębiorstwa ze scoringiem*\	39 523	46 831
Razem kredyty dla podmiotów detalicznych		4 838 164	4 972 637
Kredyty dla finansów publicznych	(1-3)	-	-
	(4-5)	175 855	78 133
	(6-7)	992 222	1 114 106
	(8-9)	643 148	904 409
	(10-11)	37 887	24 461
	(12-13)	4 018	51 218
	(14-16)	-	1 462
	bez ratingu	8	10
Razem kredyty dla finansów publicznych		1 853 138	2 173 799
Kredyty dla pozostałych klientów		2 587	2 371
w tym Banki		1	2 371
Razem		14 600 902	14 768 830
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom		-562 622	-381 007
Pozostałe należności		4	10
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto, w tym:		14 038 284	14 387 833
- klienci		14 038 283	14 387 832
- banki		1	1

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

*\ Ocena scoringowa jest statystyczną miarą kredytobiorcy - mikroprzedsiębiorstwa obrazującą jego skłonność do spłaty zadłużenia, w wyniku oceny scoringowej, Bank klasyfikuje mikroprzedsiębiorstwo do jednej z grup scoringowych, których charakterystyka przedstawia się następująco:

Grupa scoringowa 1 Bardzo dobry

Grupa scoringowa 2 Dobry

Grupa scoringowa 3 Przeciętny

Grupa scoringowa 4 Mierny

Grupa scoringowa 5 Dostateczny

Grupa scoringowa 6 Nieakceptowalny

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

* \ Mikroprzedsiębiorstwa	Scoring	31-12-2016	31-12-2015
	(1)	8 854	12 592
	(2)	6 243	7 343
	(3)	10 970	13 381
	(4)	3 823	3 358
	(5)	786	653
	(6)	8 847	9 504
Razem		39 523	46 831

(e) Opis ustanowionych zabezpieczeń na kredyty i pożyczki

Bank przyjmował na zabezpieczenie wierzytelności zabezpieczenia rzeczowe i osobiste. Zasady ustanawiania zabezpieczeń transakcji zakładają zabezpieczenie adekwatne do poziomu ryzyka generowanego przez tę transakcję.

Bank preferował zabezpieczenia kredytów:

- które umożliwiały zmniejszenie tworzonych odpisów aktualizacyjnych,
- łatwo zbywalne, dające możliwość osiągnięcia ceny pokrywającej wierzytelność Banku.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank dokonuje weryfikacji podstawowych kryteriów decydujących o jego skuteczności, w tym:

- 1) zbywalności zabezpieczenia, tj. możliwości zbycia przedmiotu zabezpieczenia bez istotnego obniżenia jego ceny w czasie, które nie naraża Banku na zmianę wartości zabezpieczenia ze względu na właściwą danemu przedmiotowi fluktuację cen,
- 2) wartości możliwej do uzyskania podczas ewentualnego postępowania windykacyjnego, z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, ekonomicznych oraz innych mogących wpływać na rzeczywistą możliwość zaspokojenia się Banku z przedmiotu zabezpieczenia,
- 3) dostępu i możliwości kontroli przedmiotu zabezpieczenia w okresie trwania ekspozycji.

Zasadą stosowaną w Banku było ustanowienie prawnego zabezpieczenia, o ile było ono wymagane przed uruchomieniem środków z udzielanego kredytu.

Bank korygował wartość zabezpieczenia stosując wskaźniki korekty ustalane indywidualnie dla poszczególnych rodzajów/przedmiotów zabezpieczenia. Wartość zabezpieczenia co do zasady podlegała monitorowaniu w całym okresie kredytowania.

W przypadku ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie Bank stosował zalecenia Rekomendacji S w sprawie maksymalnych poziomów LTV i wymaganego wkładu własnego kredytów.

W procesie monitorowania wartości nieruchomości Bank stosował, między innymi, portfelową aktualizację wartości przy wykorzystaniu metod statystycznych.

W przypadku zabezpieczenia na nieruchomości podstawą do określenia wartości przyjmowanego zabezpieczenia była wycena sporządzona przez osobę posiadającą niezbędne kwalifikacje i doświadczenie w zakresie oceny wartości nieruchomości. Bank weryfikował wartość z wyceny wykorzystując dane, między innymi, z Systemu Analiz i Monitorowania Rynku Obrotu Nieruchomościami (AMRON) i Bazy Cenatorium.

(f) Przejęte zabezpieczenia

Bank klasyfikuje przejęte zabezpieczenia jako aktywa przejęte za długi i wycenia zgodnie z przyjętymi zasadami rachunkowości opisanymi w nocie 3.22 niniejszego sprawozdania finansowego.

Przed przejęciem majątkowych zabezpieczeń wierzytelności Banku, obowiązującą zasadą jest posiadanie koncepcji zagospodarowania przejmowanych zabezpieczeń. Dokument określający koncepcję zagospodarowania zawiera wszelkie niezbędne informacje, istotne do podjęcia decyzji o przejęciu przedmiotu zabezpieczenia na własność Banku, a w szczególności:

- przewidywane do poniesienia koszty związane z ewentualnym dozorem, przechowywaniem, ubezpieczeniem, podatkami, itp.
- informacje dotyczące potencjalnego nabywcy, wynegocjowanej ceny oraz warunków płatności, w przypadku planowanej sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia,
- opłacalność transakcji.

Majątkowe zabezpieczenia wierzytelności, które były przejmowane przez Bank, w większości posiadały już nabywców i transakcja sprzedaży była dla Banku opłacalna. W takich przypadkach zadłużenie kredytowe było obniżane o uzyskaną cenę zbycia, a nie wartość wynikającą z wyceny rzeczoznawcy (zazwyczaj cena uzyskana z transakcji sprzedaży jest niższa od wartości ustalonej przez rzeczoznawcę w wycenie).

Jedną ze stosowanych form odzyskiwania wierzytelności jest ich sprzedaż. Wysokość ceny sprzedaży wierzytelności jest zależna między innymi od majątkowych zabezpieczeń rzeczowych wierzytelności. W tych przypadkach, kiedy zbycie wierzytelności zabezpieczonej majątkiem rzeczowym jest dla Banku bardziej opłacalne niż przejmowanie majątku na aktywa do zbycia, a następnie jego sprzedaż, zawierane są transakcje sprzedaży wierzytelności wraz z rzeczowym majątkiem zabezpieczającym wierzytelność.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku Bank nie posiadał aktywów z tytułu przejętych zabezpieczeń.

(g) Czynniki, które w ocenie Banku będą miały wpływ na adekwatność kapitałową w perspektywie najbliższego roku

Ewentualne wdrożenie projektu rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 25 stycznia 2017 roku w sprawie wyższej wagi ryzyka dla ekspozycji zabezpieczonych hipotekami na nieruchomościach, o której mowa w art. 124 ust. 2 rozporządzenia nr 575/2013 (CRR) z terminem wejścia w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, która wprowadza między innymi wyższą wagę ryzyka dla ekspozycji w pełni i całkowicie zabezpieczonych hipoteką na nieruchomości mieszkalnej, o której mowa w art. 125 ust. 1 lit. a rozporządzenia nr 575/2013, a w przypadku której wysokość raty kapitałowej lub odsetkowej uzależniona jest od zmian kursu waluty lub walut innych niż waluty przychodów osiągniętych przez dłużnika. Wskazany projekt rozporządzenia jest jedną z szeregu rekomendacji wydanych 13 stycznia 2017 r. przez Komitet Stabilności Finansowej dotyczących restrukturyzacji portfela kredytów mieszkaniowych w walutach obcych. KSF zaznaczył, że rozwiązania dotyczące restrukturyzacji kredytów walutowych muszą mieć charakter dobrowolny. Natomiast instytucje sprawujące nadzór nad systemem finansowym powinny wprowadzić rozwiązania o charakterze regulacyjnym oraz wykorzystać dostępne instrumenty nadzorcze tak, aby sprzyjać podejmowaniu przez banki oraz kredytobiorców decyzji o restrukturyzacji.

Analiza wpływu rekomendacji KSF na sytuację Banku możliwa będzie po wprowadzeniu rozwiązań o charakterze regulacyjnych, niemniej jednak Bank spodziewa się niekorzystnego wpływu na łączny współczynnik kapitałowy Banku.

6.1.4. Dłużne papiery wartościowe

Tabele poniżej prezentują rating nadany dla dłużnych papierów wartościowych:

31-12-2016	Skarb Państwa	NBP	Banki	Finanse publiczne	Pomocnicze instytucje finansowe	Razem
A	2 793 745	-	-	-	-	2 793 745
BBB+	-	-	-	30 679	-	30 679
BB	-	-	49 370	-	-	49 370
brak	-	2 079 509	29 150	357 498	59 809	2 525 966
Razem	2 793 745	2 079 509	78 520	388 177	59 809	5 399 760

31-12-2015	Skarb Państwa	NBP	Banki	Finanse publiczne	Pomocnicze instytucje finansowe	Razem
A	2 614 292	-	-	-	-	2 614 292
A-	-	-	-	41 371	-	41 371
BB	-	-	47 294	-	-	47 294
brak	-	1 799 401	29 106	432 655	57 210	2 318 372
Razem	2 614 292	1 799 401	76 400	474 026	57 210	5 021 329

W tabelach prezentowana jest ujednoczona skala ratingowa. W przypadku, gdy emitent otrzymał rating od więcej niż jednej agencji, został zaprezentowany ten najwyższy.

Moody's	S&P	Fitch	Rating ujednoczony
A2	A	A	A
A3	A-	A-	A-
Baa1	BBB+	BBB+	BBB+
Ba2	BB	BB	BB
Ba3	BB-	BB-	BB-

W przypadku obligacji komunalnych, dla których brak jest aktywnego rynku nadawane są ratingi wewnętrzne, wg kategorii:

- 4-5 bardzo dobra jakość kredytowa
- 6-7 dobra jakość kredytowa
- 8-9 zadowalająca jakość kredytowa
- 10 -11 przeciętna i słaba jakość kredytowa

Klasy ryzyka dla emitentów obligacji komunalnych obsługiwanych przez Bank Ochrony Środowiska S.A. nadawane są zgodnie z przyjętą w Banku metodyką oceny zdolności kredytowej jednostek samorządu terytorialnego.

Rating wewnętrzny	Finanse publiczne	
	31-12-2016	31-12-2015
5	31 629	11 819
6	20 583	22 423
7	80 578	93 209
8	233 587	227 799
9	11 022	82 864
10	10 778	35 912
Razem	388 177	474 026

6.1.5. Struktura koncentracji zaangażowania w segmenty rynku branżowe i geograficzne wraz z oceną ryzyka związanego z tym zaangażowaniem

Oceniając udziały branż w portfelu kredytowym Banku ukształtowane na koniec grudnia 2016 roku można stwierdzić znaczący udział „Wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” – 15,3%, „Administracji publicznej i obrony narodowej; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne” – 11,5% oraz „Działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości” – 10,4%. Duży udział występuje w przypadku: „Robot budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków” – 5,1%, „Handlu hurtowego, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi” – 3,8%, „Produkcji artykułów spożywczych” – 2,5%, „Produkcji chemikaliów i wyrobów chemicznych” - 1,9%, „Zakwaterowania” - 1,6%, „Produkcji podstawowych substancji farmaceutycznych, oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych” - 1,1%, „Działalności firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem” – 1,1%. Udziały pozostałych branż nie przekroczyły 1,0%.

Portfel kredytowy Banku, w podziale geograficznym, na koniec grudnia 2016 roku tworzy 11 centrów korporacyjnych oraz 85 oddziałów zgrupowanych w pięciu regionach, obejmujące działaniem wszystkie regiony kraju.

Struktura geograficzna portfela jest zróżnicowana: udział największego oddziału w sumie kredytów (ilościowo) nie przekracza 4,2%.

Zaangażowanie w poszczególne branże przedstawiono poniżej.

Oceniając udziały branż w portfelu kredytowym Banku ukształtowane na koniec grudnia 2015 roku można stwierdzić znaczący udział „Wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” – 14,8%, „Administracji publicznej i obrony narodowej; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne” - 13,0% oraz „Działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości” – 11,0%. Duży udział występuje w przypadku: „Robot budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków” – 4,1%, „Handlu hurtowego, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi” – 3,3%, „Produkcji artykułów spożywczych” – 2,6%, „Produkcji chemikaliów i wyrobów chemicznych” - 1,4%, „Zakwaterowania” - 1,3%, „Produkcji podstawowych substancji farmaceutycznych, oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych” - 1,3%. Udziały pozostałych branż nie przekroczyły 1,0%.

Portfel kredytowy Banku, w podziale geograficznym, na koniec grudnia 2015 roku tworzy 11 centrów korporacyjnych oraz 93 oddziały zgrupowane w pięciu regionach, obejmujące działaniem wszystkie regiony kraju.

Struktura geograficzna portfela jest zróżnicowana: udział największego oddziału w sumie kredytów (ilościowo) nie przekracza 4%.

Zaangażowanie w poszczególne branże przedstawiono poniżej.

31 grudnia 2016

Branża	Obciążenie ryzykiem kredytowym	udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 229 738	15,3%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 677 389	11,5%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 524 782	10,4%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	746 591	5,1%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	560 503	3,8%
Produkcja artykułów spożywczych	357 947	2,5%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	273 448	1,9%
Zakwaterowanie	229 181	1,6%
Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych	154 842	1,1%
Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	154 505	1,1%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	138 412	0,9%
Pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody	121 695	0,8%
Działalność usługowa związana z wyżywieniem	111 376	0,8%
Opieka zdrowotna	106 654	0,7%
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	101 419	0,7%
Pozostałe branże, w tym:	6 112 420	41,8%
- osoby prywatne	4 715 144	32,3%
Ogółem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	14 600 902	100%
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom	-562 622	
Pozostałe należności	4	
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto	14 038 284	
- klienci	14 038 283	
- banki	1	

31 grudnia 2015

Branża	Obciążenie ryzykiem kredytowym	udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	2 185 265	14,8%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 922 819	13,0%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 617 169	11,0%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	606 335	4,1%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	485 901	3,3%
Produkcja artykułów spożywczych	375 185	2,6%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	208 976	1,4%
Zakwaterowanie	191 386	1,3%
Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych	183 302	1,3%
Pobór, uzdatnianie i dostarczanie wody	136 199	0,9%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	136 129	0,9%
Działalność firm centralnych (head offices); doradztwo związane z zarządzaniem	123 453	0,8%
Opieka zdrowotna	107 870	0,7%
Działalność usługowa związana z wyżywieniem	103 529	0,7%
Działalność związana ze zbieraniem, przetwarzaniem i unieszkodliwianiem odpadów; odzysk surowców	89 981	0,6%
Pozostałe branże, w tym:	6 295 331	42,6%
- osoby prywatne	4 825 547	32,7%
Ogółem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom brutto	14 768 830	100,0%
Odpisy aktualizujące kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom	-381 007	
Pozostałe należności	10	
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom netto	14 387 833	
- klienci	14 387 832	
- banki	1	

Skutki ewentualnego ustawowego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych w CHF i innych walutach obcych

W dniu 19 października 2016 roku Sejm RP rozpoczął prace nad trzema projektami ustaw dotyczących rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych denominowanych w CHF i innych walutach obcych, w tym nad przedstawionym przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projektem Ustawy o zasadach zwrotu niektórych należności wynikających z umów kredytu i pożyczki oraz poselskimi projektami Ustawy o restrukturyzacji kredytów denominowanych lub indeksowanych do waluty innej niż waluta polska, oraz o wprowadzeniu zakazu udzielania takich kredytów i Ustawy o szczególnych zasadach restrukturyzacji walutowych kredytów mieszkaniowych w związku ze zmianą kursu walut obcych do waluty polskiej. Na dzień publikacji niniejszego raportu nie jest znany ostateczny kształt ustawy. Implementacja proponowanych obecnie inicjatyw w zakresie przewalutowania kredytów hipotecznych w walutach obcych miałyby negatywny wpływ na wyniki finansowe sektora bankowego i BOŚ S.A.

Struktura koncentracji zaangażowania w poszczególne podmioty, grupy kapitałowe

Zaangażowanie równe lub przekraczające 10% funduszy własnych Banku w stosunku do jednego podmiotu wraz z podmiotami powiązanymi kapitałowo lub organizacyjnie na dzień 31 grudnia 2016 roku wystąpiło w siedmiu przypadkach i wynosiło łącznie 1 995 801 tys. zł, co stanowiło 97,5% funduszy własnych Banku. Na dzień 31 grudnia 2015 roku zaangażowanie równe lub przekraczające 10% funduszy własnych Banku w stosunku do jednego podmiotu wraz z podmiotami powiązanymi kapitałowo lub organizacyjnie wystąpiło w jedenastu przypadkach i wynosiło łącznie 3 073 748 tys. zł, co stanowiło 179,3% funduszy własnych Banku.

Poniżej przedstawiono zaangażowanie wobec największych podmiotów lub grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie:

L.p.	Zaangażowanie*\ wg stanu na dzień 31 grudnia 2016
1	367 282
2	324 824
3	292 472
4	271 349
5	257 308
6	244 928
7	237 638
Razem	1 995 801

L.p.	Zaangażowanie*\ wg stanu na dzień 31 grudnia 2015
1	1 384 988**\
2	389 336
3	374 446
4	347 337
5	303 218
6	291 903
7	276 252
8	270 489
9	235 148
10	208 334
11	194 374
12	182 911
Razem	3 073 748

*\ Na zaangażowanie danego podmiotu składają się ekspozycje kredytowe brutto, zobowiązania warunkowe tj. otwarte linie kredytowe i gwarancje, dłużne papiery wartościowe wyemitowane przez podmiot oraz zawarte transakcje walutowe typu fx spot, fx forward, fx swap.

**\ Zaangażowanie wyłączone z limitu zaangażowania na podstawie regulacji wewnętrznych Banku, wynikające z gwarancji udzielonej podmiotowi zależnemu o wartości nominalnej wraz z należnymi odsetkami 325 mln EUR, co stanowi równowartość na dzień 31.12.2015 r. ok. 1 385,0 mln zł (na dzień 31.12.2014 r. ok.1 385,2 mln zł), w związku z emisją euroobligacji.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku poziom ryzyka koncentracji Banku wynikający z zaangażowania w największą grupę kapitałową nie przekroczył dozwolonego limitu i wyniósł 17,9% funduszy własnych. Na dzień 31 grudnia 2015 roku poziom ryzyka koncentracji Banku wynikający z zaangażowania w największą grupę kapitałową (z uwzględnieniem wyłączenia zaangażowania wynikającego z gwarancji udzielonej podmiotowi zależnemu) nie przekroczył dozwolonego limitu i wyniósł 22,7% funduszy własnych.

Dziesięciu klientów z największym zaangażowaniem wg stanu na 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku:

31 grudnia 2016

L.p.	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	Zobowiązania pozabilansowe *\\	Udział w zaangażowaniu Banku ogółem
1	358 752	358 660	92	2,2%
2	240 648	240 648	-	1,4%
3	237 613	237 613	-	1,4%
4	227 020	203 917	23 103	1,4%
5	208 359	142 597	65 762	1,2%
6	182 754	164 112	18 642	1,1%
7	169 373	169 373	-	1,0%
8	162 866	162 840	26	1,0%
9	145 492	145 492	-	0,9%
10	129 786	129 786	-	0,8%

*\\ W zaangażowaniu pozabilansowym są brane pod uwagę: linie kredytowe, udzielone gwarancje i poręczenia, otwarte akredytywy importowe, akceptowane traty, potwierdzone akredytywy eksportowe i inne zobowiązania udzielone.

31 grudnia 2015

L.p.	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	Zobowiązania pozabilansowe *\\	Udział w zaangażowaniu Banku ogółem
1	1 384 988**\\	-	1 384 988	7,2%
2	366 805	238 711	128 094	1,9%
3	273 500	190 070	83 430	1,4%
4	273 000	-	273 000	1,4%
5	272 588	244 399	28 189	1,4%
6	240 000	221 671	18 329	1,3%
7	212 020	157 437	54 583	1,1%
8	178 988	178 988	-	0,9%
9	177 633	157 768	19 865	0,9%
10	165 563	163 132	2 431	0,9%

*\\ W zaangażowaniu pozabilansowym są brane pod uwagę: linie kredytowe, udzielone gwarancje i poręczenia, otwarte akredytywy importowe, akceptowane traty, potwierdzone akredytywy eksportowe i inne zobowiązania udzielone.

**\\ Zaangażowanie wyłączone z limitu zaangażowania na podstawie regulacji wewnętrznych Banku, wynikające z gwarancji udzielonej podmiotowi zależnemu o wartości nominalnej wraz z należnymi odsetkami 325 mln EUR, co stanowi równowartość ok. 1 385,0 mln zł, w związku z emisją euroobligacji.

6.1.6. Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe

Poniżej zaprezentowano obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych kategorii aktywów finansowych.

Wyszczególnienie	Wartości bilansowe brutto	31-12-2016		Wartości bilansowe brutto	31-12-2015	
		Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym		Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od innych banków*\	141 522	-	141 522	141 591	-2 370	139 221
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	48 976	-	48 976	99 206	-	99 206
Dłużne papiery w tym: wartościowe	48 976	-	48 976	99 206	-	99 206
– Skarbu Państwa	48 976	-	48 976	99 206	-	99 206
Pochodne instrumenty finansowe	117 177	-	117 177	199 325	-	199 325
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym: *\	14 600 905	-562 622	14 038 283	14 766 469	-378 637	14 387 832
– Kredyty udzielone klientom detalicznym	4 838 164	-225 558	4 612 606	4 972 638	-188 348	4 784 290
– Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	7 907 013	-334 343	7 572 670	7 620 022	-190 130	7 429 892
– Kredyty udzielone finansom publicznym	1 853 138	-135	1 853 003	2 173 799	-159	2 173 640
– Pozostałe należności	2 586	-2 586	-	10	-	10
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	5 409 700	-908	5 408 792	4 981 030	-908	4 980 122
Dostępne do sprzedaży	4 223 610	-908	4 222 702	4 052 982	-908	4 052 074
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	4 164 694	-	4 164 694	3 994 075	-	3 994 075
– Skarbu Państwa	1 558 679	-	1 558 679	1 587 038	-	1 587 038
– NBP	2 079 509	-	2 079 509	1 799 401	-	1 799 401
– Banków	78 520	-	78 520	76 400	-	76 400
– Finansów publicznych	388 177	-	388 177	474 026	-	474 026
– Pomocniczych instytucji finansowych	59 809	-	59 809	57 210	-	57 210
Kapitałowe, w tym:	58 916	-908	58 008	58 907	-908	57 999
– Notowane	23 738	-908	22 830	23 738	-908	22 830
– Nienotowane	35 178	-	35 178	35 169	-	35 169
Utrzymywane do terminu zapadalności	1 186 090	-	1 186 090	928 048	-	928 048
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	1 186 090	-	1 186 090	928 048	-	928 048
– Skarbu Państwa	1 186 090	-	1 186 090	928 048	-	928 048
Inne aktywa finansowe**\	21 265	-6 713	14 552	25 726	-6 015	19 711

*\ Kredyty są wykazywane w wartości netto

**\ Na pozycję tą składają się głównie: odprowadzenie nadmiaru gotówki, należności z tytułu zawartych transakcji na instrumentach finansowych.

Natomiast obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych pozycji zobowiązań warunkowych jest następujące:

Wyszczególnienie	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym 31-12-2016	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym 31-12-2015
Warunkowe zobowiązania finansowe, w tym:	1 889 510	2 595 144
- otwarte linie kredytowe, w tym:	1 837 266	2 149 949
- odwołalne	1 566 602	1 820 260
- nieodwołalne	270 664	329 689
- otwarte akredytywy importowe	19 423	159 779
- promesy udzielenia kredytu, w tym:	32 821	285 416
- nieodwołalne	32 821	285 416
Gwarancje i poręczenia *\\	220 481	1 654 731
Gwarantowanie emisji	13 035	13 035
Transakcje walutowe i stopy procentowej**\\	9 826 785	10 293 076

*\\ Zaangażowanie wyłączone z limitu zaangażowania na podstawie regulacji wewnętrznych Banku, wynikające z gwarancji udzielonej podmiotowi zależnemu o wartości nominalnej wraz z należnymi odsetkami 1 385,0 mln zł mln EUR w związku z emisją euroobligacji.

**\\ Na pozycje składają się:

W 2016 roku

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 3 107 431 tys. zł

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej w kwocie 6 183 354 tys. zł

Transakcje wymiany stopy procentowej w kwocie 536 000 tys. zł

**\\ Na pozycje składają się:

W 2015 roku

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 2 029 036 tys. zł

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej w kwocie 7 301 890 tys. zł

Transakcje wymiany stopy procentowej w kwocie 962 150 tys. zł

Zgodnie z obowiązującymi w Banku procedurami zobowiązania warunkowe podlegają takiej samej formie zabezpieczania oraz monitorowania jak transakcje bilansowe.

Częstotliwość monitorowania klienta korporacyjnego uzależniona jest przede wszystkim od wielkości zaangażowania kredytowego i kondycji ekonomiczno-finansowej klienta [ratingu klienta].

Monitoring klienta korporacyjnego obejmuje weryfikację:

- ratingu klienta,
- ratingu grupy kapitałowej,
- oceny transakcji (monitoring zabezpieczeń, warunków umowy (kovenantów) oraz inwestycji realizowanych z udziałem finansowania Banku).

Częstotliwość i zakres monitorowania klientów instytucjonalnych pionu detalicznego (mikroprzedsiębiorstwa, wspólnoty mieszkaniowe) uzależnione są od kwoty zaangażowania klienta.

Monitoring mikroprzedsiębiorstwa obejmuje:

- monitoring zdarzeń objętych monitoringiem,
- weryfikację klienta w bazach zewnętrznych,
- monitoring sytuacji ekonomiczno-finansowej.

6.1.7. Praktyki forbearance

Status forbearance otrzymują ekspozycje, dla których nastąpiła restrukturyzacja umowy kredytu, należności lub inwestycji utrzymywanej do terminu wymagalności, jeżeli wynika ona z trudności finansowych dłużnika lub emitenta lub brak zmiany warunków umowy doprowadziłby do zaprzestania obsługi zadłużenia, której Bank by nie przyznał, gdyby dłużnik nie był w trudnej sytuacji finansowej.

Za zmianę warunków, o których mowa wyżej, uznaje się w szczególności:

- 1) udzielenie karencji w spłacie kapitału i/lub należności ubocznych,
- 2) redukcję kapitału i/lub należności ubocznych,
- 3) wydłużenie okresu kredytowania,
- 4) obniżenie oprocentowania kredytu,
- 5) zgodę Banku na spłatę zobowiązania poprzez realizację zabezpieczenia.

Restrukturyzacja jest przesłanką utraty wartości. W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie istotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniającej warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje koniecznością przeprowadzenia analizy pod kątem utworzenia odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości. W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie nieistotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniającej warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje każdorazowo utworzeniem odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości.

Odwroćenie straty (reklasyfikacja do zdrowego portfela) jest możliwe po ustąpieniu przesłanki utraty wartości oraz upływie okresu 12-miesięcznej kwarantanny. Transakcje restrukturyzowane bez utraty wartości wyceniane są jako odrębny portfel homogeniczny o podwyższonych stawkach IBNR.

Zawarte umowy restrukturyzacyjne są na bieżąco monitorowane pod kątem wywiązania się ze zobowiązań zawartych w umowie.

Ekspozycja przestaje być klasyfikowana jako forborne (zdejmovany jest status forbearance), gdy zostały spełnione wszystkie niżej wymienione warunki:

- 1) umowę uznaje się za niezagrażoną, w tym w przypadku gdy ekspozycja została przeklasyfikowana z kategorii umów zagrożonych po dokonaniu analizy sytuacji finansowej dłużnika, w wyniku której potwierdzono trwałą poprawę sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika,
- 2) upłynęły co najmniej 24 miesiące (okres próbny) od daty uznania ekspozycji za niezagrażoną, w których przez minimum połowę okresu próby dłużnik dokonywał regularnych spłat rat kapitałowych i odsetkowych i nie występowały opóźnienia przekraczające 30 dni,
- 3) na koniec okresu warunkowego żadna z ekspozycji wobec dłużnika nie jest opóźniona powyżej 30 dni.

Zasady rachunkowości w odniesieniu do aktywów finansowych podlegających praktykom forbearance nie różnią się od zasad stosowanych w stosunku do innych aktywów Banku, Bank wycenia kredyt i należności według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. W sytuacji, gdy warunki pożyczki, należności lub inwestycji utrzymywanej do terminu wymagalności są renegocjowane z powodu trudności finansowych dłużnika lub emitenta, ekspozycja taka jest wyceniana przy użyciu pierwotnej efektywnej stopy procentowej, wyznaczonej przed zmianą warunków.

2016-12-31	kredyty z utratą wartości			kredyty bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	521 744	-195 980	325 764	122 688	-2 579	120 109
- Kredyty udzielone klientom detalicznym	218 355	-88 127	130 228	79 209	-2 450	76 759
w tym wyceniane indywidualnie	124 311	-48 384	75 927	-	-	-
- Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	300 803	-105 267	195 536	25 035	-127	24 908
w tym wyceniane indywidualnie	299 069	-104 481	194 588	-	-	-
- Kredyty udzielone finansom publicznym	-	-	-	18 444	-2	18 442
w tym wyceniane indywidualnie*\	-	-	-	-	-	-
- Pozostałe należności	2 586	-2 586	-	-	-	-
w tym wyceniane indywidualnie	2 586	-2 586	-	-	-	-

*\Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne są wyceniane grupowo.

2015-12-31	kredyty z utratą wartości			kredyty bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	405 665	-133 552	272 113	126 330	-1 109	125 221
- Kredyty udzielone klientom detalicznym	223 964	-70 057	153 907	30 244	-1 004	29 240
w tym wyceniane indywidualnie*\	122 823	-34 171	88 652	-	-	-
- Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	179 331	- 61 125	118 206	96 086	-105	95 981
w tym wyceniane indywidualnie*\	176 609	- 59 742	116 867	-	-	-
- Kredyty udzielone finansom publicznym	-	-	-	-	-	-
w tym wyceniane indywidualnie*\	-	-	-	-	-	-
- Banki	2 370	-2 370	-	-	-	-
w tym wyceniane indywidualnie*\	2 370	-2 370	-	-	-	-

*\Kredyty i pożyczki posiadające przesłanki utraty wartości, ale nie wykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne są wyceniane grupowo.

Bank wprowadził zmianę prezentacyjną do uprzednio publikowanych sprawozdań finansowych na dzień 31 grudnia 2015 roku. Zmiany opisane w nocie 5.

6.2. Techniki pomiaru ryzyka finansowego (w księdze bankowej i handlowej) oraz limity

Zgodnie ze strategią Banku, działalność w księdze handlowej uzupełnia działalność w księdze bankowej. Zadaniem księgi handlowej jest zapewnienie klientom Banku najwyższej jakości usług. W celu osiągnięcia tych zadań Bank, w ramach obowiązujących limitów ryzyka, utrzymuje otwarte pozycje. Zgodnie z przyjętą w BOŚ S.A. definicją, księga handlowa zawiera transakcje realizowane na rachunek własny w celu handlowym, tj. z zamiarem uzyskania korzyści finansowych w krótkich okresach, z rzeczywistych lub oczekiwanych różnic między rynkowymi cenami zakupu i sprzedaży lub też innych odchyłeń cen lub parametrów cenowych, w tym w szczególności: stóp procentowych, kursów walutowych i indeksów giełdowych. Sprzedaż transakcji z księgi handlowej nie jest prowadzona w celu utrzymania płynności Banku.

Ryzyko finansowe w Banku obejmuje: ryzyko płynności, ryzyko stopy procentowej (w księdze handlowej i bankowej) oraz ryzyko walutowe (w księdze handlowej; ryzyko walutowe z księgi bankowej jest transferowane do księgi handlowej).

Transakcje księgi bankowej stanowią podstawową działalność Banku, tzn. wynikają z działalności komercyjnej, w tym: pozyskiwania źródeł finansowania i efektywnego zarządzania płynnością finansową.

Do księgi bankowej wchodzi pozycje nie zaliczone do księgi handlowej, w tym w szczególności:

- 1) udzielane kredyty, gwarancje, pożyczki, lokaty i przyjmowane depozyty,
- 2) transakcje zabezpieczające płynność i ryzyko stopy procentowej operacji zaliczonych do księgi bankowej,
- 3) zakup papierów wartościowych w celu innym niż handlowy.

Celem określenia apetytu Banku na ryzyko finansowe, w BOŚ S.A. obowiązują polityki w zakresie zarządzania ryzykiem płynności, ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej oraz ryzykiem rynkowym, gdzie określane są między innymi maksymalne poziomy ryzyka finansowego, zgodnie z przyjętym przez radę Nadzorczą Banku apetytem na ryzyko.

Poziom i profil ryzyka finansowego jest regularnie monitorowany w Departamencie Ryzyka Finansowego i raportowany: Radzie Nadzorczej, Komitetowi ds. Ryzyka, Zarządowi Banku, Komitetowi Zarządzania Aktywami i Pasywami (Komitetowi ZAP) oraz Komitetowi ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

6.2.1. Ryzyko płynności

Ryzyko płynności rozumiane jest jako utrata zdolności Banku do terminowego regulowania zobowiązań, do pozyskiwania funduszy na sfinansowanie nieoczekiwane wycofania depozytów oraz zdolności do generowania przez Bank dodatniego salda przepływów gotówkowych. Proces monitorowania i aktywnego zarządzania ryzykiem płynności jest skoncentrowany w Banku.

Celem Banku w zakresie zarządzania płynnością jest zabezpieczenie płynności Banku oraz utrzymanie zrównoważonej struktury aktywów i pasywów, zapewniającej bezpieczny profil płynności w poszczególnych pasmach czasowych, w podziale na płynność w złotych polskich, oraz w głównych walutach obcych, a przede wszystkim – dla całkowitej pozycji płynności. Strategię zarządzania ryzykiem płynności określa zatwierdzana przez Radę Nadzorczą Strategia Płynnościowa BOŚ S.A. Strategia określa apetyt Banku na to ryzyko, wyznacza główne kierunki oraz cele ilościowe dla wybranych wielkości i jest integralnym elementem realizowanej przez Bank strategii działania, tolerancja na ryzyko płynności, dostosowana do przyjętego apetytu, została określona w zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Polityce w zakresie zarządzania płynnością poprzez obowiązujący w Banku system wewnętrznych limitów i wartości ostrzegawczych.

Płynność w Banku rozpatrywana jest w następującym horyzoncie czasowym: płynność śróddzienna – w ciągu dnia, płynność bieżąca – w okresie do 7 dni; płynność krótkoterminowa – w okresie do 1 miesiąca; płynność średnioterminowa – w okresie powyżej 1 miesiąca do 12 miesięcy; płynność długoterminowa – w okresie powyżej 12 miesięcy.

Podstawowym źródłem finansowania Banku jest systematycznie budowana, zdywersyfikowana baza depozytowa z dużym udziałem stabilnych depozytów od klientów detalicznych (uzupełniona depozytami klientów korporacyjnych i sektora publicznego) oraz wyemitowane obligacje

długoterminowe i otrzymane pożyczki od międzynarodowych instytucji finansowych (które dodatkowo stanowią źródło finansowania płynności w walutach obcych; pozostałe niedopasowanie walutowe jest pokrywane transakcjami FX Swap).

Posiadane przez Bank aktywa płynne (nadwyżka płynności), utrzymywane są przede wszystkim w postaci charakteryzujących się wysoką płynnością bonów pieniężnych NBP (stanowiących 68% portfela płynnych nieobciążonych papierów wartościowych) oraz obligacji Skarbu Państwa (32%), charakteryzujących się niskim ryzykiem szczególnym. Portfel tych papierów jest uzupełniony gotówką oraz środkami utrzymywanymi w NBP (ponad zadeklarowany poziom rezerwy obowiązkowej). Aktywa płynne (nadwyżka płynności) stanowią bufor dla zabezpieczenia płynności w ewentualnych sytuacjach kryzysowych, tj. istnieje możliwość ich zastawu, upłynnienia w ramach transakcji repo bądź sprzedaży w dowolnym momencie, bez istotnej utraty wartości. Możliwości sprzedaży aktywów płynnych (ryzyko płynności produktu) są systematycznie monitorowane. W analizach tych brane są pod uwagę przede wszystkim: wielkość emisji, obrót rynkowy oraz zmienność ceny kupna / sprzedaży.

Zgodnie z rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego i Narodowego Banku Polskiego, Bank ma możliwość korzystania z dodatkowych źródeł finansowania w postaci kredytu technicznego i lombardowego w NBP. Jest również operacyjnie przygotowany do wystąpienia do NBP celem uzyskania kredytu refinansowego.

Bank organizuje proces zarządzania ryzykiem płynności w szczególności za pomocą podziału kompetencji organów Banku oraz właściwych komórek organizacyjnych centrali przy wykonywaniu zadań i podejmowaniu decyzji w procesie zarządzania ryzykiem płynności. Komórki organizacyjne są wzajemnie niezależne. Obszary powstawania ryzyka i komórki organizacyjne kontroli ryzyka znajdują się pod nadzorem różnych Członków Zarządu Banku.

Bank wyznacza nadzorcze miary płynności zgodnie z następującymi regulacjami: Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności, Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 648/2012, Rozporządzeniem delegowanym Komisji (UE) 2015/61 z dnia 10 października 2014 roku uzupełniającym rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 w odniesieniu do wymogu pokrycia wpływów netto dla instytucji kredytowych oraz Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/322 z dnia 10 lutego 2016 roku zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 ustanawiające wykonawcze standardy techniczne dotyczące sprawozdawczości nadzorczej instytucji w odniesieniu do wymogu pokrycia wpływów netto.

Do obecnie obowiązujących norm płynności krótkoterminowej zalicza się współczynniki: M1 (luka płynności krótkoterminowej – różnica pomiędzy sumą wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym a wartością środków obcych niestabilnych) i M2 (współczynnik płynności krótkoterminowej – iloraz sumy wartości podstawowej i uzupełniającej rezerwy płynności w dniu sprawozdawczym do wartości środków obcych niestabilnych) oraz wymóg pokrycia wpływów netto – LCR (relacja aktywów płynnych do wpływów netto (tj. różnicy pomiędzy wpływami a wpływami) przez okres występowania warunków skrajnych, trwający 30 dni kalendarzowych). Natomiast do norm długoterminowych zalicza się współczynniki: M3 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi – iloraz funduszy własnych banku pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu rozliczenia dostawy, oraz ryzyka kontrahenta do aktywów niepłynnych) i M4 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi – iloraz funduszy własnych banku pomniejszonych o łączną wartość wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka rynkowego i z tytułu rozliczenia dostawy, oraz ryzyka kontrahenta i środków obcych stabilnych do sumy aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności). Ponadto Bank wyznacza i sprawozdaje do KNF wskaźnik stabilnego finansowania netto (NSFR).

W 2016 roku Bank, zgodnie z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/313 z dnia 1 marca 2016 roku zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 w odniesieniu do dodatkowych wskaźników monitorowania na potrzeby sprawozdawczości w zakresie płynności, wdrożył i przesyła do NBP w ramach sprawozdawczości obowiązkowej raporty ALMM.

W 2016 roku (analogicznie jak w 2015 roku) nadzorcze miary płynności, tj. miary M1-M4 oraz LCR były wyznaczane codziennie (tj. w każdym dniu roboczym) i pozostawały na bezpiecznym poziomie, znacznie przewyższającym poziom regulacyjny. Wg stanu na 31 grudnia 2016 roku normy te kształtowały się następująco:

Miara	Wartość na 31.12.2016	Wartość na 31.12.2015
LCR	120%	80%
M1	1 201 mln zł	623 mln zł
M2	1,37	1,24
M3	56,89	38,51
M4	1,28	1,24

W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności bieżącej i krótkoterminowej Bank wprowadził następujące miary i narzędzia: (i) aktywa płynne – stanowiące bufor dla oczekiwanych i nieoczekiwanych wypływów w horyzoncie 30 dni; (ii) zapas płynności – który mierzy poziom aktywów płynnych, pomniejszonych o oczekiwane oraz nieoczekiwane wypływy, wyznaczone w terminie 30 dni; (iii) ocenę stabilności bazy depozytowej; (iv) lukę płynności krótkoterminowej (dla PLN, EUR, CHF i USD) – pokazującą poziom niedopasowania w strukturach finansowania w walutach obcych; luka ta przede wszystkim obejmuje przepływy z transakcji na rynku hurtowym oraz z transakcji pochodnych oraz (v) testy warunków skrajnych (pozwalające m.in. na weryfikację możliwości utrzymania płynności w zdefiniowanym w Banku horyzoncie czasowym w poszczególnych scenariuszach). W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności średnio- i długoterminowego Bank wyznacza i monitoruje: (i) lukę płynności kontraktową oraz urealnioną (która jest uzupełniana o systematycznie przeprowadzane analizy: stabilności bazy depozytowej, koncentracji bazy depozytowej, wielkości przedpłat kredytów oraz poziomu zrywalności depozytów); (ii) wskaźniki pokrycia aktywów długoterminowych pasywami długoterminowymi; (iii) wskaźnik pokrycia kredytów służących finansowaniu długoterminowych potrzeb klientów najbardziej stabilnymi źródłami finansowania oraz (iv) prognozę zapasu płynności, aktywów płynnych oraz nadzorczych miar płynności. Zgodnie z Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego Bank przeprowadza również pogłębioną analizę płynności długoterminowej. Wyniki przeprowadzanych analiz są wykorzystywane do zarządzania płynnością Banku. Jednocześnie proces opracowywania krótko- i długoterminowych Planów finansowych Banku zawiera ocenę płynności, tak aby zapewnić adekwatną strukturę finansowania i przestrzeganie nadzorczych miar płynności.

Bank, w opracowywanych analizach płynnościowych, uwzględnia również możliwość niekorzystnej zmiany kursów walut obcych, w szczególności CHF i EUR, potencjalnie mogące powodować zwiększenie potrzeb płynnościowych.

Zgodnie z podpisanymi z kontrahentami aneksami zabezpieczającymi do umów ramowych (Credit Support Annex, CSA) Bank, w przypadku niekorzystnych zmian rynkowych (m.in. kursów walutowych), zobowiązany jest do złożenia dodatkowych depozytów zabezpieczających; w przypadku korzystnych zmian - Bank otrzymuje dodatkowe zabezpieczenie od kontrahentów. Bank nie posiada w umowach z kontrahentami postanowień zmieniających wysokość składanego zabezpieczenia ze względu na zmianę posiadanego ratingu. Oznacza to, iż obniżenie poziomu oceny zdolności kredytowej nie wpływa na wysokość i sposób wyliczenia depozytów zabezpieczających.

W celu oceny skuteczności procesu zarządzania ryzykiem płynności, dla większości z powyższych miar ustalane są limity lub wartości ostrzegawcze w ramach zestawu wewnętrznych limitów ryzyka płynności, których struktura ma charakter hierarchiczny (tzn. ustalane są na poziomie Rady Nadzorczej, Zarządu Banku oraz Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami). Obowiązujące limity i wartości ostrzegawcze podlegają systematycznym przeglądom, tak aby pozwalały na skuteczne monitorowanie płynności. Limity i wartości ostrzegawcze określają ramy dla tolerancji Banku w zakresie płynności i są zgodne z przyjętym przez Bank apetytem na to ryzyko. Kształtowanie odpowiedniego profilu ryzyka płynności wspierane jest poprzez uwzględnienie kosztu płynności w ramach obowiązującego w Banku systemu cen transferowych.

Ponadto Bank posiada zatwierdzony przez Zarząd Banku Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych, który określa potencjalne źródła pogorszenia / utraty płynności, zasady postępowania i kompetencje w sytuacjach awaryjnych, mających na celu oszacowanie horyzontu przetrwania oraz możliwości i kosztów przywrócenia stanu stabilnej płynności. Plan ten,

oprócz analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych (której założenia są zgodne z przeprowadzonymi testami warunków skrajnych), zawiera także mierzalne i niemierzalne symptomy wyprzedzające sytuacje awaryjne, powalające na systematyczne monitorowanie źródeł powstawania sytuacji kryzysowych w zakresie płynności. Analizy scenariuszowe płynności w sytuacjach awaryjnych oraz testy warunków skrajnych obejmują trzy rodzaje scenariuszy: (1) kryzys wewnętrzny - jego źródłem jest utrata zaufania do Banku przez uczestników rynku (tzw. „run na Bank”), zmniejszenie dostępności finansowania, zmaterializowanie się ryzyka koncentracji oraz obniżenie ratingu Banku; (2) kryzys zewnętrzny - zakłada materializację ryzyka walutowego, wzrost stóp procentowych, kryzys na rynkach finansowych i ewentualne efekty drugiej rundy oraz (3) kryzys mieszany – stanowi połączenie elementów zarówno kryzysu wewnętrznego jak i zewnętrznego. Dokonywane stress testy pozwalają na identyfikację czynników, których materializacja może generować w Banku ryzyko płynności oraz opracowanie działań koniecznych do podjęcia, w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych. Bank w ramach dokonywanych analiz przeprowadza również analizę wrażliwości na poszczególne czynniki generujące ryzyko płynności oraz testy odwrócone. Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych jest systematycznie weryfikowany i aktualizowany, tak aby gwarantował operacyjne przygotowanie Banku do uruchomienia potencjalnych działań podejmowanych w sytuacji zagrożenia płynności. Analiza scenariuszowa płynności w sytuacjach awaryjnych jest opracowywana w trybie półrocznym, a testy warunków skrajnych – w okresach miesięcznych. Wnioski z przeprowadzanych testów są uwzględniane w bieżącym zarządzaniu płynnością i ryzykiem płynności, a także w strukturze aktywów i pasywów.

Testy wykonane w 2016 roku, podobnie jak w 2015 roku, pokazują, że Bank posiada stabilną sytuację płynnościową, a posiadane aktywa płynne (nadwyżka płynności) pozwalają na przetrwanie założonych scenariuszy, w których Bank zakłada przeżycie w określonym horyzoncie czasowym.

Stosowane przez Bank miary i narzędzia podlegają cyklicznym przeglądom i są systematycznie aktualizowane, co służy lepszemu odwzorowaniu profilu płynności. W 2016 roku Bank w ramach wdrażania postanowień Rekomendacji C KNF dotyczącej zarządzania ryzykiem koncentracji dokonał przeglądu metodologii uwzględniania koncentracji w kalkulacji środków stabilnych. Proces monitorowania płynności i ryzyka płynności w Banku jest wspierany przez dedykowany system informatyczny (w szczególności w zakresie generowania kontraktowej i urealnionej luki płynności).

Wyniki analizy ryzyka płynności, wraz z wynikami testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz - w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku.

W 2016 roku, podobnie jak w 2015 roku, sytuacja płynnościowa Banku była systematycznie monitorowana i pozostawała na bezpiecznym poziomie, a rozwój akcji kredytowej – ściśle skorelowany ze źródłami pozyskania finansowania. Bank dokonał bezpiecznego refinansowania euroobligacji w kwocie 250 mln EUR za pomocą środków od klientów detalicznych i korporacyjnych. Kontynuowany od 2015 r. wzrost udziału depozytów od klientów detalicznych w źródłach finansowania oraz wzrost kapitałów własnych Banku (w wysokości 400 mln zł), jako stabilne finansowanie, miały pozytywny wpływ na miary płynności zarówno krótko- jak i długoterminowe.

W poniższych tabelach zaprezentowano kontraktową lukę płynności (wartości bilansowe):

31 grudnia 2016	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	0,41	0,31	0,31	0,37	0,68	1,00	
Aktywa razem	3 175 610	377 366	814 047	1 338 271	6 751 006	8 146 266	20 602 566
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	354 995	306 617	806 557	1 145 062	5 003 561	6 421 491	14 038 283
Zobowiązania razem	7 749 518	3 658 571	2 896 088	965 951	3 013 322	2 319 116	20 602 566
- w tym zobowiązania wobec klientów	7 655 607	3 595 988	2 862 106	955 980	1 844 889	182 642	17 097 212
Luka	-4 573 908	-3 281 205	-2 082 041	372 320	3 737 684	5 827 150	-
Luka skumulowana	-4 573 908	-7 855 113	-9 937 154	-9 564 834	-5 827 150	-	-

31 grudnia 2015	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
-----------------	----	------	------	-------	------	---------	-------

Wskaźnik luki płynności	0,41	0,34	0,30	0,35	0,66	1,00	
Aktywa razem	2 917 818	825 883	817 448	1 118 403	6 523 377	8 582 902	20 785 831
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	280 759	768 760	616 312	991 798	5 210 453	6 519 750	14 387 832
Zobowiązania razem	7 179 750	3 741 264	4 412 417	963 077	2 177 746	2 311 577	20 785 831
- w tym zobowiązania wobec klientów	7 060 641	3 464 667	3 274 138	755 400	1 066 448	348 762	15 970 056
Luka	-4 261 932	-2 915 381	-3 594 969	155 326	4 345 631	6 271 325	-
Luka skumulowana	-4 261 932	-7 177 313	-10 772 282	-10 616 956	-6 271 325	-	-

W poniższych tabelach zaprezentowano urealnioną lukę płynności (wartości bilansowe):

31 grudnia 2016	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	2,93	1,45	1,08	0,83	0,79	1,00	
Aktywa razem	3 386 235	426 972	765 936	1 163 553	6 988 097	7 871 773	20 602 566
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	121 624	356 445	763 290	1 152 876	5 797 245	5 846 803	14 038 283
Zobowiązania razem	1 156 800	1 474 221	1 626 460	2 643 347	9 272 724	4 429 014	20 602 566
- w tym zobowiązania wobec klientów	1 062 889	1 411 638	1 592 478	2 633 376	8 104 291	2 292 540	17 097 212
Luka	2 229 435	-1 047 249	-860 524	-1 479 794	-2 284 627	3 442 759	-
Luka skumulowana	2 229 435	1 182 186	321 662	-1 158 132	-3 442 759	-	-

31 grudnia 2015	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	2,78	1,47	0,88	0,72	0,74	1,00	
Aktywa razem	3 238 984	844 449	770 371	1 113 172	6 580 161	8 238 694	20 785 831
- w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom	285	789 062	576 981	1 025 205	5 858 357	6 137 942	14 387 832
Zobowiązania razem	1 164 645	1 622 658	2 717 072	2 817 591	8 668 169	3 795 696	20 785 831
- w tym zobowiązania wobec klientów	1 045 536	1 346 061	1 578 793	2 609 914	7 556 871	1 832 881	15 970 056
Luka	2 074 339	-778 209	-1 946 701	-1 704 419	-2 088 008	4 442 998	-
Luka skumulowana	2 074 339	1 296 130	-650 571	-2 354 990	-4 442 998	-	-

Przepływy środków pieniężnych instrumentów pochodnych (rozliczenia brutto)

Zestawienie zapadalności instrumentów pochodnych według terminów umownych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku zaprezentowano w poniższych tabelach (wartości niezdykontowane):

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	986 647	809 464	443 924	872 037	462 140	3 574 212
FX forward	38 621	68 207	30 745	87 111	120 687	345 371
FX Spot	206 347	-	-	-	-	206 347
FX Swap	721 931	723 068	386 524	723 647	-	2 555 170
IRS	19 748	18 189	26 655	61 279	341 453	467 324
Wypływy, w tym:	991 949	817 679	443 204	861 663	450 193	3 564 688
FX forward	38 864	66 010	30 858	87 287	120 352	343 371
FX Spot	206 379	-	-	-	-	206 379
FX Swap	729 208	731 843	387 282	716 264	-	2 564 597
IRS	17 498	19 826	25 064	58 112	329 841	450 341

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	526 756	524 910	454 010	571 710	508 095	2 585 481
FX forward	60 315	180 689	70 282	63 596	77 491	452 373
FX Spot	51 418	-	-	-	-	51 418
FX Swap	398 823	322 564	365 998	437 860	-	1 525 245
IRS	16 200	21 657	17 730	70 254	430 604	556 445
Wypływy, w tym:	516 984	519 517	448 869	563 303	489 845	2 538 518
FX forward	59 616	182 347	70 118	62 901	75 596	450 578
FX Spot	51 432	-	-	-	-	51 432
FX Swap	391 777	314 410	359 467	432 145	-	1 497 799
IRS	14 159	22 760	19 284	68 257	414 249	538 709

Ryzyko płynności zobowiązań warunkowych

Zestawienie wymagalności zobowiązań warunkowych według terminów umownych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku zaprezentowano w poniższych tabelach (wartości niezdyskontowane):

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania warunkowe	2 123 026	-	-	-	-	-	2 123 026
Finansowe, w tym:	1 889 510	-	-	-	-	-	1 889 510
- otwarte linie kredytowe, w tym:	1 837 266	-	-	-	-	-	1 837 266
- odwołalne	1 566 602	-	-	-	-	-	1 566 602
- nieodwołalne	270 664	-	-	-	-	-	270 664
- otwarte akredytywy importowe	19 423	-	-	-	-	-	19 423
- promesy udzielenia kredytu, w tym:	32 821	-	-	-	-	-	32 821
- nieodwołalne	32 821	-	-	-	-	-	32 821
Gwarancje	220 481	-	-	-	-	-	220 481
Gwarantowanie emisji	13 035	-	-	-	-	-	13 035

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania warunkowe	4 262 910	-	-	-	-	-	4 262 910
Finansowe, w tym:	2 595 144	-	-	-	-	-	2 595 144
- otwarte linie kredytowe, w tym:	2 149 949	-	-	-	-	-	2 149 949
- odwołalne	1 820 260	-	-	-	-	-	1 820 260
- nieodwołalne	329 689	-	-	-	-	-	329 689
- otwarte akredytywy importowe	159 779	-	-	-	-	-	159 779
- promesy udzielenia kredytu, w tym:	285 416	-	-	-	-	-	285 416
- nieodwołalne	285 416	-	-	-	-	-	285 416
Gwarancje	1 654 731	-	-	-	-	-	1 654 731

Gwarantowanie emisji 13 035 - - - - - 13 035

Ryzyko płynności zobowiązań pozabilansowych

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania z tytułu zawartej umowy leasingu operacyjnego	69	108	160	324	606	-	1 267
Zobowiązania z tytułu umów czynszu	13	240	2 890	885	26 646	3 909	34 583
Zobowiązania z tytułu zakupu wartości niematerialnych	-	402	1 029	-	-	-	1 431

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12 M	1 – 5 Y	Pow. 5 Y	Razem
Zobowiązania z tytułu zawartej umowy leasingu operacyjnego	83	166	235	310	346	-	1 140
Zobowiązania z tytułu umów czynszu	9	335	1 979	2 032	42 836	1 647	48 838
Zobowiązania z tytułu zakupu wartości niematerialnych	-	463	1 783	104	-	-	2 350

6.2.2. Ryzyko stopy procentowej

Ryzyko stopy procentowej jest rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian stóp procentowych na prognozowany wynik finansowy, wartość ekonomiczną kapitału własnego oraz wartość bieżącą posiadanych dłużnych papierów wartościowych.

Głównym celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej jest dążenie do stabilizacji i optymalizacji wyniku odsetkowego (WO), przy jednoczesnym ograniczeniu negatywnego wpływu zmian rynkowych stóp procentowych na wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK).

W tym celu Bank wykorzystuje dwa narzędzia: posiadany portfel inwestycyjny oraz transakcje pochodne, dokonywane w ramach rachunkowości zabezpieczeń. Budowany w księdze bankowej portfel inwestycyjny powinien między innymi przyczynić się do zabezpieczenia wyniku odsetkowego, generowanego na kapitałach własnych Banku, jak również stabilnej części niewrażliwych na zmianę stopy procentowej osadów na rachunkach bieżących. Z drugiej strony portfel ten powoduje zmienność kapitału z aktualizacji wyceny.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej. Jej celem jest zabezpieczenie wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu, stanowiących część portfela obligacji dostępnych do sprzedaży. Przeprowadzone transakcje zabezpieczające IRS ograniczają fluktuacje kapitału pod wpływem zmian stóp procentowych.

Proces monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej jest wspierany przez dedykowany system informatyczny, za pomocą którego Bank w szczególności wyznacza / przeprowadza: (i) lukę przeszacowania (repricing gap), prezentującą wartości aktywów, pasywów i pozycji bilansowych wrażliwych na zmiany stóp procentowych w okresach wymagalności / zapadalności bądź przeszacowania, (ii) symulację wyniku odsetkowego – analizę dynamiczną, odzwierciedlającą projekcję WO w zadanych przedziałach czasowych, w oparciu o przyjęte scenariusze rozwoju Banku, jak również założenia odnośnie kształtowania się czynników rynkowych, (iii) symulację

wartości bieżącej (net present value, NPV), prezentującą wartości zdyskontowane, według zadanych parametrów rynkowych, wszystkich przepływów pieniężnych; w oparciu o analizy NPV wyznaczone są miary BPV oraz WEK, (iv) szoki cenowe pod analizę ryzyka bazowego, których celem jest oszacowanie wpływu na wynik odsetkowy zróżnicowanej zmiany oprocentowania produktów, których oprocentowanie oparte jest o różne stawki bazowe, (v) analizę ryzyka krzywej dochodowości, której celem jest oszacowanie wpływu na wartość ekonomiczną kapitału własnego nierównoległych zmian kształtu krzywej dochodowości, (vi) analizę ryzyka opcji klienta, której celem jest oszacowanie wpływu na wynik finansowy Banku realizowanych przez klientów opcji wbudowanych w produkty odsetkowe oraz (vii) testy warunków skrajnych. Zgodnie z Rekomendacją G Bank monitoruje ryzyko stopy procentowej poprzez ocenę jego komponentów, tj. ryzyko przeszacowania, ryzyko opcji klienta, ryzyko bazowe oraz ryzyko krzywej dochodowości.

W I kwartale 2016 roku zakończył się przegląd metodologii monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej, którego celem było m.in. uwzględnienie ujemnych stóp procentowych i możliwości obniżenia się oprocentowania poniżej 0 dla poszczególnych produktów wrażliwych na ryzyko stopy procentowej.

Wpływ zmiany stóp procentowych na wynik odsetkowy (zmiany o ± 100 p.b.) oraz na wartość ekonomiczną kapitału (zmiany o ± 200 p.b.) zostały przedstawione w poniższej tabeli.

(w tys. zł)	WEK		WO	
	- 200 p.b.	+ 200 p.b.	- 100 p.b.	+ 100 p.b.
31.12.2016	-42 584	-23 709	-54 563	36 939
31.12.2015*	-65 948	-18 497	-42 048	27 495
Zmiana	23 364	-5 212	-12 515	9 444

*w związku z aktualizacją metodologii wyznaczania miar w marcu 2016 r. (przede wszystkim w zakresie uwzględniania ujemnych stóp procentowych) dane na 31.12.2015 r. zostały sprowadzone do porównywalności i zaprezentowane zostały wg nowej metodologii.

W 2016 roku, analogicznie jak w 2015 roku, powyższe miary znajdowały się w ramach limitów/wartości ostrzegawczych.

Asymetryczny wpływ zmian stóp procentowych na WO i WEK wynika z charakterystyki oprocentowania poszczególnych pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w tym m.in. ograniczenia wzrostu oprocentowania kredytów (do 2-krotności stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego, powiększonej o 7 punktów procentowych) oraz w ograniczenia spadku poszczególnych źródeł finansowania do poziomu 0, przy ujemnych rynkowych stopach procentowych.

W 2016 roku, analogicznie jak w 2015 roku ryzyka opcji klienta, ryzyko bazowe oraz ryzyko krzywej dochodowości znajdowały się na bezpiecznym poziomie.

W procesie szacowania kapitału wewnętrznego Banku, uwzględnia się ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Na dzień 31 grudnia 2016 roku ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej było istotne, utworzono kapitał wewnętrzny w wysokości 42,6 mln zł (w wysokości WEK). Na dzień 31 grudnia 2015 roku przedmiotowe ryzyko również było istotne, utworzono kapitał wewnętrzny w wysokości 52,5 mln zł.

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze handlowej jest uzyskanie w tym obszarze działalności, zakładanego w planie finansowym wyniku finansowego, przy akceptowalnej ekspozycji Banku na przedmiotowe ryzyko oraz minimalizacja jego negatywnych skutków z tytułu posiadanych w księdze handlowej instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

W BOŚ S.A., w celu monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, wykorzystuje się: (i) model wartości zagrożonej (model VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność stóp procentowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy, (ii) BPV (tzn. wrażliwość papierów wartościowych i instrumentów pochodnych generujących ryzyko stopy procentowej przy zmianie stóp procentowych o 1 p.b.), (iii) system limitów oraz (iv) testy warunków skrajnych.

Wartość VaR stopy procentowej w księdze handlowej oraz wpływ testu warunków skrajnych na portfel handlowy zmiany o ± 200 p.b., w okresach rocznych, kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną, średnią, oraz na datę sprawozdawczą):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy				Testy warunków skrajnych ± 200 p. b. na datę	
	średnia	max	Min	na datę		
31.12.2016	484	1 388	61	381		-8 522
31.12.2015	596	2 404	102	1 061		-6 325

W celu weryfikacji Bank raz na miesiąc przeprowadza analizę back-testing, kalkulowaną poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR, z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku, wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy,
- 2) limit BPV dla instrumentów generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej, obowiązujący zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia, osobno dla pozycji w papierach dłużnych i dla IRS oraz łącznie dla tych instrumentów,
- 3) limity maksymalnej, dwudniowej i ciągniętej miesięcznej straty na aktywach w portfelu handlowym.

Kalkulowanie i monitorowanie poziomu wykorzystania poszczególnych limitów jest przeprowadzane wg stanu na każdy dzień roboczy, a w odniesieniu do limitów BPV – również w ciągu dnia oraz systematycznie raportowane kadrze zarządzającej.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej i handlowej w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. W księdze bankowej badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian:

- 1) stóp procentowych na: (i) wynik odsetkowy (WO), (ii) wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK), (iii) na portfel w księdze bankowej: papierów wartościowych w ramach rachunkowości zabezpieczeń, dłużnych papierów wartościowych, transakcji IRS oraz FX swap:
  - scenariusze równoległego przesunięcia krzywych stóp procentowych o ± 100 p.b. : ± 500 p.b.,
  - scenariusze spłaszczenia, wygięcia i wystromienia krzywych stóp procentowych
  - kursów walutowych na WO oraz WEK - scenariusze zmiany kursów walutowych o $\pm 5\%$ i o $\pm 20\%$,
- 2) stóp procentowych i kursów walutowych łącznie na WO oraz WEK – scenariusze łącznych zmian kursów walutowych o $\pm 10\%$, oraz stóp procentowych o ± 100 p.b.

W księdze handlowej badany jest wpływ skrajnie niekorzystnych zmian poziomu rynkowych stóp procentowych na wynik Banku oraz zmienności stóp procentowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami stóp procentowych na poziom VaR zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
  - równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych (w tym grube ogony oraz spread),
  - wygięcie krzywych stóp procentowych,
  - zmiana nachylenia krzywych stóp procentowych,
- 2) parametryczne:
  - równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych,
  - wzrost zmienności stóp procentowych,
  - skrajnie niekorzystna zmiana korelacji stóp procentowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki tej analizy pokazują, iż, przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, działalność w portfelu zarówno bankowym jak i handlowym Banku utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki przeprowadzanego monitoringu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej oraz w księdze handlowej, wraz z wynikami przeprowadzonych testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz – w cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku, Komitetu ds. Ryzyka.

Zestawienie umownych dat zmiany oprocentowania (tzn. terminów płatności lub przeliczania w zależności, który termin jest wcześniejszy) dla pozycji bilansowych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku prezentują poniższe tabele:

Luka przeszacowania

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych*\	Nieoprocentowane**\	Razem
Aktywa								
Kasa, środki w Banku Centralnym	482 944	-	-	-	-	-	30 786	513 730
Należności od innych banków	22 512	-	15 000	-	-	-	104 010	141 522
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	35 000	-	-	-	15 580	-	-1 604	48 976
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	117 177	-	117 177
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	4 840	-	4 840
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	4 311 280	6 511 064	2 651 779	190 508	197 956	-	175 696	14 038 283
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	3 575 975	98 301	283 640	105 650	1 303 500	-	41 726	5 408 792
- dostępne do sprzedaży	2 900 975	98 301	283 640	105 650	756 000	-	78 136	4 222 702
- utrzymywane do terminu zapadalności	675 000	-	-	-	547 500	-	-36 410	1 186 090
Inne aktywa ***\	-	-	-	-	-	-	329 246	329 246
Aktywa razem	8 427 711	6 609 365	2 950 419	296 158	1 517 036	122 017	679 860	20 602 566

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych*\	Nieoprocentowane**\	Razem
Zobowiązania								
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	3 427	48 356	52 873	-	-	-	11 108	115 764
Zobowiązania wobec klientów	8 027 559	4 435 464	2 750 385	810 688	907 545	-	165 571	17 097 212
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	119 253	-	119 253
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	27 406	-	27 406
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	146 000	680 000	-	-	-	3 702	829 702
Zobowiązania podporządkowane	150 000	183 000	252 500	-	-	-	15 873	601 373
Pozostałe zobowiązania *****\	-	-	-	-	-	-	70 388	70 388
Zobowiązania razem	8 180 986	4 812 820	3 735 758	810 688	907 545	146 659	266 642	18 861 098
Kapitał własny	-	-	-	-	-	-	1 741 468	1 741 468
Luka	246 725	1 796 545	-785 339	-514 530	609 491	-24 642	-1 328 250	-

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, kredyty ze środków obcych; ujemna wartość w wierszu „Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu” wynika z różnicy pomiędzy wartością rynkową a nominalną obligacji w portfelu

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

*****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

Luka przeszacowania

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych**\	Nieoprocentowane**\	Razem
Aktywa								
Kasa, środki w Banku Centralnym	576 177	-	-	-	-	-	38 712	614 889
Należności od innych banków	124 145	-	15 000	-	-	-	76	139 221
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	73 000	-	-	-	30 000	-	-3 794	99 206
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	199 325	-	199 325
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	11 557	-	11 557
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	1 966 826	9 033 107	2 720 536	223 624	370 936	-	72 803	14 387 832
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	2 906 875	135 277	479 650	150 750	1 198 485	-	109 085	4 980 122
- dostępne do sprzedaży	2 606 875	135 277	304 650	70 750	825 985	-	108 537	4 052 074
- utrzymywane do terminu zapadalności	300 000	-	175 000	80 000	372 500	-	548	928 048
Inne aktywa ***\	-	-	-	-	-	-	353 679	353 679
Aktywa razem	5 647 023	9 168 384	3 215 186	374 374	1 599 421	210 882	570 561	20 785 831

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6 – 12 M	Pow. 1 Y	Wycena instrumentów pochodnych*\	Nieoprocentowane**\	Razem
Zobowiązania								
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	54 447	110 364	51 294	-	-	-	304	216 409
Zobowiązania wobec klientów	3 645 069	8 271 183	3 137 271	611 924	222 880	-	81 729	15 970 056
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	-	-	-	151 343	-	151 343
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-	-	37 621	-	37 621
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	326 000	1 945 375	-	-	-	46 757	2 318 132
Zobowiązania podporządkowane	150 000	183 000	252 500	-	-	-	14 461	599 961
Pozostałe zobowiązania ****\	-	-	-	-	-	-	63 295	63 295
Zobowiązania razem	3 849 516	8 890 547	5 386 440	611 924	222 880	188 964	206 546	19 356 817
Kapitał własny*****\	-	-	-	-	-	-	1 429 014	1 429 014
Luka	1 797 507	277 837	-2 171 254	-237 550	1 376 541	21 918	-1 064 999	-

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, kredyty ze środków obcych

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

*****\w związku z dokonaniem w 2016 roku przeglądem i aktualizacją metodologii ujmowania kapitału własnego w procesie zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej, dane na 31.12.2015 r. zostały sprowadzone do porównywalności i zaprezentowane zostały wg nowej metodologii.

Pochodne instrumenty finansowe

Poniższe tabele zawierają dekompozycję instrumentów pochodnych na instrumenty bazowe – w celu przedstawienia ich wrażliwości na zmiany stóp procentowych (wartości nominalne):

31-12-2016	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX forward	38 621	68 207	30 745	87 111	120 687	345 371
FX Spot	206 347	-	-	-	-	206 347
FX Swap	721 931	723 068	386 524	723 647	-	2 555 170
IRS	1 936 546	1 164 980	758 930	303 666	2 555 232	6 719 354
Razem	2 903 445	1 956 255	1 176 199	1 114 424	2 675 919	9 826 242
Pasywa						
FX forward	38 864	66 010	30 858	87 287	120 352	343 371
FX Spot	206 379	-	-	-	-	206 379
FX Swap	729 208	731 843	387 282	716 264	-	2 564 597
IRS	1 535 266	1 240 831	569 292	283 536	3 090 429	6 719 354
Razem	2 509 717	2 038 684	987 432	1 087 087	3 210 781	9 833 701
Saldo	393 728	-82 429	188 767	27 337	-534 862	

31-12-2015	1 M	1 – 3 M	3 – 6 M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX forward	60 315	180 689	70 282	63 596	77 491	452 373
FX Spot	51 418	-	-	-	-	51 418
FX Swap	398 823	322 564	365 998	437 860	-	1 525 245
IRS	1 191 866	1 474 573	2 212 960	347 442	3 037 199	8 264 040
Razem	1 702 422	1 977 826	2 649 240	848 898	3 114 690	10 293 076
Pasywa						
FX forward	59 616	182 347	70 118	62 901	75 596	450 578
FX Spot	51 432	-	-	-	-	51 432
FX Swap	391 777	314 410	359 467	432 145	-	1 497 799
IRS	670 030	1 298 349	2 430 526	376 922	3 488 213	8 264 040
Razem	1 172 855	1 795 106	2 860 111	871 968	3 563 809	10 263 849
Saldo	529 567	182 720	-210 871	-23 070	-449 119	

Aktywa i zobowiązania finansowe o stałym i zmiennym oprocentowaniu na dzień 31 grudnia 2016 roku.

31-12-2016	O stałym oprocentowaniu	O zmiennym oprocentowaniu	Wycena instru- mentów pochod- nych*\	Nieopro- cento- wane**\	Razem
Aktywa					
Kasa, środki w Banku Centralnym	37 000	445 944	-	30 786	513 730
Należności od innych banków	-	37 512	-	104 010	141 522
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	15 580	35 000	-	-1 604	48 976
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	117 177	-	117 177
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	4 840	-	4 840
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	357 921	13 504 666	-	175 696	14 038 283
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	3 453 500	1 913 566	-	41 726	5 408 792
- dostępne do sprzedaży	2 906 000	1 238 566	-	78 136	4 222 702
- utrzymywane do terminu zapadalności	547 500	675 000	-	-36 410	1 186 090
Inne aktywa ***\	-	-	-	329 246	329 246
Aktywa razem	3 864 001	15 936 688	122 017	679 860	20 602 566
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	47 018	57 638	-	11 108	115 764
Zobowiązania wobec klientów	10 069 236	6 862 405	-	165 571	17 097 212
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	119 253	-	119 253
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	27 406	-	27 406
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	826 000	-	3 702	829 702
Zobowiązania podporządkowane	-	585 500	-	15 873	601 373
Pozostałe zobowiązania ****\	-	-	-	70 388	70 388
Zobowiązania razem	10 116 254	8 331 543	146 659	266 642	18 861 098
Kapitał własny	-	-	-	1 741 468	1 741 468

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, kredyty ze środków obcych; ujemna wartość w wierszu „Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu” wynika z różnicy pomiędzy wartością rynkową a nominalną obligacji w portfelu

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

Aktywa i zobowiązania finansowe o stałym i zmiennym oprocentowaniu na dzień 31 grudnia 2015 roku.

31-12-2015	O stałym oprocentowaniu	O zmiennym oprocentowaniu	Wycena instru- mentów pochod- nych*\	Nieopro- cento- wane**\	Razem
Aktywa					
Kasa, środki w Banku Centralnym	-	576 177	-	38 712	614 889
Należności od innych banków	-	139 145	-	76	139 221
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	30 000	73 000	-	-3 794	99 206
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	199 325	-	199 325
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	11 557	-	11 557
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	365 226	13 949 803	-	72 803	14 387 832
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	3 253 485	1 617 552	-	109 085	4 980 122
- dostępne do sprzedaży	2 625 985	1 317 552	-	108 537	4 052 074
- utrzymywane do terminu zapadalności	627 500	300 000	-	548	928 048
Inne aktywa ***\	-	-	-	353 679	353 679
Aktywa razem	3 648 711	16 355 677	210 882	570 561	20 785 831
Zobowiązania					
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	108 308	107 797	-	304	216 409
Zobowiązania wobec klientów	9 477 211	6 411 116	-	81 729	15 970 056
Pochodne instrumenty finansowe	-	-	151 343	-	151 343
Pochodne instrumenty zabezpieczające	-	-	37 621	-	37 621
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	1 135 375	1 136 000	-	46 757	2 318 132
Zobowiązania podporządkowane	-	585 500	-	14 461	599 961
Pozostałe zobowiązania ****\	-	-	-	63 295	63 295
Zobowiązania razem	10 720 894	8 240 413	188 964	206 546	19 356 817
Kapitał własny*****\	-	-	-	1 429 014	1 429 014

*\ kolumna prezentuje bilansową wycenę instrumentów pochodnych; profil ryzyka stopy procentowej związany z instrumentami pochodnymi przedstawiony został w tabeli „Pochodne instrumenty finansowe”

**\ kolumna prezentuje m.in. odsetki, kapitałowe papiery wartościowe, kredyty ze środków obcych

***\ w tym: inwestycje w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

****\ w tym: rezerwy, zobowiązania z tyt. bieżącego podatku dochodowego, pozostałe zobowiązania

*****\ w związku z dokonaniem w 2016 roku przeglądem i aktualizacją metodologii ujmowania kapitału własnego w procesie zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej, dane na 31.12.2015 r. zostały sprowadzone do porównywalności i zaprezentowane zostały wg nowej metodologii

Rachunkowość zabezpieczeń

Przyjęte zasady rachunkowości zabezpieczeń

Bank prowadzi politykę rachunkowości zabezpieczeń, zgodnie z warunkami określonymi w międzynarodowych standardach rachunkowości. Rachunkowość zabezpieczeń jest integralnym elementem procesu zarządzania ryzykiem finansowym w BOŚ S.A. Zarządzanie ryzykiem finansowym odbywa się w ramach obowiązującego w Banku procesu zarządzania ryzykiem. W momencie ustanowienia zabezpieczenia, Bank formalnie wyznacza i dokumentuje powiązania zabezpieczające oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia. Dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji lub transakcji, charakter zabezpieczanego ryzyka oraz sposób oceny efektywności instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej zabezpieczanej pozycji.

Zabezpieczanym ryzykiem jest ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu. Do czerwca 2016 roku Bank stosował również rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych dla portfela kredytów hipotecznych denominowanych w EUR. W maju oraz czerwcu 2016 roku zapadły cztery IRS zabezpieczające przepływy pieniężne o łącznym nominale 100 mln EUR w ramach rachunkowości zabezpieczeń.

Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych

Bank w okresie objętym zabezpieczeniem dokonuje zabezpieczenia zmienności przepływów pieniężnych wynikającej ze zmian rynkowych stóp procentowych. Pozycję zabezpieczaną stanowią pozycje oparte o zmienną stopę procentową, instrumentem zabezpieczającym są transakcje Interest Rate Swap (IRS). Dzięki ustanowieniu powiązania zabezpieczającego w rachunku zysków i strat uzyskiwany jest efekt wzajemnego kompensowania się zmian przepływów pieniężnych instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian przepływów pieniężnych. Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Celem testu prospektywnego jest sprawdzenie czy szacowane przyszłe zmiany przepływów pieniężnych z pozycji zabezpieczającej są nie większe od przyszłych zmian przepływów pieniężnych z pozycji zabezpieczanej. Test retrospektywny jest wykonywany w oparciu o metodę hipotetycznego derywatu, w ramach którego następuje porównanie zmiany wartości transakcji zabezpieczających oraz hipotetycznego derywatu. Testy są wykonywane z częstotliwością kwartalną.

Zmiana wartości godziwej instrumentów zabezpieczających wykazywana jest w kapitale z aktualizacji wyceny, w wielkości w jakiej zabezpieczenie jest efektywne.

Nieefektywna część zabezpieczenia ujmowana jest w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy”. Efektywna część wyceny transakcji zabezpieczających jest klasyfikowana do rachunku zysków i strat do pozycji „Przychody odsetkowe” w okresach naliczania przychodów odsetkowych od zabezpieczanych kredytów.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank nie stosował rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych. W maju i czerwcu 2016 roku zapadły transakcje IRS w ramach rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych kredytów hipotecznych w EUR. Na dzień 31 grudnia 2015 roku w kapitale z aktualizacji wyceny zaewidencjonowana była kwota 5 190 tys. zł, dotycząca efektywnej części powiązania zabezpieczającego w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych. Zmiana nieefektywności powiązania zabezpieczającego, wynikająca z niedopasowania w kompensowaniu zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej ujęta w rachunku zysków i strat w okresie od 1 stycznia 2016 roku do 31 grudnia 2016 roku wyniosła 358 tys. zł.

Część nieefektywna powiązania zabezpieczającego, wynikająca z niedopasowania w kompensowaniu zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej ujęta w rachunku zysków i strat według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku wyniosła -358 tys. zł.

Wartość godziwa instrumentów zabezpieczających w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych

Wyszczególnienie	31-12-2016		31-12-2015	
	wartość nominalna	wartość godziwa	wartość nominalna	wartość godziwa
Instrumenty zabezpieczające	-	-	-	-
Intrest Rate Swap (IRS) – wycena dodatnia	-	-	426 150	4 832

Okresy, w których Bank oczekuje wystąpienia przepływów pieniężnych, będących przedmiotem zabezpieczenia w rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych, a tym samym – ich wpływu na wynik finansowy zaprezentowano poniżej.

Oczekiwane terminy reklasyfikacji kwot ujętych na kapitale do rachunku wyników.

31-12-2016	do 1 roku	1 – 3 lat	3 – 5 lat
Oczekiwane kwoty netto	-	-	-

31-12-2015	do 1 roku	1 – 3 lat	3 – 5 lat
Oczekiwane kwoty netto	5 190	-	-

Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej

Bank w okresie objętym zabezpieczeniem dokonuje zabezpieczenia zmienności wartości godziwej obligacji o stałym oprocentowaniu wynikające ze zmian rynkowych stóp procentowych. Pozycję zabezpieczaną stanowi część obligacji Skarbu Państwa utrzymywana w portfelu dostępnym do sprzedaży. Instrumentem zabezpieczającym są transakcje Interest Rate Swap (IRS), w których Bank dokonuje płatności w oparciu o stałą stopę procentową, a otrzymuje kupon oparty o zmienną stopę (6-miesięczny WIBOR). Dzięki ustanowieniu powiązania zabezpieczającego, w rachunku zysków i strat uzyskiwany jest efekt wzajemnego kompensowania się zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej z tytułu zabezpieczanego ryzyka. Zabezpieczeniu podlega tylko jeden rodzaj ryzyka (tj. ryzyko zmienności stóp procentowych). Spread pomiędzy kwotowaniami obligacji skarbowych i transakcji IRS zostaje wyłączony z zabezpieczenia.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian wartości godziwej wynikających z zabezpieczanego ryzyka. Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Test prospektywny polega na analizie miary BPV pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego. Test retrospektywny jest wykonywany w oparciu o metodę bezpośredniej kompensaty, w ramach której następuje porównanie zmian wartości transakcji zabezpieczających oraz pozycji zabezpieczanej wynikających ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka. Testy wykonywane są z częstotliwością kwartalną.

Zmiana wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikająca ze zmian rynkowych stóp procentowych ujmowana jest w rachunku zysków i strat. Zmiany wartości godziwej obligacji, nie wynikające ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka odnoszone są na kapitał z aktualizacji wyceny. Zmiany wyceny instrumentu zabezpieczającego ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Wg stanu na 31 grudnia 2016 roku Bank posiadał dwa powiązania zabezpieczające wartość godziwą – zabezpieczenie ustanowione w lipcu 2012 roku oraz zabezpieczenie ustanowione 20 października 2015 roku. Zabezpieczenie ustanowione 20 października 2015 roku obejmuje 240 mln zł obligacji Skarbu Państwa DS0725 zapadających w lipcu 2025 roku.

Wg stanu na 31 grudnia 2016 roku na rachunku zysków i strat zaksięgowano kwotę 886 tys. zł, wynikającą ze zmian wartości godziwej obligacji z tytułu ryzyka stopy procentowej oraz wartości godziwej transakcji IRS. W kapitale z aktualizacji wyceny zaewidencjonowana była kwota -24 049 tys. zł, stanowiąca sumę wpływu na kapitał obligacji z momentu ustanowienia powiązania

zabezpieczającego (-11 345 tys. zł) oraz zmiany wartości godziwej obligacji wynikającej z niezabezpieczonej części ryzyka (spreadu pomiędzy kwotowaniami obligacji i transakcji IRS).

Wyszczególnienie	31-12-2016		31-12-2015	
	wartość nominalna	wartość godziwa	wartość nominalna	wartość godziwa
Instrumenty zabezpieczające			-	-
Interest Rate Swap (IRS) – wycena ujemna	536 000	18 016	536 000	33 455
Pozycja zabezpieczana				
Obligacje SP - wycena dodatnia	489 000	18 902	489 000	30 878
Łączny wpływ na wynik		886	-	-2 577

6.2.3. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian kursów walutowych na wynik finansowy Banku.

Celem Banku w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym w księdze bankowej jest nieutrzymywanie otwartych indywidualnych pozycji. Ekspozycje walutowe, wynikające z działalności prowadzonej w ramach księgi bankowej, są systematycznie transferowane do Departamentu Skarbu tego samego dnia lub najpóźniej – następnego dnia roboczego.

Głównymi pozycjami walutowymi Banku są pozycje w PLN, USD, EUR i CHF.

Dla monitorowania ryzyka walutowego na otwartych pozycjach walutowych w księdze handlowej (bilansowych i pozabilansowych), podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, stosuje się: (i) model wartości zagrożonej (VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność kursów walutowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy, (ii) system limitów oraz (iii) testy warunków skrajnych.

Wartość VaR dla otwartych pozycji walutowych Banku, w okresach rocznych oraz wpływ testu warunków skrajnych na portfel handlowy wzrostu lub spadku kursów walutowych o 30%, kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną, średnią i na datę sprawozdawczą):

(w tys. zł)	VaR 10-dniowy				Testy warunków skrajnych wzrost/spadek kursów walutowych o 30%.	
	średnia	max	Min	na datę	na datę	
31.12.2016	180	763	4	90		-2 629
31.12.2015	139	703	4	111		-3 050

Bank, w celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej, raz w miesiącu przeprowadza analizy back-testing, poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku, wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka walutowego w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy,
- 2) limity kwotowe na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut, obowiązujące zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia,
- 3) limity straty dziennej i ciągniętej miesięcznej z tytułu transakcji wymiany walut.

Kontrola wykorzystania ww. limitów przeprowadzana jest każdego dnia roboczego, a w odniesieniu do limitów na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut Banku – również w ciągu dnia. Informacje o poziomie wykorzystania poszczególnych limitów są systematycznie raportowane kierownictwu BOŚ S.A.

Przeprowadzone analizy wskazują, że w badanym okresie ryzyko walutowe kształtowało się na umiarkowanym poziomie.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka walutowego w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. Badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian kursów walutowych w stosunku do PLN i kursów krzyżowych par walutowych EUR/USD i EUR/CHF na wynik z pozycji wymiany oraz zmian zmienności kursów walutowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami kursów walutowych na poziom VaR, zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

1) historyczne:

- historyczny wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN (w tym grube ogony),
- wzrost/spadek kursów krzyżowego EUR/CHF oraz EUR/USD.

2) parametryczne:

- wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN o 30%,
- wzrost zmienności kursów walutowych,
- skrajnie niekorzystna zmiana korelacji kursów walutowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki analizy stress-testing pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji, działalność Banku w zakresie ryzyka walutowego utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki analizy ryzyka walutowego w księdze handlowej, wraz z wynikami testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w – cyklach kwartalnych - dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka.

Zestawienie otwartych pozycji walutowych na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku zaprezentowano w poniższych tabelach:

Ryzyko walutowe (wartości bilansowe netto)

w tys. zł

31-12-2016	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	493 487	18 078	1 110	492	563	513 730
Należności od innych banków	15 446	66 793	53 418	2 056	3 809	141 522
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	48 976	-	-	-	-	48 976
Pochodne instrumenty finansowe	116 320	857	-	-	-	117 177
Pochodne instrumenty zabezpieczające	4 840	-	-	-	-	4 840
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	10 550 974	1 947 998	219 827	1 319 484	-	14 038 283
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	5 408 631	140	21	-	-	5 408 792
- dostępne do sprzedaży	4 222 541	140	21	-	-	4 222 702
- utrzymywane do terminu zapadalności	1 186 090	-	-	-	-	1 186 090
Inwestycje w jednostkach zależnych	76 605	-	-	-	-	76 605
Inne aktywa *\\	246 613	3 992	653	1 051	332	252 641
Aktywa razem	16 961 892	2 037 858	275 029	1 323 083	4 704	20 602 566

*\\ pozycja składa się z następujących pozycji: wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego, inne aktywa

Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową

356 155   96 722   322 385   25 378

Zobowiązania

Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	58 509	19 395	-	37 860	-	115 764
Zobowiązania wobec klientów	15 169 420	1 754 209	139 873	6 470	27 240	17 097 212
Pochodne instrumenty finansowe	118 782	471	-	-	-	119 253
Pochodne instrumenty zabezpieczające	27 406	-	-	-	-	27 406
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 702	-	-	-	-	829 702
Zobowiązania podporządkowane	601 373	-	-	-	-	601 373
Rezerwy	6 402	90	101	-	-	6 593
Pozostałe zobowiązania	53 539	7 335	2 686	-	235	63 795
Zobowiązania razem	16 865 133	1 781 500	142 660	44 330	27 475	18 861 098

Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową

606 898   228 399   1 601 630   2 515

Bilansowa pozycja netto	256 358	132 369	1 278 753	-22 771		
Pozabilansowa pozycja netto	-250 743	-131 677	-1 279 245	22 863		
Otwarta pozycja walutowa Banku	5 615	692	-492	92		

Ryzyko walutowe (wartości bilansowe netto)

w tys. zł

31-12-2015	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	600 641	11 711	1 334	541	662	614 889
Należności od innych banków	17 677	71 984	34 735	1 316	13 509	139 221
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	99 206	-	-	-	-	99 206
Pochodne instrumenty finansowe	199 044	281	-	-	-	199 325
Pochodne instrumenty zabezpieczające	4 832	6 725	-	-	-	11 557
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	10 695 418	2 127 299	188 986	1 376 129	-	14 387 832
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe, w tym:	4 979 970	135	17	-	-	4 980 122
- dostępne do sprzedaży	4 051 922	135	17	-	-	4 052 074
- utrzymywane do terminu zapadalności	928 048	-	-	-	-	928 048
Inwestycje w jednostkach zależnych	87 912	386	-	-	-	88 298
Inne aktywa	260 164	3 304	901	662	350	265 381
Aktywa razem	16 944 864	2 221 825	225 973	1 378 648	14 521	20 785 831
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		1 241 762	52 291	3 972	17 678	
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	95 332	72 779	-	48 298	-	216 409
Zobowiązania wobec klientów	13 828 573	2 000 664	103 312	6 027	31 480	15 970 056
Pochodne instrumenty finansowe	151 198	145	-	-	-	151 343
Pochodne instrumenty zabezpieczające	37 621	-	-	-	-	37 621
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	1 211 509	1 106 623	-	-	-	2 318 132
Zobowiązania podporządkowane	599 961	-	-	-	-	599 961
Rezerwy	17 201	604	46	-	-	17 851
Pozostałe zobowiązania	33 505	9 462	1 667	468	342	45 444
Zobowiązania razem	15 974 900	3 190 277	105 025	54 793	31 822	19 356 817
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		270 349	175 844	1 327 785	388	
Bilansowa pozycja netto		-968 452	120 948	1 323 855	-17 301	
Pozabilansowa pozycja netto		971 413	-123 554	-1 323 813	17 290	
Otwarta pozycja walutowa Banku		2 961	-2 606	42	-11	

Walutowa pozycja pozabilansowa wynika przede wszystkim z zawartych transakcji fx swap, które są używane przez Bank do pokrycia niedopasowania płynnościowego w walutach obcych.

6.3. Zarządzanie kapitałem

6.3.1. Cele, polityka i procesy zarządzania kapitałem.

W strukturze funduszy własnych Banku dominuje kapitał podstawowy Tier I.

Fundusze własne Banku na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku, zgodnie z obowiązującymi na te daty przepisami, przedstawiają się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Fundusze własne	2 047 684	1 713 195
Kapitał Tier I (fundusze podstawowe)	1 626 467	1 287 994
Kapitał Tier II (fundusze uzupełniające)	421 217	425 201

Wartość funduszy własnych została wyznaczona zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zwanym dalej CRR, obowiązującym od 1 stycznia 2014 roku.

W dniu 12 lipca 2016 roku Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego w Warszawie, zarejestrował podwyższenie kapitału zakładowego Banku w drodze emisji akcji zwykłych na okaziciela serii U oraz zmianę Statutu Banku w tym zakresie. Wysokość kapitału zakładowego Banku po rejestracji wynosi 628 732 450 zł. W dniu 22 grudnia 2016 roku Bank uzyskał zgodę na zaklasyfikowanie instrumentów kapitałowych – w postaci wyemitowanych przez Bank akcji serii U - jako instrumentów w kapitale podstawowym Tier I. Skutkiem powyższego jest znaczący wzrost funduszy własnych według stanu na 31.12.2016 r. w porównaniu do 31.12.2015 r.

Celem ograniczania ryzyka spadku współczynników kapitałowych Bank monitoruje kształtowanie się skali i struktury działalności Banku oraz czynników mogących mieć wpływ na obniżenie się poziomu funduszy własnych Banku.

Zgodnie z art. 128 ust. 1 Prawa Bankowego, Bank utrzymuje fundusze własne na poziomie nie niższym niż wyższa z następujących wartości:

- wartość wynikająca ze spełnienia wymogów w zakresie funduszy własnych, o których mowa w art. 92 Rozporządzenia CRR,
- oszacowana przez Bank kwota, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Bank oraz zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka (kapitał wewnętrzny).

Bank z częstotliwością kwartalną szacuje kapitał wewnętrzny na pokrycie:

1) ryzyk I filara:

- dla ryzyka kredytowego w oparciu o model wewnętrzny bazujący na nieoczekiwanej stracie, kredytowej i wymogi regulacyjne,
- dla poszczególnych rodzajów ryzyka wchodzących w skład grupy ryzyka rynkowego - w oparciu o wymogi regulacyjne,
- dla ryzyka operacyjnego - w oparciu o model wewnętrzny bazujący na uproszczonej metodzie zaawansowanego pomiaru z wykorzystaniem podejścia Loss Distribution Approach (LDA),

2) ryzyk II filara dla ryzyk, których poziom został oceniony jako istotny.

Poziom kapitału wewnętrznego kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Kapitał wewnętrzny	1 468 861	1 441 361

6.3.2. Kalkulacja wymogów kapitałowych

Bank Ochrony Środowiska S.A. wyznacza wymogi w zakresie funduszy własnych zgodnie z obowiązującym od 1 stycznia 2014 roku Rozporządzeniem CRR.

Całkowity wymóg w zakresie funduszy własnych stanowiący sumę wymogów z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Całkowity wymóg w zakresie funduszy własnych, w tym:	1 135 185	1 129 849
- wymóg z tytułu ryzyka kredytowego i ryzyka kredytowego kontrahenta	1 070 713	1 062 666
- wymóg z tytułu ryzyka rynkowego	3 264	6 336
- wymóg z tytułu ryzyka operacyjnego	57 401	55 404
- wymóg z tytułu ryzyka korekty wyceny kredytowej	3 807	5 443

6.3.3. Deklaracja zgodności z wymogami w zakresie adekwatności kapitałowej.

Zgodnie z art. 92 Rozporządzenia CRR, Bank jest zobowiązany utrzymywać łączny współczynnik kapitałowy na poziomie co najmniej 8%. Współczynnik kapitału Tier I i współczynnik kapitału podstawowego Tier I powinny wynosić odpowiednio co najmniej 6% i 4,5%.

Poziom współczynników kapitałowych kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Łączny współczynnik kapitałowy	14,43%	12,13%
Współczynnik kapitału Tier I	11,46%	9,12%

W 2006 roku, w toku postępowania administracyjnego związanego z uzyskaniem przez NFOŚiGW zezwolenia na wykonywanie prawa głosu z akcji Banku, NFOŚiGW zobowiązał się wobec KNF do utrzymania współczynnika wypłacalności Banku (zwanego obecnie łącznym współczynnikiem kapitałowym) na poziomie co najmniej 12%. Postępowanie administracyjne, na potrzeby którego NFOŚiGW zaciągnął wobec KNF zobowiązanie, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, było prowadzone w związku z odkupieniem przez NFOŚiGW akcji Banku posiadanych przez Skandinaviska Enskilda Banken. Bank uwzględnia potrzeby kapitałowe wynikające z zobowiązania nałożonego przez KNF w planach finansowych oraz strategii Banku.

Komisja Nadzoru Finansowego w dniu 22 października 2015 roku poinformowała banki o wprowadzeniu bufora zabezpieczającego zwiększającego wymogi dla współczynników kapitałowych o 1,25 p.p. W efekcie, od 1 stycznia 2016 roku zalecane przez Komisję minimalne wskaźniki kapitałowe wzrosły do poziomów 10,25% dla współczynnika kapitału Tier I oraz 13,25% dla łącznego współczynnika kapitałowego TCR.

W dniu 19 października 2016 roku Komisja Nadzoru Finansowego zaleciła utrzymywanie przez Bank funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenie ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, na poziomie 0,74 p.p. ponad wartość łącznego współczynnika kapitałowego, o którym mowa w art. 92 ust. 1 lit. c Rozporządzenia CRR, który powinien składać się z co najmniej 75% z kapitału Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,56 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. b Rozporządzenia CRR) oraz co najmniej w 0,56% z kapitału podstawowego Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,41 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. a Rozporządzenia CRR).

Poziom adekwatności kapitałowej Banku na dzień 31 grudnia 2016 roku utrzymywał się powyżej poziomów zalecanych przez Komisję Nadzoru Finansowego. W okresie od 1 stycznia 2016 roku do 22 grudnia 2016 roku Bank spełniał minimalne wymogi kapitałowe w zakresie funduszy własnych,

o których mowa w art. 92 Rozporządzenia CRR oraz we wskazanym okresie Bank nie spełniał wymogów kapitałowych zgodnie z rekomendacjami KNF.

7. Wynik z tytułu odsetek

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze z tytułu		
Kredytów i pożyczek, w tym od:	554 303	508 600
- Banków	1 423	1 118
- Klientów, w tym:	552 880	507 482
- korporacyjnych	326 523	262 478
- detalicznych	164 197	167 313
- finansów publicznych	62 160	77 689
- pozostałych	-	2
Instrumentów finansowych, w tym:	138 130	144 981
- dostępnych do sprzedaży	91 798	94 201
- utrzymywanych do terminu zapadalności	37 246	42 482
- przeznaczonych do obrotu	9 086	8 298
Transakcji zabezpieczających	-	2 751
Razem	692 433	656 332

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Koszty odsetek i podobne koszty z tytułu:		
Lokat przyjętych, depozytów i rachunków bankowych, w tym od:	294 953	260 728
- Banków	2 280	3 524
- Klientów, w tym:	292 673	257 204
- korporacyjnych	69 384	89 415
- detalicznych	208 272	148 812
- finansów publicznych	15 005	18 430
- funduszy ekologicznych	12	547
Kredytów i pożyczek, w tym od:	2 878	6 049
- Banków	496	848
- Klientów	2 382	5 201
Środków funduszy z przeznaczeniem na kredyty	355	1 791
Instrumentów finansowych - dłużne papiery własnej emisji*\	88 445	133 640
Transakcji zabezpieczających	4 516	-
Razem	391 147	402 208

*\W maju 2016 r. zostały wykupione euroobligacje, co miało wpływ na zmniejszenie kosztów.

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Przychody odsetkowe wyliczone metodą efektywnej stopy procentowej w odniesieniu do aktywów finansowych, które nie są wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	683 347	645 283
Koszty odsetkowe wyliczone metodą efektywnej stopy procentowej w odniesieniu do zobowiązań finansowych, które nie są wyceniane w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	386 631	402 208
Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze dotyczące aktywów finansowych objętych rezerwą z tytułu utraty wartości	59 996	43 377

8. Wynik z tytułu opłat i prowizji

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Przychody z tytułu opłat i prowizji		
Oplaty za obsługę rachunków klientów, inne operacje rozliczeniowe w obrocie krajowym i zagranicznym	43 316	48 790
Prowizje od kredytów	27 083	29 529
Prowizje z tytułu opłat BFG	6 881	1 230
Prowizje od gwarancji i akredytywy	4 455	7 733
Pozostałe opłaty	6	3
Razem	81 741	87 285

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Koszty z tytułu opłat i prowizji		
Oplaty z tytułu kart płatniczych	6 444	5 660
Prowizje płacone innym bankom w obrocie gotówkowym	541	517
Oplaty od rachunków bieżących	1 256	2 787
Oplaty z tytułu świadczonych usług przez Euronet	1 522	677
Prowizje z tytułu udzielonych kredytów i pożyczek	914	1 665
Pozostałe opłaty	1 473	968
Razem	12 150	12 274

Bank nie prowadził działalności powierniczej w latach 2016 – 2015.

9. Przychody z tytułu dywidend

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Papiery wartościowe dostępne do sprzedaży	5 082	5 122
Przychody z tytułu dywidend od jednostek podporządkowanych	10 300	8 500
Razem	15 382	13 622

W kwocie dywidendy na koniec 2016 roku znajduje się dywidenda od spółki Kemipol sp. z o.o. w wysokości 4 780 tys. zł (w 2015 roku 4 881 tys. zł), WODKAN Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. w wysokości 302 tys. zł (w 2015 roku 241 tys. zł), Domu Maklerskiego BOŚ S.A. w wysokości 8 000 tys. zł (w 2015 roku 6 500 tys. zł) oraz BOŚ Ekosystem sp. z o.o. w wysokości 2 300 tys. zł. W roku 2015 spółka BOŚ Eko Profit S.A. w wysokości 2 000 tys. zł.

10. Wynik na działalności handlowej

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	1 351	-1 936
- wynik na sprzedaży	1 111	-1 367
- wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej	240	-569
Pochodne instrumenty finansowe	34 641	26 855
- wynik z tyt. realizacji kontraktu, w tym:	34 619	14 717
transakcje FX swap	24 710	8 634
transakcje IRS	9 909	6 083
- wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej	22	12 138
Razem	35 992	24 919

11. Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wynik na sprzedaży aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży - kwota wyłączona z kapitału własnego, ujęta w wyniku finansowym, w tym:	553	25 071
- zyski	855	27 918
- straty	-302	-2 847

Wysoki wynik w 2015 roku na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych był efektem wykorzystania sprzyjających zmian cen obligacji Skarbu Państwa i ich sprzedaży.

12. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających przepływy pieniężne	358	-358
Wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających wartość godziwą	15 439	5 414
Wynik z tyt. wyceny obligacji skarbowych podlegających rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej w części podlegającej zabezpieczeniu	-11 976	-4 349
Razem	3 821	707

13. Wynik z pozycji wymiany

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wynik z tytułu operacji wyceny zrealizowany	43 128	61 084
Wynik z tytułu operacji wyceny niezrealizowany	-23 905	-26 142
Razem	19 223	34 942

14. Pozostałe przychody operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Rozwiązanie rezerw na zobowiązania, w tym:	344	2 405
- rezerwy na zobowiązania i roszczenia	42	1 196
- pozostałe rezerwy	302	1 209
Przychody z tytułu odzyskanych należności przedawnionych, umorzonych i nieściągalnych	579	329
Z tytułu sprzedaży lub likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych	210	2 641
Przychody z tytułu zwrotu kosztów windykacji należności	431	632
Przychody od sprzedaży towarów i usług	651	1 014
Korekta odsetek od zerwanych depozytów z lat ubiegłych	331	271
Przychody z tytułu odszkodowań, kar i grzywien	8	68
Pozostałe *\\	2 091	1 840
Razem	4 645	9 200

*\\ w tym głównie zwrot obowiązkowych opłat

15. Pozostałe koszty operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Likwidacja środków trwałych, wartości niematerialnych	432	795
Przekazane darowizny	900	1 203
Utworzenie rezerw na przyszłe zobowiązania, w tym:	1 965	1 990
- rezerwa na zobowiązania i roszczenia	1 085	1 362
- pozostałe rezerwy	880	628
Koszty windykacji należności	2 855	1 978
Korekta odsetek i prowizji od kredytów z lat ubiegłych	1 933	4 577
Koszty utrzymania i administracji wynajmowanych lokali własnych	757	912
Koszty z tytułu odszkodowań, kar i grzywien	1 603	4 400
Pozostałe	382	669
Razem	10 827	16 524

16. Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Akcje i udziały w jednostkach zależnych (dotworzenie)	-11 308	-
Kredytów i pożyczek udzielonych innym bankom (dotworzenie/rozwiązanie), w tym:	-	-4 530
- na należności bilansowe	-	-4 531
- na zobowiązania pozabilansowe	-	1
Kredytów i pożyczek udzielonych klientom oraz zobowiązań pozabilansowych, w tym:	-209 488	-108 408
na należności bilansowe (dotworzenie):	-211 274	-108 043
Kredyty udzielone klientom detalicznym	-48 135	-53 724
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	-162 947	-54 481
Kredyty udzielone finansom publicznym	24	162
Kredyty udzielone pozostałym klientom	-216	-
na zobowiązania pozabilansowe (rozwiązanie/dotworzenie):	1 786	-365
Kredyty udzielone klientom detalicznym	63	-347
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	1 723	-19
Kredyty udzielone finansom publicznym	-	1
Razem	-220 796	-112 938

Wynik odpisów kredytów i pożyczek klientów na należności bilansowe:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wycena indywidualna	-167 287	-58 696
Wycena grupowa	-43 987	-49 347
Razem	-211 274	-108 043

17. Ogólne koszty administracyjne

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Świadczenia pracownicze (Nota 18)	133 787	136 082
Koszty administracyjne, w tym:	132 466	174 916
- koszty rzeczowe	92 116	104 382
- podatki i opłaty	1 224	1 443
- składka i wpłaty na BFG	36 724	58 022
- składka i wpłaty na KNF	2 277	2 041
- koszty działalności Rzecznika Finansowego	125	-
- Fundusz Wsparcia Kredytobiorców	-	9 028
Amortyzacja, w tym:	36 853	43 751
- od środków trwałych	10 009	16 146
- od wartości niematerialnych	26 844	27 605
Razem	303 106	354 749

Ogólne koszty administracyjne Banku zmniejszyły się w stosunku do 2015 r., głównie na skutek spadku kosztów związanych ze składką BFG, kosztów rzeczowych, kosztów składki na Fundusz Wsparcia Kredytobiorców i kosztów amortyzacji.

18. Świadczenia pracownicze

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Wynagrodzenia	111 720	113 446
Składki na ubezpieczenia społeczne	22 067	22 636
Razem	133 787	136 082

Spadek kosztów świadczeń pracowniczych miał związek m.in. z obniżeniem zatrudnienia, które w Banku zmniejszyło się w relacji do stanu na koniec 2015 r., a także w związku z obniżeniem wynagrodzeń Członków Zarządu i części kadry kierowniczej.

W saldzie wynagrodzeń znajdują się koszty:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Odpraw emerytalnych	501	861

19. Obciążenia podatkowe

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Podatek bieżący	-	-67
Podatek odroczony*\	16 263	7 365
Razem	16 263	7 298
Zysk/Strata brutto	-84 236	-46 615
Podatek dochodowy według stawki 19 %	16 005	8 857
Trwałe różnice pomiędzy wynikiem brutto a podstawą opodatkowania:	258	-1 492
a) zmniejszające:	5 547	4 596
- otrzymane dywidendy	2 923	2 588
- rozwiązane odpisy aktualizujące należności	1 872	1 503
- pozostałe	752	505
b) zwiększające:	-5 289	-6 614
z tego :		
- utworzone odpisy aktualizujące należności	-2 178	-3 486
- pozostałe	-3 111	-3 128
Odliczenia od dochodu	-	526
- darowizny	-	-
- nowe technologie	-	526
Obciążenia podatkowe dotyczące wyniku finansowego roku bieżącego	16 263	7 365
Zwiększenie obciążeń podatkowych w związku z korektami dotyczącymi lat ubiegłych	-	-67
Ogółem obowiązkowe obciążenia wyniku finansowego	16 263	7 298
Efektywna stawka podatkowa	19%	16%

*\ więcej informacji na temat odroczonego podatku dochodowego przedstawiono w nocie 36

Zmiana stanu podatku odroczonego w okresie

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Stan na początek okresu	44 401	28 328
- zmiana stanu ujemnych różnic przejściowych	15 038	4 703
- zmiana stanu dodatnich różnic przejściowych	4 431	11 370
- razem zmiana stanu w tym:	19 469	16 073
- zmiana stanu na kapitale z aktualizacji wyceny	3 206	8 708
- zmiana stanu odniesiona na rachunek zysków i strat	16 263	7 365
Stan na koniec okresu (nota 36)	63 870	44 401

20. Zysk/Strata przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk/strata przypadający na jedną akcję wylicza się jako iloraz zysku/straty przypadającego na akcjonariuszy Banku oraz średniej ważonej liczby akcji zwykłych w trakcie roku.

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Zysk/Strata netto	-67 973	-39 317
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tysiącach)	41 743	22 843
Podstawowy zysk/strata na akcję (wyrażony w zł, gr)	-1 ,63	-1,72

Zysk/Strata rozwodniony na akcję jest równy zyskowi/stracie podstawowemu na akcję w prezentowanych okresach.

Niezrealizowane warranty nie wpływają na rozwodnienie zysku/straty na jedną akcję w prezentowanych okresach. W przyszłości, po spełnieniu określonych warunków mogą mieć wpływ na rozwodnienie średniej ważonej liczby akcji (Nota 43).

21. Kasa, środki w Banku Centralnym

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Środki pieniężne w kasie	30 786	38 712
Środki w Banku Centralnym	482 944	576 177
Razem	513 730	614 889

22. Należności od innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (nota 46)	22 512	25 004
Kredyty i pożyczki udzielone innym bankom	1	2 371
Należności z tytułu zabezpieczeń instrumentów pochodnych	103 934	99 141
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	-	-
Minus: odpisy aktualizujące należności od innych banków (bank ukraiński)	-	-2 370
Razem	126 447	124 146
Papiery dłużne zaklasyfikowane do portfela pożyczek i należności	15 075	15 075
Razem	141 522	139 221

Należności od innych banków wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

23. Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Dłużne papiery wartościowe	-	-
- obligacje Skarbu Państwa	48 976	99 206
Razem	48 976	99 206

Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

24. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Wyszczególnienie	31-12-2016			31-12-2015		
	Kredyty i pożyczki brutto	Minus: odpisy aktualizujące	Kredyty i pożyczki netto	Kredyty i pożyczki brutto	Minus: odpisy aktualizujące	Kredyty i pożyczki netto
Kredyty udzielone klientom detalicznym	4 838 164	225 558	4 612 606	4 972 638	188 348	4 784 290
Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	7 907 013	334 343	7 572 670	7 620 022	190 130	7 429 892
Kredyty udzielone finansom publicznym	1 853 138	135	1 853 003	2 173 799	159	2 173 640
Kredyty udzielone pozostałym klientom	2 586	2 586	-	-	-	-
Razem	14 600 901	562 622	14 038 279	14 766 459	378 637	14 387 822
Pozostałe należności	4	-	4	10	-	10
Razem	14 600 905	562 622	14 038 283	14 766 469	378 637	14 387 832

Kredyty i pożyczki udzielone klientom wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

W kredytach i pożyczkach udzielonych klientom znajdują się kredyty preferencyjne z dopłatami do odsetek od NFOŚiGW i WFOŚiGW, które w prezentowanych okresach wynoszą:

	31-12-2016	31-12-2015
Kredyty preferencyjne z dopłatą do odsetek	287 598	336 795

Dopłaty do odsetek w 2016 roku wynosiły średnio 1,2 - 1,3 stopy redyskonta weksli natomiast w 2015 roku wynosiły średnio 1,1 – 1,2 stopy redyskonta weksli.

Zmiany stanu odpisów aktualizujących na utratę wartości kredytów i pożyczek

Wyszczególnienie	Kredyty udzielone klientom detalicznym	Kredyty udzielone klientom korporacyjnym	Kredyty udzielone finansom publicznym	Kredytu udzielone pozostałym klientom	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2016	188 348	190 130	159	-	378 637
Zwiększenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	158 817	274 274	97	816	434 004
Zmniejszenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	-110 682	-111 327	-121	-600	-222 730
Kredyty odpisane w ciągu roku jako nieściągalne w tym:	-10 942	-18 772	-	-	-29 714
-Zbycie wierzytelności funduszom sekurytyzacyjnym	-9 858	-15 805	-	-	-25 663
Inne zmniejszenia/zwiększenia	17	38	-	2 370	2 425
Stan na koniec okresu 31-12-2016	225 558	334 343	135	2 586	562 622
Stan na początek okresu 01-01-2015	158 386	155 856	1 766	-	316 008
Zwiększenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	191 390	153 342	28	-	344 760
Zmniejszenie odpisów aktualizujących na utratę wartości	-137 666	-98 861	-190	-	-236 717
Kredyty odpisane w ciągu roku jako nieściągalne w tym:	-23 762	-20 180	-1 445	-	-45 387
-Zbycie wierzytelności funduszom sekurytyzacyjnym	-22 232	-19 460	-2	-	-41 694
Inne zmniejszenia	-	-27	-	-	-27
Stan na koniec okresu 31-12-2015	188 348	190 130	159	-	378 637

25. Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Dłużne papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej:	4 164 694	3 994 075
Skarbu Państwa	1 558 679	1 587 038
NBP - ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (Nota 44)	2 079 509	1 799 401
Banków	78 520	76 400
Finansów publicznych	388 177	474 026
Pomocnicze instytucje finansowe	59 809	57 210
Kapitałowe papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej:	58 008	57 999
- notowane	22 830	22 830
- nienotowane	35 178	35 169
Razem	4 222 702	4 052 074

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

W 2016 r. Bank Ochrony Środowiska S.A. nie dokonał żadnej transakcji sprzedaży kapitałowych papierów wartościowych.

W 2015 r. Bank Ochrony Środowiska S.A. dokonał pakietowej transakcji sprzedaży 200 411 106 szt. akcji spółki Polimex-Mostostal S.A.

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności		
Dłużne papiery wartościowe – według zamortyzowanego kosztu:		
Skarbu Państwa	1 186 090	928 048
	1 186 090	928 048
Razem	1 186 090	928 048
Razem inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe	5 408 792	4 980 122

Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymane do terminów zapadalności wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 26.

W dostępnych do sprzedaży papierach wartościowych Skarbu Państwa część stanowiła zabezpieczenie umów pożyczek otrzymanych od banków i międzynarodowych instytucji finansowych z terminem wykupu:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- powyżej roku	1 053 890	1 104 081
Razem	1 053 890	1 104 081

W utrzymywanych do terminu zapadalności papierach wartościowych Skarbu Państwa część stanowiła zabezpieczenie funduszu ochrony środków gwarantowanych w ramach BFG z terminem wykupu:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- do roku	-	24 079
- powyżej roku	90 643	57 180
Razem	90 643	81 259

W utrzymywanych do terminu zapadalności papierach wartościowych Skarbu Państwa część stanowiła zabezpieczenie umów pożyczek otrzymanych od banków i międzynarodowych instytucji finansowych z terminem wykupu:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- do roku	-	139 277
- powyżej roku	646 835	610 010
Razem	646 835	749 287

26. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności

31-12-2016	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	powyżej 3 miesiący do 6 miesiący	powyżej 6 miesiący do 12 miesięcy	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 22)	126 447	-	75	-	-	15 000	-	141 522
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (nota 23)	-	-	-	-	15 272	33 704	-	48 976
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (nota 24)	354 995	306 617	806 557	1 145 062	5 003 561	6 421 491	-	14 038 283
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (nota 25)	2 137 516	222	4 844	187 731	1 263 813	570 589	57 987	4 222 702
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności (nota 26)	-	-	-	-	392 423	793 667	-	1 186 090
Razem	2 618 958	306 839	811 476	1 332 793	6 675 069	7 834 451	57 987	19 637 573

31-12-2015	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	powyżej 3 miesiący do 6 miesiący	powyżej 6 miesiący do 12 miesięcy	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 22)	124 146	-	75	-	-	15 000	-	139 221
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (nota 23)	-	-	-	-	9 807	89 399	-	99 206
Kredyty i pożyczki udzielone klientom (nota 24)	280 759	768 760	616 312	991 798	5 210 453	6 519 750	-	14 387 832
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe dostępne do sprzedaży (nota 25)	1 818 154	1 736	7 746	38 638	972 339	1 155 479	57 982	4 052 074
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe utrzymywane do terminu zapadalności (nota 26)	12 430	-	174 640	79 512	243 252	418 214	-	928 048
Razem	2 235 489	770 496	798 773	1 109 948	6 435 851	8 197 842	57 982	19 606 381

27. Inwestycje w jednostkach zależnych

Inwestycje Banku w jednostkach zależnych zostały ujęte w cenie nabycia.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Dom Maklerski BOŚ S.A.	32 342	32 341
BOS Finance AB	-	386
BOŚ Eko Profit S.A.	7 377	18 685
BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna)	35 353	35 353
BOŚ Nieruchomości sp. z o.o.	15	15
BOŚ Invest Management sp. z o. o.	1 303	1 303
BOŚ Ekosystem sp. z o.o.	215	215
Razem	76 605	88 298

W 2016 r. Bank Ochrony Środowiska S.A. zbył akcje spółki Srodowisko Finance AB (dawniej: BOS Finance AB), tym samym bezpośredni udział Banku w kapitale zakładowym jak również udział w głosach na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy tej spółki na dzień 31 grudnia 2016 r. wynosił 0%.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank dokonał odpisu w kwocie 11 308 tys. zł z tytułu utraty wartości spółki zależnej BOŚ Eko Profit, zaangażowanej pośrednio, poprzez spółkę MS Wind, w inwestycję w farmę wiatrową.

Przesłanką do przeprowadzenia testu była różnica w zakresie wartości aktywów netto BOŚ Eko Profit oraz wyceny spółki BOŚ Eko Profit w księgach Banku a także kwestia utraty wartości inwestycji w spółce MS Wind której właścicielem w 100% jest BOŚ Eko Profit. Test został zrealizowany metodą zdyskontowanych przepływów pieniężnych spółki zgodnie z prognozami dotyczącymi działalności, przy czym w prognozowanych przepływach na potrzeby testu nie uwzględniono efektów połączenia BOŚ Eko Profit ze spółką BOŚ Ekosystem, które miało miejsce po dacie bilansowej. W zakresie przedstawionych analiz przyjęto średni ważony koszt kapitału (WACC) na poziomie 9,04%, co odpowiada kosztowi kapitału własnego na poziomie 11,12% określonego metodologią Damordana w zakresie odpowiednim dla charakteru działalności spółki.

Przeprowadzona analiza wrażliwości modelu w zakresie modyfikacji średniego ważonego kosztu kapitału pokazuje że zmiana współczynnika WACC o +/- 1 punkt procentowy powoduje odpowiednio:

- 1) dla WACC obniżonego o 1 punkt procentowy zmniejszenie kwoty odpisu o 1 498 tys. zł, do wartości 9 810 tys. zł,
- 2) dla WACC podwyższonego o 1 punkt procentowy zwiększenie kwoty odpisu o 1 128 tys. zł do wartości 12 435 tys. zł.

W 2016 r. Bank podjął uchwałę o likwidacji spółki BOŚ Nieruchomości sp. z o.o.

Spółka BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji w grudniu 2016 r. złożyła do sądu rejestrowego wnioski o wykreślenie spółki z rejestru.

28. Wartości niematerialne

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Licencje i oprogramowanie w tym:	116 979	134 920
- oprogramowanie wytworzone we własnym zakresie	1 531	1 723
Wartości niematerialne w budowie	4 532	3 032
Razem	121 511	137 952

Wartości niematerialne w pełni zamortyzowane w ciągłym użyciu:

31-12-2016	58 277
31-12-2015	42 721

W odniesieniu do wartości niematerialnych, które nie są jeszcze dostępne do użytkowania, tzn. będące w trakcie realizacji, Bank na bieżąco identyfikuje przesłanki utraty wartości. Na podstawie przeglądu poniesionych nakładów na wartości niematerialne w budowie na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku nie stwierdzono utraty ich wartości.

Wyszczególnienie	Licencje i oprogramowanie	Wartości niematerialne w budowie	Razem
Stan na 01-01-2016			
Wartość bilansowa brutto	266 753	3 032	269 785
Umorzenie	-131 833	-	-131 833
Wartość bilansowa netto	134 920	3 032	137 952
Okres kończący się 31-12-2016			
Wartość bilansowa netto na początek roku	134 920	3 032	137 952
Zwiększenia:	8 903	9 307	18 210
- zakup	1 097	9 307	10 404
- przeksięgowanie z inwestycji	7 806	-	7 806
Zmniejszenia:	-1 799	-7 807	-9 606
- likwidacje	-1 799	-	-1 799
- przeksięgowanie z inwestycji	-	-7 807	-7 807
Naliczenie amortyzacji	-26 844	-	-26 844
Wyksięgowanie umorzeń	1 799	-	1 799
Wartość bilansowa netto na 31-12-2016	116 979	4 532	121 511
Stan na 31-12-2016			
Wartość bilansowa brutto	273 857	4 532	278 389
Umorzenie	-156 878	-	-156 878
Wartość bilansowa netto na 31-12-2016	116 979	4 532	121 511

Wyszczególnienie	Licencje i oprogramowanie	Wartości niematerialne w budowie	Razem
Stan na 01-01-2015			
Wartość bilansowa brutto	255 303	2 630	257 933
Umorzenie	-104 228	-	-104 228
Wartość bilansowa netto	151 075	2 630	153 705
Okres kończący się 31-12-2015			
Wartość bilansowa netto na początek roku	151 075	2 630	153 705
Zwiększenia:	11 450	8 941	20 391
- zakup	2 911	8 940	11 851
- przeksięgowanie z inwestycji	8 539	-	8 539
- przeksięgowanie	-	1	1
Zmniejszenia:	-	-8 539	-8 539
- likwidacje	-	-	-
- przeksięgowanie z inwestycji	-	-8 539	-8 539
Naliczenie amortyzacji	-27 605	-	-27 605
Wartość bilansowa netto na 31-12-2015	134 920	3 032	137 952
Stan na 31-12-2015			
Wartość bilansowa brutto	266 753	3 032	269 785
Umorzenie	-131 833	-	-131 833
Wartość bilansowa netto na 31-12-2015	134 920	3 032	137 952

Kwota zobowiązań umownych do nabycia w przyszłości wartości niematerialnych wynosi :

31-12-2016	1 431
31-12-2015	2 350

29. Rzeczowe aktywa trwałe

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Środki trwałe, w tym:	30 102	32 006
- grunty	182	182
- budynki i lokale	4 710	4 901
- ulepszenia w obcych środkach trwałych	5 295	7 742
- sprzęt komputerowy i urządzenia techniczne	17 195	15 867
- środki transportu	72	17
- inne środki trwałe	2 648	3 297
Środki trwałe w budowie	439	74
Razem	30 541	32 080

Na dzień 31 grudnia 2016 roku składniki majątku wycofane z aktywnego użytkowania i przeznaczone do zbycia wynosiły 86 tys. zł. Nie występowały aktywa trwałe czasowo nieużywane o istotnej wartości bilansowej.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku składniki majątku wycofane z aktywnego użytkowania i przeznaczone do zbycia wynosiły 236 tys. zł. Nie występowały aktywa trwałe czasowo nieużywane o istotnej wartości bilansowej.

Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	Razem
Stan na 01-01-2016					
Wartość bilansowa brutto	7 822	43 377	91 141	74	142 414
Umorzenie	-2 739	-35 635	-71 960	-	-110 334
Wartość bilansowa netto	5 083	7 742	19 181	74	32 080
Okres kończący się 31-12-2016					
Wartość bilansowa netto na początek roku	5 083	7 742	19 181	74	32 080
Zwiększenia:	-	82	8 286	5 871	14 239
- zakupy	-	-	2 863	5 871	8 734
- przejęcie z inwestycji	-	82	5 423	-	5 505
Zmniejszenia:	-	-2 370	-10 095	-5 506	-17 971
- likwidacje/ sprzedaż	-	-2 370	-10 095	-	-12 465
- przejęcie z inwestycji	-	-	-	-5 506	-5 506
Naliczenie amortyzacji	-191	-2 421	-7 397	-	-10 009
Wyksięgowanie umorzenia z tyt. likwidacji/sprzedaży	-	2 262	9 940	-	12 202
Wartość bilansowa netto na 31-12-2016	4 892	5 295	19 915	439	30 541
Stan na 31-12-2016					
Wartość bilansowa brutto	7 822	41 089	89 332	439	138 682
Umorzenie	-2 930	-35 794	-69 417	-	-108 141
Wartość bilansowa netto	4 892	5 295	19 915	439	30 541
Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	Razem
Stan na 01-01-2015					
Wartość bilansowa brutto	11 455	44 388	93 587	280	149 710
Umorzenie	-4 055	-33 328	-65 785	-	-103 168
Wartość bilansowa netto	7 400	11 060	27 802	280	46 542
Okres kończący się 31-12-2015					
Wartość bilansowa netto na początek roku	7 400	11 060	27 802	280	46 542
Zwiększenia:	-	525	4 029	1 116	5 670
- zakupy	-	72	3 203	1 116	4 391
- przejęcie z inwestycji	-	453	826	-	1 279
Zmniejszenia:	-3 633	-1 536	-6 475	-1 322	-12 966
- likwidacje/ sprzedaż	-3 633	-1 536	-6 475	-	-11 644
- przejęcie z inwestycji	-	-	-	-1 322	-1 322
Naliczenie amortyzacji	-272	-3 761	-12 113	-	-16 146
Wyksięgowanie umorzenia z tyt. likwidacji/sprzedaży	1 588	1 454	5 938	-	8 980
Wartość bilansowa netto na 31-12-2015	5 083	7 742	19 181	74	32 080
Stan na 31-12-2015					
Wartość bilansowa brutto	7 822	43 377	91 141	74	142 414
Umorzenie	-2 739	-35 635	-71 960	-	-110 334
Wartość bilansowa netto	5 083	7 742	19 181	74	32 080

Kwota zobowiązań umownych do nabycia w przyszłości środków trwałych wynosi:

31-12-2016	-
31-12-2015	-

30. Inne aktywa

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Odprowadzenie nadmiaru gotówki	10 837	16 891
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	83	164
Koszty do zapłacenia z góry	17 893	25 140
Dłużnicy różni	2 355	2 032
Przychody do otrzymania	3 615	2 135
Rozrachunki publiczno prawne	1 194	479
Aktywa trwałe do zbycia	86	236
Pozostałe	54	114
Razem	36 117	47 191

31. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Depozyty Banku Centralnego	5	5
Depozyty innych banków	58 514	133 438
Kredyty i pożyczki otrzymane	19 385	34 668
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	37 860	48 298
Razem	115 764	216 409

Spadek zobowiązań wobec innych banków w porównaniu do roku 2015 wynika z bieżącego zarządzania płynnością Banku.

Zobowiązania wobec innych banków wg terminów wymagalności

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- do 1 miesiąca	14 303	55 084
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	42 976	85 195
- powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	27 690	18 602
- powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	2 765	2 663
- powyżej 1 roku do 5 lat	28 030	54 865
Razem	115 764	216 409

32. Zobowiązania wobec klientów

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Klienci korporacyjni	4 575 381	5 599 231
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	2 313 240	2 306 972
– lokaty terminowe	2 262 141	3 292 259
Klienci detaliczni	10 289 140	8 008 362
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	2 961 726	2 319 271
– lokaty terminowe	7 327 414	5 689 091
Finanse publiczne	830 967	838 005
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	321 972	260 517
– lokaty terminowe	508 995	577 488
Fundusze ekologiczne	235	1 067
– rachunki bieżące/rozliczeniowe	235	1 067
Pozostali klienci	102 070	66 777
Kredyty i pożyczki otrzymane od międzynarodowych instytucji finansowych	1 225 724	1 410 914
Środki funduszy z przeznaczeniem na kredyty	73 695	45 700
Razem	17 097 212	15 970 056

W roku 2016 oraz 2015 Bank nie odnotował żadnych opóźnień w płatnościach rat kapitałowych lub odsetkowych, ani nie naruszył żadnych innych postanowień umownych wynikających ze swoich zobowiązań.

Zobowiązania wobec klientów wg terminów wymagalności

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- do 1 miesiąca	7 655 607	7 060 641
- powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	3 595 988	3 464 667
- powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	2 862 106	3 274 138
- powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	955 980	755 400
- powyżej 1 roku do 5 lat	1 844 889	1 066 448
- powyżej 5 lat	182 642	348 762
Razem	17 097 212	15 970 056

33. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych

	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności/ wykupu	31-12-2016		31-12-2015	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Dłużne papiery wartościowe:				829 702		2 318 132	
Obligacje serii J	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	3 lata	-	-	100 000	101 071
Obligacje serii M1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	3 lata	-	-	200 000	201 590
Obligacje serii N1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	5 lat	200 000	201 152	200 000	201 137
Obligacje serii N2	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4,5 roku	200 000	200 421	200 000	200 319
Obligacje serii O1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4,5 roku	200 000	200 529	200 000	200 503
Obligacje serii S	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	3 lata	100 000	101 038	100 000	100 991
Obligacje serii T	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	3 lata	80 000	80 014	80 000	79 972
Obligacje serii U	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	4 lata	46 000	46 548	56 000	56 641
Euroobligacje	EUR	Oprocentowanie stałe (kupon roczny)	-	-	-	250 000	1 106 156
Obligacje krótkoterminowe	PLN	obligacje dyskontowe	-	-	-	70 000	69 752
Razem				829 702		2 318 132	

W 2016 roku Bank nie wyemitował nowych obligacji w ramach Programu Emisji Obligacji oraz wykupił obligacje serii J, M1, euroobligacje oraz obligacje krótkoterminowe.

34. Zobowiązania podporządkowane

	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności/ wykupu	31-12-2016		31-12-2015	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Seria A	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	120 000	120 895	120 000	120 898
Seria D	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	100 000	103 846	100 000	103 752
Seria G	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	100 000	107 503	100 000	106 041
Seria P	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	150 000	152 887	150 000	152 885
Seria R1	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	83 000	83 896	83 000	83 897
Seria W	PLN	WIBOR 6M+marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	32 500	32 346	32 500	32 488
Razem				585 500	601 373	585 500	599 961

35. Rezerwy

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe w tym:	2 875	4 663
- otwarte linie kredytowe	1 714	2 284
- gwarancje	1 161	2 379
Rezerwa na świadczenia pracownicze (odprawy emerytalne i rentowe)	2 513	3 998
Rezerwa na zobowiązania i roszczenia w tym:	1 205	9 190
- Fundusz Wsparcia Kredytobiorców	-	9 028
Razem	6 593	17 851

W 2016 roku nie zaistniała konieczność utworzenia przez Bank rezerwy na Fundusz Wsparcia Kredytobiorców.

Zmiana stanu rezerw

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Rezerwa na zobowiązania warunkowe		
Stan na początek okresu	4 663	4 298
- utworzenie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych	15 504	26 442
- rozwiązanie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych	-17 290	-26 077
- inne	-2	-
Stan na koniec okresu	2 875	4 663
Rezerwa na świadczenia pracownicze - rezerwa na odprawy emerytalne i rentowe		
Stan na początek okresu	3 998	4 001
- utworzenie rezerw	501	862
- wykorzystanie rezerw	-308	-274
- rozwiązanie rezerw	-1 678	-591
Stan na koniec okresu	2 513	3 998
Rezerwa na zobowiązania i roszczenia		
Stan na początek okresu	9 190	733
- utworzenie rezerw	1 085	10 395
- wykorzystanie rezerw	-9 028	-742
- rozwiązanie rezerw	-42	-1 196
Stan na koniec okresu	1 205	9 190
Stan rezerw na koniec okresu, razem	6 593	17 851

Wartość przyszłych zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych wobec pracowników zatrudnionych przedstawiono poniżej:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015 (przekształcone)
Stopa przyrostu płac	2,5%(0% w 2017)	2.1% (0% w 2016)
Stopa procentowa dla przyszłych zobowiązań z tytułu:		
odpraw emerytalnych i rentowych	3,50%	3,00%
Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń:		
Koszt świadczeń:		
Koszt bieżącego zatrudnienia	404	751
Koszt przeszłego zatrudnienia i (zysk)/strata z rozliczenia)	-	-
Koszt odsetkowy netto	97	110
Aktuarialne zyski i straty		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	-	-
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	-	-
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-	-
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń ujęte w wyniku finansowym	501	861

Przeszacowanie zobowiązania netto z tytułu zdefiniowanych świadczeń:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	-1 124	-
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	-13	-358
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-541	-233
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń tj. odpraw emerytalnych i rentowych ujęte w pozostałych całkowitych dochodach	-1 678	-591
Razem	-1 177	270

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015 (przekształcone)
Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń:		
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń, BO	3 998	4 001
Koszt bieżących świadczeń	404	751
Koszt odsetkowy	97	110
(Zyski)/straty z przeszacowania:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń demograficznych	-1 124	-
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	-13	-358
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-541	-233
Koszt przeszłego zatrudnienia, w tym (zyski)/straty z tytułu cięć	-	-
Świadczenia wypłacone	-308	-273
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń tj. odpraw emerytalnych i rentowych, BZ	2 513	3 998

Obliczenia wartości obecnej i przyszłych zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych dotyczą obecnej populacji pracowników Banku Ochrony Środowiska S.A. i nie uwzględniają pracowników, którzy będą przyjęci do pracy w przyszłości. Polegają na wyznaczeniu nabytego w roku następującym po dacie obliczeń prawa pracownika do określonej części odprawy zgodnie z metodą „Projected Unit Credit” obliczania aktuarialnej obecnej wartości przyszłych zobowiązań. Wartość nabytego przez pracownika prawa do określonej części odprawy, która ma być wypłacona w przyszłości obliczona została przy założeniu, że pracownik będzie utrzymywał ciągłość pracy w Banku do momentu wypłaty danego świadczenia i zdyskontowaniu na moment obliczeń.

Nabyte prawo do części świadczenia jest ilorazem obecnego stażu pracy pracownika i stażu pracy wymaganego do uzyskania odprawy emerytalnej i rentowej.

Odprawy rentowe obliczane są jako suma iloczynów prawdopodobieństw nabycia inwalidztwa w latach przyszłych dla osoby będącej w określonym wieku oraz nabytych praw do części świadczenia w każdym roku, w całym prognozowanym okresie i są zdyskontowane na moment waluacji. Nabyte prawo do części świadczenia z tytułu odprawy rentowej w każdym roku jest obliczane jako iloraz obecnego stażu pracy do stażu pracy w danym przyszłym roku.

Obecna wartość nabytych praw wyliczana jest przy założeniu wzrostu podstawy wymiaru odpraw do momentu wypłaty zgodnie ze stopą przyrostu płac.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,5%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 3,75% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2016 roku 2 480 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 3,25% zobowiązania te wynosiłyby 2 547 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,0%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 2,75% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2015 roku 4 100 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 3,25% zobowiązania te wynosiłyby 3 900 tys. zł.

Bank szacuje, że wpływ korzyści ekonomicznych wynikający z realizacji tych rezerw nastąpi w prezentowanych okresach:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
do 1 roku	662	756
powyżej 1 roku do 5 lat	688	820
powyżej 5 lat do 10 lat	586	630
powyżej 10 lat do 20 lat	505	1 116
powyżej 20 lat	72	676
Razem	2 513	3 998

Rezerwy na zobowiązania i roszczenia utworzone zostały w wysokości przewidywanych wpływów korzyści ekonomicznych w prezentowanych poniżej okresach:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016		01-01-2015 31-12-2015	
	Kwota	Przewidywany wpływ korzyści	Kwota	Przewidywany wpływ korzyści
Rezerwa na inne przyszłe roszczenia	1 205		9 190	
	354	do roku	9 096	do roku
	851	powyżej roku	94	powyżej roku
Razem	1 205		9 190	

Na 31 grudnia 2016 roku w kwocie rezerw na roszczenia znajdują się rezerwy z powództwa byłych pracowników Banku w wysokości 219 tys. zł oraz pozostałe roszczenia dotyczące klientów Banku w wysokości 986 tys. zł.

Na 31 grudnia 2015 roku w kwocie rezerw na roszczenia znajdują się rezerwy w wysokości 9 028 tys. zł na Funduszu Wsparcia Kredytobiorców (Nota 17), rezerwy na roszczenia z powództwa byłych pracowników Banku w wysokości 41 tys. zł oraz pozostałe roszczenia dotyczące klientów Banku w wysokości 121 tys. zł

Łączna wartość postępowań będących w toku w prezentowanych okresach:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
- Bank jest pozwanym	37 589	39 022
- Bank jest powodem	111 131	39 102

Zdaniem Zarządu Banku ryzyko związane z powyższymi postępowaniami, za wyjątkiem tych, które zostały objęte rezerwami na roszczenia, oceniane jest na poziomie możliwym, ale nie prawdopodobnym. Wszelkie ryzyka wiążące się z postępowaniami toczącymi się przed sądem lub organami administracji publicznej są odpowiednio zabezpieczone poziomem rezerw.

36. Odroczonego podatek dochodowy

Odroczony podatek dochodowy obliczany jest w stosunku do wszystkich różnic przejściowych przy zastosowaniu stawki podatku dochodowego w wysokości 19%.

W zakresie odroczonego podatku dochodowego zanotowano następujące zmiany:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Stan po korektach	44 401	28 328
Zmiana stanu :	19 469	16 073
w tym z tytułu:		
- odpisy aktualizujące należności	28 961	7 932
- wyceny aktywów	4 794	2 754
- kosztów do zapłacenia	-4 802	-6 265
- otrzymane odsetki od papierów wartościowych uprzednio zakupione przez Bank	210	-929
- strata podatkowa	-3 147	6 704*\
- pozostałych różnic	-445	2 252
- prowizji rozliczanych wg ESP	426	2 062
- niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	-2 601	-3 502
- rezerw na koszty rzeczowe i osobowe	-409	-539
- przychodów do otrzymania	-3 518	5 604
Stan na koniec okresu	63 870	44 401

W tym podatek odroczonego odniesiony na kapitał z aktualizacji wyceny:

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Stan na początek okresu	2 331	-6 377
Zmiana stanu z tytułu wyceny aktywów	3 525	8 820
Zmiana stanu z tytułu przeszacowania świadczeń pracowniczych	-319	-112
Stan na koniec okresu	5 537	2 331

Zobowiązania i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego są przypisywane następującym pozycjom:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu:		
- przychodów do otrzymania	40 408	36 890
- zwyżek z tytułu wyceny aktywów	34 141	43 888
- niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	17 719	15 117
- zapłaconych prowizji do rozliczenia wg ESP	4 841	5 644
Razem:	97 109	101 539

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego w tym:		
- odpisy aktualizujące należności	60 764	31 803
- otrzymanych prowizji do rozliczenia wg ESP	17 910	18 287
- rezerw na koszty rzeczowe i osobowe	2 854	3 264
- kosztów do zapłacenia	28 332	33 135
- otrzymane odsetki od papierów wartościowych uprzednio zakupione przez Bank	6 184	5 974
- strata podatkowa	3 558	6 704
- zniżek z tytułu wyceny aktywów	35 955	40 907
- pozostałych różnic przejściowych	5 422	5 866
Razem:	160 979	145 940

Bank dokonał analizy wrażliwości odzyskiwalności aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego na 31 grudnia 2016 roku wynoszą 160 979 tys. zł. z czego najistotniejsza pozycja wynika z utworzonych odpisów aktualizujących na zagrożone ekspozycje kredytowe w wysokości 60 764 tys. zł. , z tytułu wyceny aktywów trwałych i obrotowych w wysokości 35 955 tys. zł. Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu straty podatkowej oraz nieodliczonej ulgi na nowe technologie 31 grudnia 2016 roku wynosi 3 558 tys. zł.

W związku z poniesioną w 2015 roku stratą podatkową w wysokości 32 469,89 tys. zł. Bank odliczył w 2016 roku połowę straty podatkowej. Na odliczenie pozostałej kwoty straty podatkowej Bank ma jeszcze 4 lata, tj. do roku 2020. W oparciu o planowany wynik finansowy ujęty w Programie postępowania naprawczego szacuje się, że Bank dokona odliczenia pozostałej kwoty straty podatkowej w 2017 roku.

37. Pozostałe zobowiązania

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Rozliczenia międzyokresowe bierne	12 602	13 335
Rozliczenia międzybankowe	31 792	12 066
Rozliczenia publiczno- prawne	7 466	7 295
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	7 600	8 059
Prowizje do rozliczenia w czasie	2 657	3 642
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	1 363	661
Pozostałe	315	386
Razem	63 795	45 444

38. Aktywa i zobowiązania warunkowe

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Zobowiązania warunkowe:	2 123 026	4 262 910
Finansowe	1 889 510	2 595 144
w tym: otwarte linie kredytowe, w tym:	1 837 266	2 149 949
- odwołalne	1 566 602	1 820 260
- nieodwołalne	270 664	329 689
otwarte akredytywy importowe	19 423	159 779
promesy udzielenia kredytu, w tym:	32 821	285 416
- nieodwołalne	32 821	285 416
Gwarancyjne	220 481	1 654 731
w tym: poręczenia i gwarancje spłaty kredytu	22 953	34 617

gwarancje właściwego wykonania kontraktu	193 578	222 127
gwarancje dla spółki zależnej	3 950	1 397 987
Gwarantowanie emisji	13 035	13 035
Aktywa warunkowe:	1 509 041	983 409
Gwarancyjne	1 509 041	983 409
Aktywa i zobowiązania warunkowe razem	3 632 067	5 246 319

39. Leasing operacyjny

W ramach leasingu operacyjnego Bank zawarł umowy jako leasingobiorca, których przedmiotem są pojazdy i nieruchomości.

Opłaty z tytułu leasingu są ujmowane jako koszty w rachunku zysków i strat.

(a) Leasing operacyjny pojazdów

Łączna kwota przyszłych minimalnych opłat leasingowych w odniesieniu do poniższych okresów wynosi:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
poniżej 1 roku	661	794
od 1 do 5 lat	606	346

Opłaty ujęte w rachunku zysków i strat w pozycji koszty rzeczowe ogólnych kosztów administracyjnych wyniosły:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
minimalne opłaty leasingowe	1 269	1 245

Poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto stanowi iloczyn ceny netto pojazdu oraz faktora procentowego określonego w załączniku do umowy leasingu, wraz z należnym podatkiem VAT.

W razie przekroczenia limitu przebiegu Bank zobowiązany jest zapłacić opłatę dodatkową w wysokości stanowiącej iloczyn liczby kilometrów ponad ustalony limit i kwoty określonej, oddzielnie dla każdego z pojazdów, w załączniku do umowy leasingu.

Jeśli, począwszy od daty zawarcia umowy leasingu, nastąpi zmiana ustawowych stawek podatków i opłat, które wywierają wpływ na kalkulację miesięcznej raty wynagrodzenia netto, a w szczególności wpływają na cenę zakupu pojazdu od sprzedawcy, wówczas Finansujący przedstawi Korzystającemu do akceptacji nową kalkulację kwoty wynagrodzenia z tytułu leasingu pojazdu w odpowiednim stosunku. Nie dotyczy to samochodów odebranych przez Korzystającego.

Zgodnie z warunkami umowy każdy odrębny stosunek leasingu każdego z pojazdów, nawiązany na podstawie umowy leasingu, jest niezależny od stosunków leasingu pozostałych pojazdów nawiązanych na podstawie umowy leasingu.

(b) Leasing operacyjny nieruchomości

Łączna kwota przyszłych minimalnych opłat leasingowych w odniesieniu do poniższych okresów wynosi:

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
poniżej 1 roku	4 028	4 355
od 1 do 5 lat	26 646	42 836
powyżej 5 lat	3 909	1 647

Opłaty ujęte w rachunku zysków i strat w pozycji koszty rzeczowe ogólnych kosztów administracyjnych wyniosły :

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Koszty czynszów	27 039	29 873

Opłaty dotyczą długoterminowych umów najmu nieruchomości użytkowanych przez Bank w ramach normalnej działalności operacyjnej.

Dla umów zawartych w EUR poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość w złotych (liczonej według średniego kursu NBP) sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto wyrażonej w EUR za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju, wraz z należnym podatkiem VAT.

Dla umów zwartych w PLN poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju, wraz z należnym podatkiem VAT.

Stawki miesięczne rat wynagrodzenia podlegają waloryzacji o wskaźnik i w terminach określonych w umowie. Umowy zawarte w EUR waloryzowane są o indeksy stosowane na terenie Unii Europejskiej. Umowy zawarte w PLN waloryzowane są o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych za okres poprzedni ogłaszany przez Prezesa GUS.

Umowy nie przewidują prawa do nabycia nieruchomości.

Umowy zawierane są na czas określony, w części umów nie ma możliwości ich wypowiedzenia, w niektórych z nich zawarte jest zastrzeżenie wcześniejszego rozwiązania lub wygaśnięcia pod warunkiem likwidacji placówki, w takim przypadku obowiązuje termin wypowiedzenia 6 lub 12 miesięcy. W części umów wprowadzony jest zapis o możliwości jej przedłużenia na dotychczasowych warunkach na podstawie oświadczenia woli leasingodawcy złożonego na piśmie na 6 miesięcy przed upływem terminu zakończenia umowy.

W przypadku rozwiązania umowy przed okresem na jaki została zawarta, leasingobiorca jest zobowiązany do zapłaty kary umownej w wysokości równowartości rat leasingowych za czas pozostały do zakończenia umowy, tj. w wysokości 100% pozostałych do spłaty opłat.

40. Kapitał podstawowy

(a) Zarejestrowany kapitał zakładowy

Seria / emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywilejowania akcji	Liczba Akcji (w szt.)	Wartość serii / emisji wg wartości nominalnej	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	O	zwykłe	236 700	2 367	opłacone	09-01-91	01-01-92
B	O	zwykłe	1 263 300	12 633	opłacone	11-03-92	01-01-93
C	O	zwykłe	477 600	4 776	opłacone	30-12-92	01-01-93
C	O	zwykłe	22 400	224	wkład niepieniężny	30-12-92	01-01-93
D	O	zwykłe	1 300 000	13 000	opłacone	30-12-93	01-01-94
E	O	zwykłe	647 300	6 473	opłacone	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	15 500	155	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	37 200	372	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
F	O	zwykłe	1 500 000	15 000	opłacone	30-12-94	01-01-95
G	O	zwykłe	1 260 000	12 600	opłacone	30-06-95	01-01-96
H	O	zwykłe	670 000	6 700	opłacone	30-06-95	01-01-96
I	O	zwykłe	70 000	700	opłacone	30-06-95	01-01-96
J	O	zwykłe	1 055 000	10 550	opłacone	21-06-96	01-01-96
K	O	zwykłe	945 000	9 450	opłacone	21-06-96	01-01-96
L	O	zwykłe	1 200 000	12 000	opłacone	29-11-96	01-01-96
M	O	zwykłe	2 500 000	25 000	opłacone	07-05-98	01-01-97
N	O	zwykłe	1 853 000	18 530	opłacone	13-06-07	01-01-07
O	O	zwykłe	1 320 245	13 202	wkład niepieniężny	25-06-10	01-01-10
P	O	zwykłe	6 500 000	65 000	opłacone	15-06-12	01-01-11
U	O	zwykłe	40 000 000	400 000	opłacone	12-07-16	01-01-16
Liczba akcji, razem			62 873 245				
Kapitał zakładowy wg wartości nominalnej razem				628 732			
Kapitał zakładowy razem				628 732			

Wartość nominalna jednej akcji wynosi 10 zł.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku ogólna liczba głosów wynikająca ze wszystkich wyemitowanych przez Bank akcji wynosiła 62 873 245, wobec 22 873 245 na dzień 31 grudnia 2015 roku. Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

W dniu 12 lipca 2016 roku (raport bieżący nr 43/2016) Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego w Warszawie zarejestrował podwyższenie kapitału zakładowego BOŚ S.A. o kwotę 400 000 000 zł w drodze emisji akcji zwykłych na okaziciela serii U oraz zmianę Statutu Spółki w tym zakresie. W wyniku rejestracji podwyższenia kapitału zmianie uległ skład akcjonariatu: Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW)

posiada 52,41% udziału w kapitale zakładowym i głosach na Walnym Zgromadzeniu. Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych posiada 9,54% udziału w kapitale zakładowym i głosach na Walnym Zgromadzeniu. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych posiada 6,80% udziału w kapitale zakładowym i głosach na Walnym Zgromadzeniu.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku struktura akcjonariuszy posiadających bezpośrednio i pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Banku:

Akcjonariusz	31-12-2016	
	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	32 951 960	52,41
Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	6 000 000	9,54
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych	4 273 574	6,80

Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na pozostałych akcjonariuszy przypada łącznie 38,12% udziałów w kapitale zakładowym Banku.

Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego nie są znane zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku niżej wymienieni Akcjonariusze posiadali powyżej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Banku:

Akcjonariusz	31-12-2015	
	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	12 951 960	56,62
Nationale-Nederlanden Otwarty Fundusz Emerytalny oraz Nationale-Nederlanden Dobrowolny Fundusz Emerytalny	1 202 127	5,26

Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na pozostałych akcjonariuszy przypada łącznie 38,12% udziałów w kapitale zakładowym Banku.

(b) Akcje własne

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank posiadał 37 775 akcji własnych, które reprezentują 0,06 % kapitału zakładowego i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, w tym:

- 33 095 akcji, które Bank nabył w 2012 roku w ramach działań stabilizacyjnych związanych z emisją akcji serii P. Wyżej wymienione akcje reprezentują 0,05% kapitału zakładowego Banku i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, przy czym Bank zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z tych akcji,
- 4 680 akcji, które reprezentują 0,01% kapitału zakładowego i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, które Bank nabył w okresie od 22 czerwca do 6 lipca 2015 roku podczas sesji giełdowych na rynku podstawowym GPW w Warszawie S.A. Akcje zostały nabyte na podstawie Uchwały 34/2015 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOS S.A. z dnia 10 czerwca 2015 roku w sprawie Programu odkupu akcji BOS S.A. w celu zaoferowania osobom zajmującym stanowiska kierownicze mające istotny wpływ na profil ryzyka Banku. W związku z

zaistnieniem okoliczności przewidzianych w Uchwale Nr 258/2011 KNF oraz Polityce zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A., Rada Nadzorcza Banku zdecydowała o nieprzyznaniu członkom Zarządu Banku wynagrodzenia zmiennego za 2014 rok, zaś wynagrodzenia zmienne pozostałych osób zajmujących stanowiska kierownicze nie osiągnęły progu, powyżej którego część wynagrodzenia zmiennego wymaga wypłaty w akcjach. W związku z powyższym nabyte w tym celu akcje nie zostały przekazane.

Bank, zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych, nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z akcji własnych.

(c) Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

Na dzień 31 grudnia 2016 roku oraz na dzień 31 grudnia 2015 roku kapitał zapasowy wynosił 532 181 tys. zł.

41. Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje zmianę wartości aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz instrumentów pochodnych zabezpieczających przepływy wynikające z ich wyceny, oraz przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wycena aktywów dostępnych do sprzedaży	-33 126	-19 767
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-	5 190
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	3 986	2 308
Odroczony podatek dochodowy	5 537	2 331
Razem	-23 603	-9 938

Zmiana stanu kapitału z aktualizacji wyceny

Stan na 01-01-2016	-9 938
Zwiększenie z tytułu:	251 288
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	249 610
- wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-
- przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	1 678
Zmniejszenie z tytułu:	-268 158
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	-262 968
- wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-5 190
Odroczony podatek dochodowy	3 205
Stan na 31-12-2016	-23 603

Stan na 01-01-2015	27 184
Zwiększenie z tytułu:	515 255
- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	411 937
- wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	102 727
- przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	591
Zmniejszenie z tytułu:	-561 085

- wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	-448 418
- wyceny instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy pieniężne	-112 667
Odroczony podatek dochodowy	8 708
Stan na 31-12-2015	-9 938

42. Zyski zatrzymane

Na zyski zatrzymane składają się: pozostały kapitał zapasowy, pozostałe kapitały rezerwowe, fundusz ogólnego ryzyka, niepodzielony wynik finansowy.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Pozostały kapitał zapasowy:	631 031	676 156
utworzony ustawowo	44 000	44 000
utworzony zgodnie ze statutem ponad wymaganą ustawowo (minimalną) wartość	582 706	627 831
inny	4 325	4 325
Fundusz ogólnego ryzyka	48 302	48 302
Niepodzielony wynik finansowy, w tym:	-73 881	-45 125
strata z lat ubiegłych	-5 908	-5 808
wynik netto bieżącego okresu	-67 973	-39 317
Razem	605 452	679 333

Kapitał zapasowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto w wysokości co najmniej 8% zysku netto, dopóki kapitał ten nie osiągnie przynajmniej jednej trzeciej kapitału zakładowego. Część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być przeznaczony jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kapitał rezerwowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto niezależnie od kapitału zapasowego z przeznaczeniem na pokrycie szczególnych strat i wydatków.

O użyciu kapitału zapasowego i rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy.

Fundusz ogólnego ryzyka przeznaczony na niezidentyfikowane ryzyka w działalności Banku tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto, zgodnie z zasadami określonymi w przepisach prawa bankowego.

Zwołane na 23 czerwca 2016 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. postanowiło stratę netto za 2015 rok w wysokości 39 317 155,25 zł oraz stratę z lat ubiegłych w wysokości 5 808 073,41 zł pokryć z kapitału zapasowego.

W związku z wystąpieniem straty bilansowej w 2016 roku, Zarząd Banku nie planuje występować do Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOŚ S.A. z wnioskiem o wypłatę dywidendy. Jednocześnie Zarząd BOŚ S.A. planuje wystąpienie do Walnego Zgromadzenia z wnioskiem o przeznaczenie kwoty 2 831 tys. zł z kapitału zapasowego na pokrycie strat z lat ubiegłych.

43. Płatności na bazie akcji

(a) Program opcji menedżerskich

W 2011 roku Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie wyraziło zgodę na przeprowadzenie przez Bank trzyletniego programu tzw. opcji menedżerskich („Program”), obejmującego lata: 2012, 2013 i 2014. W 2015 roku nastąpiło rozliczenie ostatniej transzy Programu – za 2014 roku. W roku sprawozdawczym Program nie był kontynuowany.

W ramach Programu kluczowa kadra menedżerska Grupy BOŚ S.A. mogła nabyć prawa do bezpłatnego otrzymania warrantów uprawniających do nabycia akcji Banku Ochrony Środowiska S.A. po cenie nominalnej wynoszącej 35 zł. Program był skierowany do maksymalnie 200 osób.

Program składał się z trzech serii warrantów (odpowiednio na lata 2012 – warrantów serii A, 2013 – warrantów serii B i 2014 – warrantów serii C), przy czym maksymalna liczba warrantów oferowanych za dany rok nie mogła przekroczyć 200 tysięcy. Warranty były proponowane do nabycia osobom uprawnionym odrębnie w ramach każdej serii warrantów. Jeden warrant uprawniał do nabycia jednej akcji Banku Ochrony Środowiska S.A.

Warunkiem przyznania praw do warrantów było osiągnięcie określonych warunków rynkowych związanych z kursem akcji Banku, warunków świadczenia usług oraz spełnienia nierynkowych warunków związanych z dokonaniem (zysk na akcję oraz cele indywidualne).

W związku z niespełnieniem w 2012 roku warunku kursu akcji i warunku zysku netto na akcję. Program za 2012 roku nie został zrealizowany.

W 2013 roku dokonano modyfikacji Programu, której celem było utrzymanie wysokiej motywacji do realizacji zadań indywidualnych, a przez to do długoterminowego budowania wartości Banku oraz złagodzenie negatywnego wpływu na powodzenie Programu elementów niezależnych od menedżerów. Program za 2013 roku zakończył się sukcesem. W 2014 roku po sprawdzeniu spełnienia warunków określonych w regulaminie, warunkowo ustalono prawa 105 osób uprawnionych w ramach Grupy BOŚ do 200 000 warrantów serii B, w tym 90 osób w Banku do 164 400 warrantów, z czego 15 720 warrantów - z przeznaczeniem do objęcia przez członków Zarządu BOŚ S.A. (w tym 4 osoby w roku sprawozdawczym nie wchodzące w skład Zarządu BOŚ S.A.). W Dniu Oferty, tj. 28 listopada 2014 roku, Bank zaproponował objęcie ustalonej liczby warrantów osobom uprawnionym. Termin wykonania praw do objęcia akcji serii S przez posiadaczy warrantów serii B upływa z dniem 31 grudnia 2017 roku.

Akcje serii S są to akcje zwykłe na okaziciela Banku emitowane w ramach warunkowego podwyższenia kapitału zakładowego z przeznaczeniem do objęcia przez Posiadaczy Warrantów.

Program był kontynuowany w 2014 roku, w trakcie którego ustalono potencjalne prawa 168 osób w ramach Grupy BOŚ S.A. do 192 320 warrantów serii C, w tym 151 osób w Banku do 166 620 warrantów, z czego 11 320 warrantów – z przeznaczeniem do objęcia przez członków Zarządu BOŚ S.A. (w tym 4 osoby w roku sprawozdawczym nie wchodzące w skład Zarządu BOŚ S.A.), w dwóch datach przyznania: 31 marca 2014 roku (wartość godziwa 14,08 zł) i 28 sierpnia 2014 roku (wartość godziwa 4,28 zł).

W 2015 roku dokonano weryfikacji spełnienia warunków (rynkowych i nierynkowych) określonych w Regulaminie, w szczególności warunku zysku na akcję Banku oraz realizacji zadań indywidualnych. Z uwagi na niespełnienie warunku kursu akcji, Program za 2014 r. nie został zrealizowany a tym samym warrantów serii C nie zostały przyznane.

Program nie podlegał zmianom w okresie 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku.

Poniżej przedstawiono zmiany w liczbie warrantów w trakcie roku sprawozdawczego:

31-12-2016	Warrantów serii B	Warrantów serii C
Niezrealizowane na 1 stycznia 2016 r.	164 400	-
Przyznane w ciągu roku	-	-
Umorzone w ciągu roku	-	-
Zrealizowane w ciągu roku	-	-
Wygaste w ciągu roku	-	-
Niezrealizowane na dzień 31 grudnia 2016 r.	164 400	-
Możliwe do realizacji na 31 grudnia 2016 r.	164 400	-

31-12-2015	Warrantów serii B	Warrantów serii C
Niezrealizowane na 1 stycznia 2015 r.	164 400	166 620
Przyznane w ciągu roku	-	-
Umorzone w ciągu roku	-	-
Zrealizowane w ciągu roku	-	-
Wygaste w ciągu roku	-	166 620

Niezrealizowane na dzień 31 grudnia 2015 r.	164 400	-
Możliwe do realizacji na 31 grudnia 2015 r.	164 400	-

(b) Polityka zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A. („polityka zmiennych wynagrodzeń”)

W celu wypełnienia wymogów uchwały Komisji Nadzoru Finansowego Nr 258/2011 z dnia 4 października 2011 roku w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego, oraz zasad ustalania polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w banku a także w zgodzie z postanowieniami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności, oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, zmieniająca dyrektywę 2002/87/WE i uchylająca dyrektywy 2006/48/WE, oraz 2006/49/WE, Bank wdrożył Politykę zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą BOŚ S.A.

Komitet ds. Wynagrodzeń powołany przez Radę Nadzorczą Banku opiniuje Politykę zmiennych składników wynagrodzeń, opiniuje i projektuje zasady wynagradzania członków Zarządu, opiniuje i monitoruje wynagrodzenia zmienne osób zajmujących zidentyfikowane stanowiska kierownicze.

Polityka zmiennych wynagrodzeń, zakłada m.in.:

- wypłatę co najmniej 50% ustalonego wynagrodzenia zmiennego w akcjach Banku Ochrony Środowiska, których wartość ustala się jako średnią cenę ważoną akcji Banku w obrotach sesyjnych na GPW w okresie od 1 grudnia roku poprzedzającego rok przyznania premii do 31 stycznia roku, w którym następuje przyznanie premii. Przez akcje rozumie się:
  - (i) akcje Banku Ochrony Środowiska S.A. notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie,
  - (ii) akcje wirtualne tzw. akcje fantomowe, o wartości odpowiadającej cenie akcji notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.
- odroczenie wypłaty 40% wynagrodzenia zmiennego w trzech równych rocznych ratach, przy czym co najmniej 50% każdej transzy jest wypłacane w akcjach Banku, a pozostała część w gotówce. Część odroczonej może zostać zmniejszona lub nie wypłacona w ogóle m.in. w sytuacji, gdy wyniki Banku znacząco odbiegają od zatwierdzonego planu finansowego na dany rok lub gdy spełnione zostały warunki, o których mowa w art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe,
- ocenę wyników obejmującą okres 3 lat, tak aby wysokość wynagrodzenia zależnego od wyników uwzględniała cykl koniunkturalny Banku i ryzyko związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Przez wyniki rozumie się założone w strategii lub planie finansowym Banku na dany rok zadania efektywnościowe, finansowe, sprzedażowe i cele indywidualne.

Maksymalny poziom wynagrodzenia zmiennego każdej z osób zajmujących zidentyfikowane stanowisko kierownicze nie przekracza 100% wynagrodzenia stałego. Walne Zgromadzenie Banku Ochrony Środowiska S.A. może wyrazić zgodę na zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego w stosunku do wynagrodzenia stałego do 200%, zgodnie z procedurą przewidzianą w polskiej implementacji CRD IV w zakresie zapisów art. 94. ust.1 pkt g lit (ii) tej Dyrektywy.

W 2016 roku ustalono, że w związku z niezrealizowaniem wyniku finansowego na 2015 roku oraz z uwagi na objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego – zgodnie z art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe, zidentyfikowanym osobom mającym istotny wpływ na profil ryzyka Banku (w tym Członkom Zarządu BOŚ S.A.) nie przyznano wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2015 roku.

W 2016 roku jednej osobie zidentyfikowanej jako osoba mający istotny wpływ na profil ryzyka Banku, została przyznana nagroda pieniężna w wysokości 10 tys. zł. Zgodnie z postanowieniami Rozdziału VII ust. 3 Polityki zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku Ochrony Środowiska S.A. wynagrodzenie zmienne nie podlegało mechanizmowi odraczania i wypłaty części wynagrodzenia w akcjach.

Nadto, w okresie sprawozdawczym - z uwagi na objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego – zgodnie z art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe oraz z uwagi na fakt, że wyniki Banku osiągnięte w 2015 roku znacząco odbiegały od zatwierzonego Planu finansowego na 2015 roku, w trosce o interesy Banku, jego Klientów i Akcjonariuszy, nie przyznano trzeciej transzy (z trzech) odroczonego wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2012 roku, oraz nie przyznano drugiej transzy (z trzech) odroczonego wynagrodzenia zmiennego za wyniki 2013 roku, w tym Członkom Zarządu BOŚ S.A. (w tym 7 osobom nie wchodzącym w roku sprawozdawczym w skład Zarządu BOŚ S.A.).

Dodatkowo w okresie sprawozdawczym, Bank podjął decyzję dotyczącą zaprzestania rozliczania premii w 2016 r. osobom mającym wpływ na profil ryzyka w Banku (w tym Członkom Zarządu), z uwagi na szczególną sytuację finansową Banku i objęcie Banku Programem Postępowania Naprawczego.

44. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Dla potrzeb sprawozdania z przepływów pieniężnych saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera następujące salda o wysokiej płynności i terminie zapadalności krótszym niż trzy miesiące.

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Kasa, środki w Banku Centralnym (Nota 21)	513 730	614 889
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (nota 22)	22 512	25 004
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe (Nota 25)	2 079 509	1 799 401
Razem	2 615 751	2 439 294

Saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera rezerwę obowiązkową utrzymywaną na rachunku w NBP i są to środki o ograniczonej możliwości dysponowania. Rezerwa deklarowana do utrzymania w miesiącu grudniu 2016 roku wynosiła 564 282 tys. zł (grudzień 2015 roku – 514 209 tys. zł). Bank musi utrzymywać średnie saldo środków pieniężnych w miesiącu powyżej zadeklarowanej rezerwy obowiązkowej.

Zgodnie z paragrafem 12 Uchwały NBP nr 40/2015 Bank może wykorzystywać środki utrzymywane na rachunku rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych.

Objaśnienie różnic pomiędzy bilansowymi zmianami stanu, a zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności operacyjnej sprawozdania z przepływów pieniężnych

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu należności od innych banków	-2 301	125 754
Zmiana stanu lokat w innych bankach, ujęta w ekwiwalentach środków pieniężnych	-2 492	13 808
Zmiana stanu należności od innych banków razem	-4 793	139 562

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych instrumentów finansowych i zabezpieczających	46 560	-32 110
Wycena instrumentów pochodnych zabezpieczających przyszłe przepływy na kapitał z aktualizacji wyceny	-5 190	-9 940
Zmiana stanu aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych instrumentów finansowych i zabezpieczających razem	41 370	-42 050

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych	-428 670	715 661
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych przyjęta do środków pieniężnych	280 108	-250 372
Wykup papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	-250 759	-217 529
Zakup papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	515 187	157 763
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności	-43 632	-44 994
Przesunięcie odsetek od papierów wartościowych utrzymywanych do terminu zapadalności do odsetek z działalności inwestycyjnej	37 246	42 482
Wycena papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży na kapitał z aktualizacji wyceny	-13 358	-36 481
Zmiana stanu inwestycyjnych (lokacyjnych) papierów wartościowych razem	96 122	366 530

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu inwestycji w jednostkach zależnych	385	-150
Odpis z tytułu utraty wartości spółki zależnej BOŚ Eko Profit (nota 27)	11 308	-
Sprzedaż akcji	-385	-
Zakup akcji	-	7
Opcje na akcje	-	143
Zmiana stanu inwestycji w jednostkach zależnych razem	11 308	-

Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego	-5 240	-9 967
Odroczony podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	16 263	7 365
Odroczony podatek dochodowy z tytułu wyceny papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży i przeszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	3 205	8 708
Niepieniężne zmiany z tytułu wartości niematerialnych oraz rzeczowych środków trwałych	265	661
Pozostałe należności z tyt. sprzedaży jednostki zależnej	-45	-
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego razem	14 448	6 767
Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu rezerw	-11 258	8 819
Wycena aktuarusza wpływ na kapitał z aktualizacji wyceny	1 678	591
Zmiana stanu rezerw razem	-9 580	9 410
Wyszczególnienie	Za rok zakończony	
	31-12-2016	31-12-2015
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego	18 351	-8 308
Bieżące obciążenia z tytułu podatku dochodowego	-	-67
Zapłacony podatek dochodowy	602	7 763
Realizacja wypłat wynagrodzenia zmiennego w akcjach	-	-878
Opcje menadżerskie	-	-143
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego razem	18 953	-1 633

45. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych

INSTRUMENT	31-12-2016		31-12-2015		31-12-2016		31-12-2015	
	FX Swap		FX Forward		FX Spot *\\			
Opis instrumentu	Transakcja, która zobowiązuje strony kontraktu do dokonania początkowej wymiany walut w wyznaczonym dniu i po określonym kursie oraz zwrotnej (końcowej) wymiany tych walut, w określonym w przyszłości dniu (innym niż rozliczenie tzw. pierwszej "nogi") i po kursie uzgodnionym w momencie zawarcia transakcji (przeważnie różnym od kursu wymiany początkowej). Waluta, którą jeden z kontrahentów jest zobowiązany zapłacić drugiemu w wyniku wymiany końcowej jest tą samą walutą, którą kontrahent otrzymał w wymianie początkowej.		Terminowa transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę w określonym terminie, wg ustalonego kursu terminowego. Jest to tzw. kontrakt z dostawą waluty (forward outright). Wszystkie warunki transakcji ustalone są w dniu jej zawarcia.		Transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę, po kursie terminowym uzgodnionym w momencie zawierania transakcji. Rozliczenie tej transakcji następuje w terminie zazwyczaj do dwóch dni roboczych od daty zawarcia.			
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu/płynności		do obrotu		do obrotu			
Ilość transakcji	98	69	210	122	192	42		
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	2 242 211	1 514 343	400 696	451 971	206 825	51 473		
Wartość godziwa (w tys. zł)	-26 494	23 411	6 616	2 713	-33	-17		
- dodatnia	3 841	31 269	7 541	5 760	558	64		
- ujemna	-30 335	-7 858	-925	-3 047	-591	-81		
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne			
Zapadalność	2017-01-03 2017-12-12	2016-01-04 2016-12-19	2017-01-02 2018-04-13	2016-01-04 2017-02-15	2017-01-03 2017-01-04	2016-01-04 2016-01-05		
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Brak		Na wniosek klienta		Brak			
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak			
Inne warunki	Brak		Brak		Brak			
Rodzaj ryzyka związanego z danym instrumentem pochodnym	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta			

*\\ instrument wymiany walutowej

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	2 849 732	2 017 787
Razem transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:		
- aktywa	11 940	37 093
- zobowiązania	-31 851	-10 986

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej

INSTRUMENT	31-12-2016 Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS)		31-12-2015 Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający PLN)		31-12-2016 Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający EUR)		31-12-2015 Transakcje Forward na obligacje	
	Opis instrumentu	Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów). Ta kategoria obejmuje także transakcje IRS, których kwota nominalna zmienia się w czasie – swapy amortyzowane.		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów).		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów).		Terminowa transakcja kupna/sprzedaży określonej kwoty papieru wartościowego w określonym terminie, wg ustalonej ceny terminowej. Wszystkie warunki transakcji ustalone są w dniu jej zawarcia.
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej)		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych)		do obrotu	
Ilość transakcji	239	262	8	8	-	4	-	1
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	6 183 354	7 301 889	536 000	536 000	-	426 150	-	10 000
Wartość godziwa (w tys. zł)	17 835	21 852	-22 566	-37 621	-	11 557	-	23
- dodatnia	105 237	162 209	4 840	-	-	11 557	-	23
- ujemna	-87 402	-140 357	-27 406	-37 621	-	-	-	-
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne		Zmienne	
Zapadalność	2017-01-10 2026-12-28	2016-01-08 2025-09-29	2019-07-11 2025-07-25	2019-07-11 2025-07-25	- -	2016-05-11 2016-06-20	- -	2021-04-25
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Generalnie brak, ale istnieje taka możliwość w przypadku transakcji z klientami niebankowymi w przypadkach określonych w umowach		Brak		Brak		Brak	
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak		Brak	
Inne warunki	Brak		Brak		Brak		Brak	
Rodzaj ryzyka	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta	

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	6 719 354	8 274 039
Razem transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej:		
- aktywa	110 077	173 789
- zobowiązania	-114 808	-177 978

Razem pochodne instrumenty finansowe

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	9 569 086	10 291 826
Razem pochodne instrumenty finansowe:		
- aktywa	122 017	210 882
- zobowiązania	-146 659	-188 964

Kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

Bank w aktywach finansowych i zobowiązaniach finansowych ujętych w sprawozdaniu finansowym nie stosuje kompensaty wartości posiadanych instrumentów finansowych. Niniejsza prezentacja stanowi informację o potencjalnym ujęciu instrumentów finansowych, dla których istnieje możliwość przeprowadzenia kompensat zgodnie z właściwymi umowami.

Aktywa finansowe i zobowiązania finansowe z uwzględnieniem zmian do MSSF 7 według stanu na 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku:

Pozycje	Aktywa finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje które są kompensowane zgodnie z MSR 32		Aktywa finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje które mogłyby podlegać kompensowaniu		Depozyty zabezp. przyjętych w ramach umów ramowych	Depozyty zabezp. złożone w ramach umów ramowych	Aktywa finansowe	Zobow. finansowe
			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto				
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f) = (b) - (d)	(g) = (c) - (e)	(h)	(i)	(j)	(k)	(l) = (f) - (h) - (j)	(m) = (g) - (i) - (k)

Pochodne instrumenty finansowe (w tym pochodne instrumenty zabezpieczające)

122 017	-146 659	-	-	122 017	-146 659	12 151	-87 939	10 900	-84 925	98 966	26 205
---------	----------	---	---	---------	----------	--------	---------	--------	---------	--------	--------

Pozycje	Aktywa finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe brutto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje które są kompensowane zgodnie z MSR 32		Aktywa finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Zobow. finansowe netto ujęte w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	Pozycje które mogłyby podlegać kompensowaniu		Depozyty zabezp. przyjętych w ramach umów ramowych	Depozyty zabezp. złożone w ramach umów ramowych	Aktywa finansowe	Zobow. finansowe
			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto			Aktywa finansowe - netto	Zobow. finansowe - netto				
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f) = (b) - (d)	(g) = (c) - (e)	(h)	(i)	(j)	(k)	(l) = (f) - (h) - (j)	(m) = (g) - (i) - (k)

Pochodne instrumenty finansowe (w tym pochodne instrumenty zabezpieczające)

210 882	-188 964	-	-	210 882	-188 964	23 408	-74 254	23 386	-78 176	164 088	-36 534
---------	----------	---	---	---------	----------	--------	---------	--------	---------	---------	---------

Zgodnie ze zmianami do MSSF 7 Bank w powyższej tabeli wskazuje wartości instrumentów pochodnych które :

- 1) kwoty brutto aktywów finansowych i zobowiązań finansowych ujętych w sprawozdaniu finansowym (kolumny b i c),
- 2) kwoty, które są kompensowane zgodnie z kryteriami określonymi w paragrafie 42 MSR 32 przy określaniu kwot netto wykazywanych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (kolumny d i e),
- 3) kwoty netto wykazywane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej (kolumny f i g),
- 4) kwoty objęte egzekwowalnym porozumieniem ramowym lub podobnym porozumieniem dotyczącym kompensowania, które nie są w inny sposób uwzględnione w paragrafie 13C pkt b), w tym: (i) kwoty związane z ujętymi instrumentami finansowymi, które nie spełniają niektórych lub wszystkich kryteriów kompensowania określonych w paragrafie 42 MSR 32 (kolumny h i j); oraz (ii) kwoty związane z zabezpieczeniami finansowymi (w tym zabezpieczeniami gotówkowymi) (kolumny j i k),
- 5) kwotę netto po odliczeniu kwot określonych w pkt 4) powyżej od kwot określonych w pkt 3) powyżej (kolumny l i m).

46. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Poniżej przedstawiono wartość bilansową i godziwą aktywów i zobowiązań finansowych innych niż wycenianych do wartości godziwej w sprawozdaniu finansowym:

Wyszczególnienie	Wartość bilansowa na 31-12-2016	Wartość godziwa na 31-12-2016	Wartość bilansowa na 31-12-2015	Wartość godziwa na 31-12-2015
AKTYWA FINANSOWE				
Należności od innych banków	141 522	139 482	139 221	137 265
Kredyty i pożyczki udzielone klientom, w tym:	14 038 283	13 857 016	14 387 832	14 197 139
- Kredyty w złotych polskich	10 550 974	10 444 283	10 695 418	10 565 232
- Kredyty w walutach obcych	3 487 309	3 412 733	3 692 414	3 631 907
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	1 186 090	1 208 008	928 048	977 675
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	1 186 090	1 208 008	928 048	977 675
- Skarb Państwa	1 186 090	1 208 008	928 048	977 675
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE				
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	115 764	115 854	216 409	216 791
Zobowiązania wobec klientów, w tym:	17 097 212	17 110 762	15 970 056	15 978 803
- Klientów korporacyjnych	4 575 381	4 575 250	5 599 231	5 598 693
- Klientów detalicznych	10 289 140	10 299 445	8 008 362	8 006 885
- Finansów publicznych	830 967	831 030	838 005	837 834
- Funduszy ekologicznych i pozostałych funduszy	73 930	73 930	46 767	46 767
- Międzynarodowych instytucji finansowych	1 225 724	1 229 037	1 410 914	1 421 847
- Pozostałych klientów	102 070	102 070	66 777	66 777
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	829 702	841 465	2 318 132	2 294 098
Zobowiązania podporządkowane	601 373	568 385	599 961	553 862

(a) Lokaty w innych bankach

Należności od innych banków obejmują lokaty międzybankowe, rachunki nostro oraz kredyty i pożyczki. Wartość godziwa lokat międzybankowych z uwagi na krótki termin realizacji (do 6 m-cy lokaty międzybankowe na stopę stałą) jest równa wartości bilansowej. Obligacje wyemitowane przez banki wyceniono według wartości godziwej z uwzględnieniem spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o porównywalne emisje przeprowadzone przez podobne banki.

(b) Kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom i innym bankom przedstawiono po pomniejszeniu o odpisy z tytułu utraty wartości. W bilansie wycenia się je według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem

efektywnej stopy procentowej. Jako wartość godziwa kredytów jest przyjmowana ich wartość wynikająca z bieżąco oszacowanych przyszłych przepływów kapitałowo-odsetkowych (oddzielnie dla walut i oddzielnie dla PLN) wyliczonych w oparciu o efektywną stopę procentową dla każdego kredytu (z wyjątkiem kredytów o nieustalonym harmonogramie lub kredytów zagrożonych dla których jako wartość godziwa przyjmowana jest wartość bilansowa) dyskontowanych średnią efektywną stopą procentową kredytów udzielonych w ostatnich dwunastu miesiącach. Dla kredytów hipotecznych uwzględniono przedpłaty. W przypadku kredytów w walutach obcych, których Bank zaprzestał udzielania została zastosowana średnia efektywna stopa procentowa odpowiadających im kredytów udzielanych w PLN, skorygowana o różnicę pomiędzy poziomami stóp w poszczególnych walutach i PLN.

(c) Zobowiązania wobec podmiotów niebankowych

Zobowiązania w bilansie wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jako wartość godziwa zobowiązań jest przyjmowana ich wartość wynikająca ze zdyskontowania kapitału oraz odsetek dla wszystkich depozytów średnią ważoną stopą procentową, która obowiązywała dla depozytów przyjętych w grudniu 2016 r. Z uwagi na brak harmonogramów dla rachunków bieżących zostały one ujęte wg wartości bilansowej.

Zobowiązania (kapitał i odsetki) wobec międzynarodowych instytucji finansowych zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową zobowiązań zaciąganych w 2015 roku (dla EUR) bądź ostatniej transakcji zawartej w danej walucie (dla PLN).

(d) Zobowiązania podporządkowane

Zobowiązania podporządkowane wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o emisję przeprowadzoną przez Bank w 2015 r.

(e) Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego dla obligacji w PLN wyznaczonego w oparciu o emisje przeprowadzone przez Bank w 2015 r. dla emisji w PLN.

(f) Zobowiązania wobec innych banków

Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej. Zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej ze względu na brak dostępnych danych rynkowych do kalkulacji wartości godziwej podstawowej transakcji repo Banku z kontrahentem.

Depozyty międzybankowe, z uwagi na krótki termin zostały ujęte w wartości bilansowej, a zaciągnięte pożyczki (kapitał i odsetki) zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową zobowiązań zaciąganych w 2015 roku.

47. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej

Wartość godziwa zgodnie z MSSF 13 definiowana jest jako cena, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. ceną wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny. Bank szacując wartość godziwą uwzględnia korektę z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta.

Na 31 grudnia 2016 roku oraz na 31 grudnia 2015 roku Bank dokonywał klasyfikacji aktywów oraz zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej na trzy kategorie (poziomy) według ich metody wyceny:

- Poziom 1: metoda wyceny – mark-to-market bezpośrednio z dostępnych kwotowań instrumentów na rynku. Dotyczy to kwotowanych kapitałowych i dłużnych papierów wartościowych i bonów NBP (kwotowania oparte o stopę referencyjną),

- Poziom 2: metoda wyceny – mark-to-model z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów lub ceny uzyskane w ramach transakcji, które zostały dokonane w terminie bliskim dacie bilansowej na normalnych zasadach rynkowych. Wartość godziwą ustala się również poprzez odwołanie się do innych, podobnych instrumentów, poprzez analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych i inne metody wyceny powszechnie stosowane przez uczestników rynku, a w przypadku instrumentów finansowych dla których brak jest możliwości wyceny – po koszcie nabycia. Dotyczy to nienotowanych bankowych papierów, kapitałowych papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych (w tym transakcji terminowych na papiery wartościowe) za wyjątkiem przypadków które spełniają kryteria przynależności do Poziomu 3.
- Poziom 3: metoda wyceny mark-to-model z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów oraz parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka. Dotyczy to komunalnych papierów wartościowych (wycena dokonywana na podstawie zdyskontowanych przepływów, przy czym spready kredytowe używane do wyceny wyznaczane są w oparciu o wewnętrzne ratingi), papierów innych banków (cena ustalana jest w oparciu o marże papierów, kwotowanych na rynku na moment ustalenia ceny, emitowanych przez odpowiednio wyselekcjonowanych emitentów), nienotowanych papierów kapitałowych oraz papierów kapitałowych charakteryzujących się niską płynnością (wyceniane są metodą zdyskontowanych przepływów).

31-12-2016	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	48 976	-	-	48 976
Dłużne papiery wartościowe	48 976	-	-	48 976
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	122 017	-	122 017
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	3 661 017	-	561 685	4 222 702
Dłużne papiery wartościowe	3 638 187	-	526 507	4 164 694
Kapitałowe papiery wartościowe	22 830	-	35 178	58 008
Należności od innych banków	-	-	139 482	139 482
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-	-	13 857 016	13 857 016
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	1 208 008	-	-	1 208 008
Razem	4 918 001	122 017	14 558 183	19 598 201

31-12-2016	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	-	146 659	-	146 659
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	146 659	-	146 659
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	115 854	115 854
Zobowiązania wobec klientów	-	-	17 110 762	17 110 762
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	841 465	841 465
Zobowiązania podporządkowane	-	-	568 385	568 385
Razem	-	146 659	18 636 466	18 783 125

Wyszczególnienie	Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2016	642 805
Zakup	-
Sprzedaż i wykup	-78 986
Suma zysków lub strat	-
- w wynik finansowy	1 540
- w pozostałych całkowitych dochodach	-3 674
Przeniesienia z poziomu 3	-

Stan na koniec okresu 31-12-2016	561 685
---	----------------

31-12-2015	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	99 206	-	-	99 206
Dłużne papiery wartościowe	99 206	-	-	99 206
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	210 882	-	210 882
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	3 409 269	-	642 805	4 052 074
Dłużne papiery wartościowe	3 386 439	-	607 636	3 994 075
Kapitałowe papiery wartościowe	22 830	-	35 169	57 999
Należności od innych banków	-	-	137 265	137 265
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-	-	14 197 139	14 197 139
Inwestycyjne (lokacyjne) papiery wartościowe - utrzymywane do terminu zapadalności	977 675	-	-	977 675
Razem	4 486 150	210 882	14 977 209	19 674 241

31-12-2015	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	-	188 964	-	188 964
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	188 964	-	188 964
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	216 786	216 786
Zobowiązania wobec klientów	-	-	15 978 803	15 978 803
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	1 080 216	-	1 213 882	2 294 098
Zobowiązania podporządkowane	-	-	553 862	553 862
Razem	1 080 216	188 964	17 963 333	19 232 513

Wyszczególnienie	Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2015	609 055
Zakup	87 952
Sprzedaż i wykup	-47 972
Suma zysków lub strat	-
- w wynik finansowy	476
- w pozostałych całkowitych dochodach	-6 706
Przeniesienia z poziomu 3	-
Stan na koniec okresu 31-12-2015	642 805

Przeniesienie instrumentów pomiędzy Poziomem 1 a Poziomem 2 występuje na podstawie dostępności kwotowań z aktywnego rynku według stanu na zakończenie danego okresu sprawozdawczego.

Przeniesienie z Poziomu 2 do Poziomu 3 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika obserwowalnego na nieobserwowalny lub zastosowanie do wyceny nowego nieobserwowalnego czynnika ryzyka, która jednocześnie skutkuje istotnym wpływem na wycenę instrumentu.

Przeniesienie z Poziomu 3 do Poziomu 2 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika nieobserwowalnego na obserwowalny lub gdy wpływ czynnika nieobserwowalnego na wycenę instrumentu przestaje być istotny.

Przeniesienie między metodami wyceny następują w dacie i według stanu na koniec okresu sprawozdawczego.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2016 roku nie nastąpiły przeniesienia instrumentów pomiędzy poziomami. W przypadku instrumentów zaklasyfikowanych do Poziomu 3 ich wycena nie ma wpływu na rachunek zysków i strat. Wycena do wartości godziwej instrumentów zakwalifikowanych do

Poziomu 3 została uwzględniona w pozostałych całkowitych dochodach. W wyniku finansowym zostały uwzględnione odsetki naliczone, odsetki zapłacone, dyskonto lub premia, różnice kursowe oraz rozwiązane rezerwy (dotyczy to kapitałowych papierów wartościowych).

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wrażliwość wyceny, instrumentów komunalnych zaklasyfikowanych do Poziomu 3, na zmianę spreadu kredytowego o +/- 1 p. b. (nieobserwowalny parametr modelu) wynosiła 161 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2015 roku wynosiła 224 tys. zł).

48. Sprawozdawczość dotycząca segmentów

Zgodnie z wymogami MSSF 8, segmenty operacyjne zostały określone na podstawie sprawozdań wewnętrznych dotyczących komponentów jednostki gospodarczej podlegających okresowym przeglądom dokonywanym przez członka kierownictwa odpowiedzialnego za podejmowanie decyzji operacyjnych. MSSF 8 definiuje segment operacyjny jako część działalności jednostki spełniający trzy kryteria:

- segment prowadzi działalność gospodarczą, w ramach której może osiągać przychody i ponosić koszty,
- wyniki działalności operacyjnej segmentu są przeglądane regularnie przez osobę podejmującą w jednostce główne decyzje operacyjne,
- odrębne informacje finansowe dla segmentu są dostępne.

Poniżej przedstawiono zasady sprawozdawczości według segmentów operacyjnych za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku w podziale na następujące obszary działalności:

- 1) pion korporacji i finansów publicznych,
- 2) pion detaliczny,
- 3) działalność skarbową i inwestycyjną,
- 4) pozostałe (nieulokowane w segmentach).

W ramach pionu korporacji i finansów publicznych prowadzona jest działalność obejmująca transakcje zawierane poprzez Centra Korporacyjne oraz Centralę Banku z klientami korporacyjnymi i klientami należącymi do sektora finansów publicznych. Natomiast aktywność Banku w pionie detalicznym dotyczy transakcji z klientami z grupy osób prywatnych, mikroprzedsiębiorstw oraz wspólnot mieszkaniowych.

W skład obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej wchodzi działalność na rynku międzybankowym i dłużnych papierów wartościowych, instrumentów pochodnych, a także w obszarze inwestycji kapitałowych. Działalność skarbową i inwestycyjną obejmuje zarządzanie płynnością, ryzykiem walutowym i stóp procentowych Banku oraz rozliczenia z tytułu cen transferowych funduszy z innymi pionami (segmentami) biznesowymi.

W obszarze pozostałe (nieulokowane w segmentach) znajdują się pozycje rachunku zysków i strat, które nie zostały przypisane do żadnego z wymienionych w ppkt 1-3 obszarów działalności, w szczególności przychody i koszty związane z klientami niesklasyfikowanymi.

Produkty pionów i obszarów działalności wymienionych w ppkt 1-4 powyżej zostały opisane w „Sprawozdaniu Zarządu z działalności Banku Ochrony Środowiska S.A. w 2016 roku” w pkt. II ppkt. 7.

Produktami obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej są instrumenty finansowe, bieżące i terminowe lokaty i depozyty międzybankowe oraz klientów ALM, kredyty od innych banków, oraz kredyty udzielone bankom, dłużne i kapitałowe papiery wartościowe, oraz instrumenty pochodne.

Aktywa i pasywa obszarów określonych w ppkt 1-2 powyżej zostały wyodrębnione w oparciu o bazę kredytową i depozytową Banku.

Wynik odsetkowy uwzględnia rozliczenia transferowe pomiędzy pionem korporacji i finansów publicznych oraz detalicznym a obszarem działalności skarbowej i inwestycyjnej. Wycena transferowa funduszy jest oparta na stawkach referencyjnych, dodatkowych stawkach finansowania oraz zmiennych stawkach transferowych, z uwzględnieniem m.in. waluty, stabilności środków i terminu,

które są odnoszone do krzywej rentowności. Wycenie stawkami transferowymi podlegają wszystkie istotne pozycje aktywów i pasywów odsetkowych, jak również pozycje pozabilansowe, generujące zapotrzebowanie na płynność. Wycena przeprowadzana jest w cyklu miesięcznym i bazuje na średniej (ze stanów dziennych) poszczególnych transakcji odsetkowych przypisanych do danego pionu odrębnie dla każdej waluty.

Od początku 2016 r. obowiązują w Banku znowelizowane zasady ustalania stawek i rozliczania wewnętrznych cen transferowych. Wprowadzone zmiany dotyczyły głównie: poszerzenia katalogu pozycji objętych cenami transferowymi, alokacji kosztów i korzyści z różnych rodzajów ryzyka płynności oraz zróżnicowania stawek transferowych w zależności od terminu transakcji.

Od grudnia 2016 r. segmentowy rachunek wyników Banku jest sporządzany do poziomu zysku / straty brutto, tj. nie dokonuje się podziału podatku dochodowego na segmenty.

Wyniki działalności segmentów operacyjnych za 2015 rok zostały doprowadzone do porównywalności.

Wynik na działalności operacyjnej pionu korporacji i finansów publicznych oraz pionu detalicznego jest wynikiem z działalności bankowej tych pionów, pomniejszonym o wartość kosztów administracyjnych przypisanych bezpośrednio do transakcji lub jednostek danego pionu, jak również kosztów alokowanych, oraz odpisów z tytułu utraty wartości. Wynik finansowy uwzględnia także rozliczenia wzajemne z tytułu obsługi klientów pionu korporacji i finansów publicznych przez oddziały Banku (przypisane do pionu detalicznego).

Na wynik z działalności finansowej ww. pionów składają się m.in.:

- 1) Wynik z tytułu odsetek, tj. suma różnicy pomiędzy przychodami odsetkowymi od kredytów i obligacji komunalnych klientów, a kosztami za otrzymane fundusze od ALM (działalność skarbową i inwestycyjną) oraz przychodów z transferu funduszy do ALM pomniejszonych o koszty odsetkowe zapłacone klientom Banku.
- 2) Wynik z tytułu prowizji, tj. różnica przychodów z opłat i prowizji oraz kosztów przypisanych do danej transakcji, oraz alokowanych do obszaru działalności. Wynik uwzględnia przychody i koszty rozliczane jednorazowo oraz rozliczane w czasie metodą liniową, natomiast przychody i koszty rozliczane przy transakcji wg. efektywnej stopy procentowej odnoszone są do wyniku z tytułu odsetek.
- 3) Wynik z pozycji wymiany, tj. dochody z negocjowanych transakcji wymiany walut (terminowych i SPOT) oraz dochody z wymiany walut według tabeli kursowej Banku. Pozycja uwzględnia wynik z transakcji instrumentami pochodnymi.
- 4) Wynik odpisów z tytułu utraty wartości, tj. wynik z tytułu zmiany wartości odpisów z tytułu utraty wartości kredytów i obligacji komunalnych przypisanych do danego obszaru działalności. Wynik uwzględnia zmiany z tytułu wahań kursowych portfela kredytów walutowych objętych utratą wartości.

Wynik finansowy obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej stanowi sumę wyników z obszaru działalności skarbowej oraz obszaru inwestycji kapitałowych Banku, na które składają się m.in.:

- 1) Wynik odsetkowy – wyliczany jako suma wyniku odsetkowego z tytułu transakcji z klientami zewnętrznymi oraz wyniku rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy z innymi segmentami. Przychody i koszty odsetkowe zewnętrzne dotyczą transakcji na rynku międzybankowym (lokaty i kredyty), jak również nabywanych oraz emitowanych dłużnych papierów wartościowych. Wynik rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy jest różnicą pomiędzy przychodami z tytułu finansowania aktywów innych segmentów, a kosztami transferowymi za środki depozytowe otrzymane od innych segmentów.
- 2) Wynik z pozycji wymiany, uwzględnia wynik ze spekulacyjnych transakcji wymiany walut, rewaluację pozycji zabezpieczających rezerwy na kredyty walutowe oraz zmiany wyceny pozycji zabezpieczających aktywne walutowe transakcji terminowe. Pozycja uwzględnia wynik z pozycji wymiany nie przypisany innym segmentom.
- 3) Wynik na rachunkowości zabezpieczeń, uwzględnia wynik z transakcji zabezpieczających przepływy pieniężne oraz wartość godziwą.
- 4) Wynik na działalności handlowej, wynik z działalności ewidencjonowanej w Księdze Handlowej oraz z operacji instrumentami finansowymi, w tym typu FX SWAP.

-
- 5) Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych - wynik dotyczy akcji, udziałów i dłużnych papierów wartościowych oraz wyceny instrumentów finansowych.
  - 6) Przychody z tytułu dywidend.
  - 7) Różnica wartości odpisów z tytułu utraty wartości, wynik dotyczy akcji i udziałów oraz zaangażowań wobec instytucji finansowych przypisanych do obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej.

Poniżej przedstawiono wyniki finansowe BOŚ S.A. za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2016 roku oraz 31 grudnia 2015 roku przypadające na przyjęte segmenty.

Lp. Sprawozdanie przedstawiające składniki rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016		PION KORPORACJI I FINANSÓW PUBLICZNYCH	PION DETALICZNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	POZOSTAŁE (NIEULOKOWANE W SEGMENTACH)	BANK
I.	Wynik z tytułu odsetek	176 727	93 403	31 156	-	301 286
1.	Przychody z tytułu odsetek	516 854	416 001	-240 422	-	692 433
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	404 121	164 312	124 000	-	692 433
	- sprzedaż innym segmentom	112 733	251 689	-364 422	-	-
2.	Koszty z tytułu odsetek	-340 127	-322 598	271 578	-	-391 147
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	-79 605	-208 091	-103 451	-	-391 147
	- sprzedaż innym segmentom	-260 522	-114 507	375 029	-	-
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	50 252	19 951	-85	-527	69 591
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	15 382	-	15 382
IV.	Wynik na działalności handlowej (ze SWAP)	-	-	35 992	-	35 992
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	3 821	-	3 821
VI.	Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	-	-	553	-	553
VII.	Wynik z pozycji wymiany	15 052	4 032	139	-	19 223
VIII.	Wynik na działalności bankowej	242 031	117 386	86 958	-527	445 848
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	776	-1 043	-	-5 915	-6 182
X.	Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	-161 186	-45 040	-14 570	-	-220 796
XI.	Wynik na działalności finansowej	81 621	71 303	72 388	-6 442	218 870
1.	Koszty bezpośrednie	-33 098	-44 324	-6 084	-	-83 506
	Wynik po kosztach bezpośrednich	48 523	26 979	66 304	-6 442	135 364
2.	Koszty pośrednie i usługi wzajemne	-57 234	-73 555	-11 608	-	-142 397
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	-8 711	-46 576	54 696	-6 442	-7 033
3.	Amortyzacja	-16 147	-18 274	-2 432	-	-36 853
4.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF)	-20 292	-19 909	-149	-	-40 350
XII.	Wynik finansowy brutto	-45 150	-84 759	52 115	-6 442	-84 236
XIII.	Obciążenia podatkowe					16 263
XIV.	Wynik finansowy netto					-67 973
	Aktywa segmentu	9 813 850	4 612 606	6 075 517	100 593	20 602 566
	w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom oraz należności od innych banków	9 425 673	4 612 606	141 522	4	14 179 805
	Zobowiązania segmentu	5 406 583	10 289 140	4 734 391	172 452	20 602 566
	w tym zobowiązania wobec klientów oraz banków	5 406 583	10 289 140	1 415 183	102 070	17 212 976
	Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne	8 007	9 856	1 279	1	19 143

Lp. Sprawozdanie przedstawiające składniki rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2015		PION KORPORACJI I FINANSÓW PUBLICZNYCH	PION DETALICZNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	POZOSTAŁE (NIEULOKOWANE W SEGMENTACH)	BANK
I.	Wynik z tytułu odsetek	146 903	79 803	27 418	-	254 124
1.	Przychody z tytułu odsetek	467 654	346 449	-157 771	-	656 332
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	357 892	166 352	132 088	-	656 332
	- sprzedaż innym segmentom	109 762	180 097	-289 859	-	-
2.	Koszty z tytułu odsetek	-320 751	-266 646	185 189	-	-402 208
	- sprzedaż klientom zewnętrznym	-82 515	-148 684	-171 009	-	-402 208
	- sprzedaż innym segmentom	-238 236	-117 962	356 198	-	-
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	50 947	24 926	-127	-735	75 011
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	13 622	-	13 622
IV.	Wynik na działalności handlowej (ze SWAP)	-	-	24 919	-	24 919
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	707	-	707
VI.	Wynik na inwestycyjnych (lokacyjnych) papierach wartościowych	40	-	25 031	-	25 071
VII.	Wynik z pozycji wymiany	30 515	4 319	108	-	34 942
VIII.	Wynik na działalności bankowej	228 405	109 048	91 678	-735	428 396
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	-827	-2 333	-	-4 164	-7 324
X.	Wynik odpisów (netto) z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek	-54 847	-54 072	-4 020	1	-112 938
XI.	Wynik na działalności finansowej	172 731	52 643	87 658	-4 898	308 134
1.	Koszty bezpośrednie	-35 842	-49 126	-5 694	-	-90 662
	Wynik po kosztach bezpośrednich	136 889	3 517	81 964	-4 898	217 472
2.	Koszty pośrednie	-60 315	-77 884	-11 600	-3	-149 802
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	76 574	-74 367	70 364	-4 901	67 670
3.	Amortyzacja	-18 843	-22 251	-2 657	-	-43 751
4.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF, usługi wzajemne)	-38 442	-31 873	-219	-	-70 534
XII.	Wynik finansowy brutto	19 289	-128 491	67 488	-4 901	-46 615
XIII.	Obciążenia podatkowe					7 298
XIV.	Wynik finansowy netto					-39 317
	Aktywa segmentu	10 077 558	4 784 290	5 828 624	95 359	20 785 831
	w tym kredyty i pożyczki udzielone klientom oraz należności od innych banków	9 603 532	4 784 290	139 221	10	14 527 053
	Zobowiązania segmentu	6 438 303	8 008 362	6 209 094	130 072	20 785 831
	w tym zobowiązania wobec klientów oraz banków	6 438 303	8 008 362	1 673 018	66 777	16 186 460
	Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne	7 043	8 314	925	-	16 282

49. Transakcje z podmiotami powiązаныmi

Na dzień 31 grudnia 2016 roku Bank Ochrony Środowiska S.A. pełnił rolę dominującą wobec Domu Maklerskiego BOŚ S.A., BOŚ Eko Profit S.A., BOŚ Invest Management sp. z o.o., BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji oraz BOŚ Capital (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna), BOŚ Ekosystem sp. z o.o., a także MS Wind sp. z o.o.

Jednostką dominującą wobec BOŚ S.A. był Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Za podmioty powiązane uznaje się również kluczowy personel kierowniczy.

(a) Opis transakcji z głównym akcjonariuszem Banku, tj. NFOŚiGW

Na dzień 31 grudnia 2016 roku wartość środków powierzonych na kredyty przez NFOŚiGW wynosiła 187 tys. zł. Ponadto w ramach programu Prosument, dotyczącego finansowania zakupu i montażu instalacji odnawialnych źródeł energii, NFOŚiGW powierzył środki na kredyty preferencyjne w wysokości 30 221 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2015 roku wartość środków powierzonych na kredyty przez NFOŚiGW wynosiła 247 tys. zł, a w ramach programu Prosument – 10 545 tys. zł.

NFOŚiGW udzielał dopłat do odsetek dla klientów, które w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2016 roku wynosiły 1 459 tys. zł, w 2015 roku wynosiły 1 980 tys. zł.

Transakcje z NFOŚiGW zostały przeprowadzone na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

NFOŚiGW jest podmiotem powiązany ze Skarbem Państwa. Bank zawiera transakcje z jednostkami powiązanyymi ze Skarbem Państwa – głównie z jednostkami sektora finansów publicznych.

(b) Opis transakcji z jednostkami powiązanyymi:

1. Dom Maklerski BOŚ S.A.

Oddziały Banku prowadzą rachunki bieżące i lokat terminowych Domu Maklerskiego BOŚ S.A. Transakcje wykonywane na rachunkach bieżących to przede wszystkim wpłaty i wypłaty gotówkowe klientów Spółki. W ramach wolnych środków na koniec każdego dnia zakładane są standardowo depozyty terminowe O/N oprocentowane w oparciu o stawkę WIBOR.

Wyżej wymienione transakcje mają charakter czasowy, zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

2. BOŚ Eko Profit S.A.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Eko Profit S.A. Wyżej wymienione transakcje zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

3. BOŚ Invest Management sp. z o. o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Invest Management sp. z o.o. ponadto w 2016 r. Bank realizował ze spółką umowę najmu budynku biurowego w Warszawie. Wyżej wymienione transakcje i umowa najmu zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

4. BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji.

5. BOŚ Capital sp. z o.o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. S.K.A.). W 2016 r. Bank realizował ze spółką umowę najmu powierzchni biurowej we Włocławku i Gdańsku. Wyżej wymienione transakcje i umowy najmu zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych. BOŚ Ekosystem sp. z o.o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Ekosystem sp. z o.o. Wyżej wymienione transakcje zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

6. BOŚ Ekosystem sp. z o.o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych BOŚ Ekosystem sp. z o.o. Wyżej wymienione transakcje zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

7. MS Wind sp. z o. o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i lokat terminowych MS Wind sp. z o.o. Bank udzielił MS Wind sp. z o.o. kredytów z przeznaczeniem na finansowanie realizacji farmy wiatrowej oraz zawarł transakcję IRS.

Dane liczbowe dotyczące transakcji z jednostkami zależnymi przedstawiono w tabelach poniżej.

31-12-2016	Pochodne instrumenty finansowe-aktywa	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Inne aktywa	Rzeczowe aktywa trwałe	Wartość firmy	Zobowiązania wobec klientów	Pochodne instrumenty finansowe-zobowiązania	Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	Pozostałe zobowiązania	Zobowiązania warunkowe
Jednostki zależne										
Dom Maklerski BOŚ S.A.	-	41 808	19	-	-	580 685	-	-33	11	18 385
BOŚ Eko Profit S.A.	-	1	1	-	-	1 721	-	-	-	14
BOŚ Capital sp. z o.o.	-	-	-	-	25	7 436	-	-	-	-
BOŚ Nieruchomości sp. z o.o.	-	-	-	-	10	2	-	-	-	-
Invest Management BOŚ sp. z o. o.	-	-	11 759	1 534	-	6 909	-	-	34	3 450
BOŚ Ekosystem sp. z o.o.	171	21 852	-	-	10	4 524	-	-	-	15 442
Jednostki pośrednio zależne										
MS Wind sp. z o. o.	2 450	24 885	-	-	-	4 162	-	-	-	-
Razem	2 621	88 546	11 779	1 534	45	605 439	-	-33	45	37 291

31-12-2015	Pochodne instrumenty finansowe-aktywa	Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Inne aktywa	Rzeczowe aktywa trwałe	Wartość firmy	Zobowiązania wobec klientów	Pochodne instrumenty finansowe-zobowiązania	Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	Pozostałe zobowiązania	Zobowiązania warunkowe
Jednostki zależne										
Dom Maklerski BOŚ S.A.	-	25 006	99	-	-	512 530	-	-57	10	35 076
BOŚ Eko Profit S.A.	-	7	-	-	-	2 424	-	-	-	13
BOS Finance AB	-	-	-	-	-	1 106 623	-	-	-	1 384 987
BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna)	-	-	-	-	25	8 175	-	-	-	-
BOŚ Nieruchomości sp. z o.o.	-	-	-	-	10	42	-	-	-	-
Invest Management BOŚ sp. z o. o.	-	-	17 726	1 714	-	5 594	-	-	-	3 450
BOŚ Ekosystem sp. z o.o.	-	-	-	-	10	2 103	-	-	-	-
Jednostki pośrednio zależne										
MS Wind sp. z o. o.	3 124	26 212	-	-	-	2 013	92	-	-	-
Razem	3 124	51 225	17 825	1 714	45	1 639 504	92	-57	10	1 423 526

Przychody i koszty za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2016 roku	Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze	Koszty z tytułu odsetek i podobne koszty	Przychody z tytułu opłat i prowizji	Koszty z tytułu opłat i prowizji	Przychody z tytułu dywidend	Wynik na działalności handlowej	Pozostałe przychody operacyjne	Wynik odpisów netto z tytułu utraty wartości	Ogólne koszty administracyjne
Jednostki zależne									
Dom Maklerski BOŚ S.A.	985	-6 139	3 762	-	8 000	-	62	-	-23
BOŚ Eko Profit S.A.	-	-19	1	-6	-	-	80	-11 308	-
BOŚ Capital sp. z o.o.	-	-164	1	-	-	-	14	-	-843
BOŚ Nieruchomości Sp. z o.o.	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Invest Management BOŚ S.A. SKA.	-	-59	74	-14	-	-	25	-	-9 329
BOŚ Ekosystem	27	-16	2	-	2 300	-171	97	-	-
Jednostki pośrednio zależne									
MS Wind sp. z o. o.	1 000	-18	2	-	-	75	-	-579	-
Razem	2 012	-6 415	3 843	-20	10 300	-96	279	-11 887	-10 195

Przychody i koszty za rok zakończony 31 grudnia 2015 roku	Przychody z tytułu odsetek i przychody o podobnym charakterze	Koszty z tytułu odsetek i podobne koszty	Przychody z tytułu opłat i prowizji	Koszty z tytułu opłat i prowizji	Przychody z tytułu dywidend	Wynik na działalności handlowej	Pozostałe przychody operacyjne	Pozostałe koszty operacyjne	Ogólne koszty administracyjne
Jednostki zależne									
Dom Maklerski BOŚ S.A.	667	-4 872	1 427	-	6 500	-92	141	-20	-11
BOŚ Eko Profit S.A.	-	-21	1	-263	2 000	-	87	-	-
BOS Finance AB	-	-62 205	-	-	-	-	-	-	-
BOŚ Capital sp. z o.o. (dawniej: BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. Spółka Komandytowo Akcyjna)	-	-115	1	-	-	-	-	-	-414
BOŚ Nieruchomości Sp. z o.o.	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Invest Management BOŚ S.A. SKA.	-	-150	70	-	-	-	-	-	-10 612
BOŚ Ekosystem	-	-10	4	-	-	-	6	-	-
Jednostki pośrednio zależne									
MS Wind sp. z o. o.	1 111	-31	15	-	-	1	-	-	-
Razem	1 778	-67 404	1 519	-263	8 500	-91	235	-20	-11 037

(c) Informacje dotyczące kredytów i depozytów Członków Zarządu i Rady Nadzorczej Banku

W ramach działalności operacyjnej przeprowadzone transakcje z członkami organu zarządzającego i kluczowym personelem kierowniczym obejmują przede wszystkim kredyty i depozyty. Salda poszczególnych pozycji bilansu na dzień 31 grudnia 2016 roku i 31 grudnia 2015 roku oraz koszty i przychody za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2016 roku, oraz 31 grudnia 2015 roku zaprezentowano poniżej:

Kluczowy personel kierowniczy

Wyszczególnienie	31-12-2016	31-12-2015
Stan kredytów	3	10
Udzielone zobowiązania z tytułu linii kredytowych	7	25
Stan depozytów	1 022	1 133

Wyszczególnienie	01-01-2016 31-12-2016	01-01-2015 31-12-2015
Koszty odsetek od depozytów	20	36

Kluczowy personel kierowniczy korzysta z kredytów i depozytów na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

(d) Wynagrodzenie kluczowego personelu kierowniczego BOŚ S.A.

RADA NADZORCZA BANKU	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2016 rok	wypłacone za 2015 rok	wypłacone za 2016 rok	wypłacone za 2015 rok
Jacek Ciepluch ²	27	173	-	-
Piotr Kaczyński ²	28	172	-	-
Bartosz Januszewski ²	22	82	-	-
Adam Wasiak ²	24	147	-	-
Adam Wojtaś ²	22	147	-	-
Józef Kozioł ²	22	147	-	-
Marek Mielczarek ²	22	91	-	-
Ryszard Ochwat ²	22	147	-	-
Mariusz Karpiński ¹	-	70	-	-
Andrzej Kraszewski ¹	-	66	-	-
Marcin Likierski ¹	-	94	-	23
Janina Goss ⁴	54	-	-	-
Oskar Kowalewski ⁵	147	-	-	-
Andrzej Kurnicki ³	36	-	-	-
Andrzej Matysiak ⁵	92	-	-	-
Anna Milewska ⁶	9	-	-	-
Paweł Mzyk ⁵	91	-	-	-

		-	-	-
Piotr Sadownik ⁵	89	-	-	-
Marian Szolucha ⁵	89	-	-	-
Emil Ślązak ⁵	91	-	-	-
Wojciech Wardacki ⁵	138	-	-	-
Razem	1 025	1 336	-	23
w tym:				
- krótkoterminowe świadczenia pracownicze	1 025	1 336	-	23

¹ w składzie Rady Nadzorczej do 10 czerwca 2015 r.

² w składzie Rady Nadzorczej do 15 lutego 2016 r.

³ w składzie Rady Nadzorczej od 15 lutego do 23 czerwca 2016 r.

⁴ w składzie Rady Nadzorczej od 23 czerwca 2016 r.

⁵ w składzie Rady Nadzorczej od 15 lutego 2016 r.

⁶ w składzie Rady Nadzorczej od 15 lutego do 17 marca 2016 r.

Łączna kwota wynagrodzeń Rady Nadzorczej zawiera: wynagrodzenie Członków Rady Nadzorczej i zwrot kosztów biletów komunikacyjnych, benzyny oraz noclegów.

ZARZĄD BANKU	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2016 rok	wypłacone za 2015 rok	wypłacone za 2016 rok	wypłacone za 2015 rok
Dariusz Daniluk ¹	757	859	-	-
Stanisław Kolasiński	696	934	-	25
Piotr Lisiecki ¹	544	284	-	-
Mariusz Klimczak ²	-	1 181	-	-
Adam Grzebieluch ²	-	840	-	-
Paweł Lemańczyk ³	-	876	-	-
Krzysztof Telega ⁴	-	94	-	-
Przemysław Figarski ⁴	-	61	-	-
Sławomir Zawadzki ⁵	366	-	-	-
Stanisław Kluza ⁶	468	-	-	-
Anna Milewska ⁶	420	-	-	-
Paweł Pitera ⁷	625	-	-	-
Razem	3 876	5 129	-	25
w tym:				
- krótkoterminowe świadczenia pracownicze	2 703	3 493	-	-
- długoterminowe świadczenia pracownicze	-	371	-	-
- świadczenia po okresie zatrudnienia	495	542	-	-
- świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	678	723	-	-

¹ w składzie Zarządu do 15 lutego 2016 r.

² w składzie Zarządu do 29 maja 2015 r.

³ w składzie Zarządu do 15 września 2015 r.

⁴ w składzie Zarządu do 30 kwietnia 2014 r.

⁵ w składzie Zarządu od 11 stycznia do 23 marca 2016 r.

⁶ w składzie Zarządu od 23 marca 2016 r.

⁷ w składzie Zarządu od 11 stycznia 2016 r.

Łączna kwota wynagrodzeń członków Zarządu wypłaconych w 2016 r. zawiera: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenie za czas choroby, koszty polis ubezpieczeniowych, koszty opieki medycznej, koszty korzystania z samochodów służbowych dla celów prywatnych, ekwiwalent za niewykorzystany urlop wypoczynkowy, zwrot składek ZUS, świadczenia po okresie zatrudnienia, oraz świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy.

50. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek

W 2016 roku Bank Ochrony Środowiska S.A. zbył akcje spółki Srodowisko Finance AB (dawniej: BOS Finance AB), tym samym bezpośredni udział Banku w kapitale zakładowym jak również udział w głosach na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy tej spółki na dzień 31 grudnia 2016 roku wynosił 0%.

22 grudnia 2016 roku Uchwałą Nr 3 Nadzwyczajne Zgromadzenie Wspólników spółki pod firmą BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w Warszawie, na podstawie art. 288 § 1 zatwierdziło sprawozdanie likwidacyjne oraz postanowiło o zamknięciu spółki.

Spółka BOŚ Nieruchomości sp. z o.o. w likwidacji z siedzibą w Warszawie (kod pocztowy 00-832) przy ul. Żelaznej 32, Regon 146627125, NIP 5272692374, wpisanej do rejestru przedsiębiorców prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego pod numerem KRS 0000457573, wykonując Uchwałę jedynego Wspólnika w grudniu 2016 r. złożyła do sądu rejestrowego wniosek o wykreślenie spółki z rejestru.

W dniu 16 stycznia 2017 roku spółka została wykreślona z rejestru przedsiębiorców. Aktualnie Bank oczekuje na uprawomocnienie wykreślenia spółki z KRS.

Bank jako właściciel prowadzi proces połączenia dwóch spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej - BOŚ Eko Profit S.A. i BOŚ Ekosystem Sp. z o.o. w wyniku czego ma powstać jedna spółka pod firmą BOŚ Eko Profit S.A., prowadząca działalność leasingową oraz doradczą, w szczególności, ale nie wyłącznie, w zakresie finansowania działalności proekologicznej.

Planowane jest również połączenie dwóch spółek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej - BOŚ Invest Management sp. z o.o. i BOŚ Capital sp. z o.o. W dniu 24 lutego 2017 roku spółki przekazały do Banku (Właściciela) plan połączenia zakładający inkorporację BOŚ Invest Management sp. z o.o. do BOŚ Capital sp. z o.o.

51. Wypłacone i zaproponowane dywidendy

W 2016 roku nie była wypłacona ani zadeklarowana dywidenda.

Zwołane na 23 czerwca 2016 roku Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. zgodnie z Uchwałą Nr 8/2016 przeznaczyło kwotę 39 317 tys. zł z kapitału zapasowego na pokrycie straty za 2015 rok oraz z Uchwałą Nr 9/2016 przeznaczyło kwotę 5 808 tys. zł z kapitału zapasowego na pokrycie straty z lat ubiegłych.

Stopa zwrotu z aktywów (ROA) rozumiana jako relacja zysku netto do średniego stanu aktywów z początku i końca okresu, za 2016 r wyniosła (-)0,3%.

52. Zdarzenia po dniu bilansowym

W dniu 2 stycznia 2017 roku Zarząd Banku poinformował, że w nawiązaniu do raportu nr 53/2016 z dnia 26 października 2016 roku Komisja Nadzoru Finansowego („KNF”) przekazała Bankowi informację dotyczącą wartości dodatkowego wymogu w zakresie funduszy własnych ponad wartość wynikającą z wymogów obliczonych zgodnie ze szczegółowymi zasadami określonymi w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zmieniającego rozporządzenie (UE) nr 648/2012 (Dz. Urz. UE L 176 z dnia 27 czerwca 2013 roku, s.1. z późn. zm., „rozporządzenie nr 575/2013”) na poziomie Grupy Kapitałowej BOŚ S.A.

Wysokość dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z walutowych kredytów hipotecznych dla gospodarstw domowych, na poziomie skonsolidowanym wynosi: 0,72 p.p., dla łącznego współczynnika kapitałowego; 0,54 p.p. dla współczynnika kapitału Tier

I oraz 0,40 p.p. dla współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o których mowa w art. 92 ust. 1 lit. C rozporządzenia nr 575/2013.

Rada Nadzorcza na posiedzeniu w dniu 16 lutego 2017 r. odwołała:

- Pana Stanisława Kolasińskiego ze stanowiska Wiceprezesa – Pierwszego Zastępcy Prezesa Zarządu,
- Pana Pawła Piterę ze stanowiska Wiceprezesa Zarządu.

Jednocześnie Rada Nadzorcza powołała z dniem 16 lutego 2017 r. Pana Dariusza Grylaka na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku. W związku z powyższym skład Zarządu na dzień 16 lutego 2017 roku przedstawia się następująco:

- 1) Stanisław Kluza – Prezes Zarządu,
- 2) Anna Milewska – Wiceprezes Zarządu,
- 3) Dariusz Grylak – Wiceprezes Zarządu.

Skład Zarządu nie uległ zmianie do dnia publikacji niniejszego raportu.

W dniu 9 lutego 2017 roku Bank złożył zapis na objęcie 205 000 akcji serii F o wartości nominalnej 1 zł oraz cenie emisyjnej 1 zł BOŚ Eko Profit S.A., które zostaną objęte w zamian za całość udziałów BOŚ Ekosystem sp. z o.o. w toku realizacji Planu Połączenia spółek. Okres subskrypcyjny został zamknięty 13 lutego 2017 roku.

W dniu 17 lutego 2017 r. Zarząd Banku powziął informację, iż w dniu 16 lutego 2017 r. Agencja ratingowa Fitch Ratings Ltd (Agencja) potwierdziła oceny ratingowe dla Banku. Oceny ratingowe Banku prezentują się następująco:

- Rating długoterminowy IDR w walucie obcej (Long-term Foreign Currency IDR): 'B+', perspektywa stabilna,
- Rating krótkoterminowy IDR w walucie obcej (Short-term Foreign Currency IDR): 'B',
- Krajowy rating długoterminowy (National Long-term Rating): 'BB+(pol)', perspektywa stabilna,
- Krajowy rating krótkoterminowy (National Short-term Rating): 'B(pol)',
- Rating indywidualny (Viability Rating): 'b+',
- Rating wsparcia (Support Rating): '4',
- Rating wsparcia (Support Rating Floor): 'B',
- Krajowy rating długoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł: 'BB+(pol)',
- Krajowy rating krótkoterminowy dla Programu Emisji Obligacji (senior unsecured bond programme) o wartości do 2 miliardów zł: 'B(pol)',
- Rating dla obligacji podporządkowanych serii R1 w wysokości 83 mln zł: 'BB-(pol)'.

W dniu 28 lutego 2017 roku (raport bieżący nr 8/2017) został zrealizowany przedterminowy wykup 100.000 sztuk obligacji podporządkowanych serii G. Wykup obligacji został dokonany według ich wartości nominalnej, to jest 1 tys. zł za każdą obligację, w łącznej wysokości 100.000 tys. zł, powiększonej o należną kwotę odsetek od obligacji narosłych do dnia wykupu w łącznej wysokości 2 452 tys. zł (24,52 zł na jedną obligację). Wykupione obligacje z chwilą dokonania wykupu zostały umorzone. Obligacje serii G zostały wykupione w całości. Informację o zamiarze przedterminowego wykupu wszystkich obligacji podporządkowanych serii G, Zarząd Banku podał do publicznej wiadomości w dniu 7 lutego 2017 roku.

53. Wynagrodzenie dla podmiotu uprawnionego do badań sprawozdań finansowych

Wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych firmy Ernst & Young Audył Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. wypłacone lub należne za rok obrotowy:

2016 rok

– Badanie rocznego sprawozdania finansowego za 2015 rok	50
– Przegląd sprawozdania za I półrocze 2016 roku	130
– Pozostałe usługi	57
– Badanie rocznego sprawozdania finansowego za 2016 rok	300

Wynagrodzenie podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych firmy Ernst & Young Audył Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością sp.k. i Deloitte Polska Sp. z o. o Sp. k., wypłacone lub należne za rok obrotowy:

2015 rok

– Przegląd sprawozdania za I półrocze 2015 roku	130
– Pozostałe usługi	437
– Badanie rocznego sprawozdania finansowego za 2015 rok	300

Podpisy członków Zarządu BOŚ S.A.

Data	Imię i nazwisko	Stanowisko/funkcja	Podpis
28.03.2017 r.	Stanisław Kluza	Prezes Zarządu	.....
28.03.2017 r.	Anna Milewska	Wiceprezes Zarządu	.....
28.03.2017 r.	Dariusz Grylak	Wiceprezes Zarządu	.....

Podpis osoby,
której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych

28.03.2017 r.	Grzegorz Stefanowski	Dyrektor Departamentu Rachunkowości	.....
---------------	----------------------	-------------------------------------	-------